Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

SAMLINGER

TIL

JYDSK HISTORIE OG TOPOGRAFI.

VII. BIND. 1878—79.

UDGIVET
AF
DET JYDSKE HISTORISK-TOPOGRAFISKE SELSKAB.

AALBORG.

FORLAGT AF MARINUS M. SCHULTZ
OG TRYKT I STIFTSBOGTRYKKERIET.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bidrag til Aalborgs Handels Historie.

Af D. H. Wulff.

Som Bidrag til Kjøbstædernes almindelige Handelshistorie meddeles herved en Samling af hidtil i det hele taget utrykte Bestemmelser vedkommende Aalborgs Handel i ældre og nyere Tid. Den kronologiske Orden er fulgt, og de almindelige Handelsbestemmelser for alle Kjøbstæder eller hele Landet ere ikke medtagne, kun er der nu og da paa sit Sted for Sammenhængens Skyld henvist dertil. At mere ikke har kunnet ydes, har sin Grund i, at jeg i det hele har været henvist til, hvad der kunde indsamles her paa Stedet; men selv disse Oplysninger om Forholdet i en enkelt Del af Landet ville formentlig kunne tjene til som Sidestykker og Supplementer at udfylde Kjøbstadhandelens Historie i Almindelighed.

Aalborgs Beliggenhed har vist nok tidlig maattet give den en Betydning som Sø- og Handelsstad. Den laa nemlig ikke ved det aabne Hav, hvorved den vilde have været udsat for Overfald og Plyndringer af Vikinger; men paa den anden Side laa den heller ikke saa langt borte, at den jo havde en let Adgang til Havet og derved navnlig kunde blive vigtig for Forbindelsen med Norge, ligesom den ogsaa blev i Stand til at beherske Handelen paa den indre Limfjord og gjøre sig til Stapelstad for de andre senere opvoxende Limfjordsstæder.

Derfor finde vi ogsaa, at Byen allerede under Hardeknud var Møntsted, hvilket tyder hen paa en større Udvik-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ling, at den nævnes af Adam af Bremen i hans Skrift om Danmark, og at den, da Pilegrimsrejserne begyndte fra Norden, som Søstad var den første Station, der modtog de fremmede fra de nordligere Lande. Naar hertil kommer det betydelige Sildefiskeri i Limfjorden, der allerede omtales af Saxe, kan man let slutte, at Aalborg hurtig maa være gaaet fremad, og det saa meget mere, som den heller ikke savnede andre Betingelser, f. Ex. Klostre, for en tidlig Fremgang. Dette lader sig saaledes slutte ganske i Almindelighed, om man end ikke for den ældste Tid kan paapege og bevise det i det enkelte ved bestemte Kjendsgjerninger.

Det første sikre Holdepunkt har man i Valdemar den fjerdes Stadsret for Aalborg af 1342, hvis første, syvende og ottende Paragraf dreje sig om Handelsforholdene, idet § 1 lyder saaledes: Og unde vi dem at være fri og kvit, hvor de komme i vort Rige, for al Tolds Betaling, som kaldes Bundgjæld, Torveørtug og al anden Told og Tyngsel, foruden i vort Skanør Marked. § 7. Item ville vi og skikke med dette vort aabne Brev, at alle Gjæster, som komme til Aalborg, dvælende der om Vinteren, og have deres Kjøbmandskab der, skulle være pligtige at betale og udgive al vor kongelige Tyngsel og Hjælp med vore Borgere aarlig Aar, som de der blive, og ville vi ej, at nogen af samme Gjæster skal være undtagne fra samme Tyngsel og Udgift. § 8. Item forbyde vi, at nogen af samme Gjæster, som ej er Bymænd sammested, skal djærves til at sælge Klæde og andet Kjøbmandskab i Alental eller i nogen partlige Tal uden i Markedsdage, som Sædvane er af gammel Tid, og hvo som bryder herimod, skal gjøre Fyldest derfor efter Byens Ret og Vilkaar (Kold. Rosenv. Gl. danske Love V, 278—9).

Ved § 1 gives der altsaa Aalborg Borgere Ret til uden Told og anden Afgift (Bundgjæld er en Afgift af vaade Varer, især fremmede Drikkevarer, og Torveørtug en Afgift, som udenbysboende maatte svare for Ret til at føre deres Varer til Torvs) at drage med deres Varer til andre Byer i Riget, undtagen til det vigtige Skanør Marked, og der enten udsælge dem paa Torvedagene eller sælge dem til derboende Kjøbmænd, hvorimod de ikke udenfor Torvedagene selv maatte udsælge dem i smaat. § 7 sigter til at værne om Byens egne Borgeres Næring ved at paalægge Gjæster d. e. frem-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

mede eller udenbysboende, som tage Ophold i Byen for der at sælge deres Varer (hvorved man kommer til at tænke paa Tyskerne fra Hansestæderne), at betale de kongelige Afgifter lige med Borgerne, saa at de ikke ved at slippe derfor skulde kunne sælge deres Varer billigere end disse og saaledes skade deres Handel. § 8 forbeholder Byens egne Kjøbmænd Ret til al Handel i smaat og tilsteder altsaa kun fremmede at sælge i det store, det vil da sige til Bymændene, som fik Fordelen ved at udsælge Varerne i smaat.

Dronning Margretes almindelige Stadsret indeholder ogsaa en Del Bestemmelser, der sigte til at værne om de indenbys Kjøbmænd, og som for en Del senere optoges i de særlige Stadsretter, saaledes ogsaa Aalborgs (Kold. Ros.).

At Aalborg ved denne Tid maa have haft en anselig Handelsstand, kan man slutte deraf, at Borgmester Peder Ilfarsen 1431 her stiftede et Kjøbmandsgilde »Guds Legems Lav eller Papegøjegildet«, i hvilket ingen kunde optages uden Kjøbmænd, danske og tyske, og dem, som brugte Kjøbmandskab, men ingen Embedsmænd d. e. Haandværkere, i det § 2 i Gildeskraaen, nedskreven 1441, lyder: Item ere vi saa og ens vorden, det saa blive skal, at ingen Embedsmænd, i hvad Embede de af ere, eller nogen andre end Kjøbmænd, danske og tyske, og hveden de ere, som ærlige med retfærdige Kjøbmandskab bjærge og ville gjøre Brødrene og Lavet Ret og Skjel i alle Sager, dem bør Brødre vorde i dette forsagte vort Lav, paa det vi ej skulle komme til Uvilje med noget Embede, i Byen er, eller med nogen Mand derom, det vi nødig ville.

Vel findes der i de ældste Vedtægter ingen Bestemmelser om Handelen, saa at Gildet fra først af alene synes at have haft et selskabeligt Øjemed; men dels den Indskrænkning, at ingen andre Borgere end Handlende kunde blive Medlemmer, dels den store Mængde, der lige fra Begyndelsen af indtraadte i Lavet, saavel som ogsaa den Omstændighed, at ikke alene Biskopper, Riddere og andre Adelsmænd tidlig have været Gildebrødre, men ogsaa Borgere fra andre Kjøbstæder baade i Danmark og andensteds, som fra Stokholm, Hamborg, Lybæk, Wismar, Rostok, Köln, Danzig m. fl., vidner om, hvor berømmeligt Lavet har været, og hvor mægtig den Handelsstand i Byen var, der kunde give det en

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

saadan Anseelse. Først længere ned i Tiden finde vi, at Lavet træffer Bestemmelser vedkommende Handelen og altsaa tillige optræder virksomt og griber ind i Handelsforholdene, hvorom senere paa sit Sted mere.

Naar det ovenfor hedder, at kun Kjøbmænd, men baade danske og tyske, kunde blive Medlemmer, naar den ene af de to Skaffere skulde være en Tysker, og naar vi senere i liber vivorum finde, at de nyoptagne Medlemmer anføres efter deres Nationalitet enten som danske eller tyske, og disse sidste ofte i stort Antal, viser alt dette, hvor stor en Del det tyske Element allerede tidlig udgjorde af den aalborgske Handelsstand, og hvorledes det havde vidst at sætte sig paa lige Fod med de indfødte Handlende[1]).

Fra denne Tid har man Kristoffer af Bajerns almindelige Stadsret af 1443 med flere Bestemmelser angaaende Kjøbstadhandelen, trykt hos Kolderup-Rosenvinge.

Af særlige Privilegier for Aalborg, som ved Siden af nye Bestemmelser gjentage og udvide ældre dels fra Byens egen Stadsret dels fra de almindelige, mærkes: I. *Kristiern den førstes* af 1462, der lyder: Vore Borgere i Aalborg have ladet berette for os, at mange Kjøbmænd og Borgere af andre Kjøbstæder der i Jylland kjøbslaa og gjøre Forprang i deres Forstrup (ɔ: Omegn) dem og deres By til stor Skade og Fordærv, da, paa det at fornævnte vor Kjøbstad Aalborg maa des ydermere bygges og forbedres, have vi undt og tilladt, at fornævnte vore Borgere maa lade dem dele (ɔ: forfølge) til deres Byting, som kjøbslaa og Forprang gjøre *paa fire Mile nær* omkring deres By, som de pleje at have deres Næring i, dog i saa Maade, at de skulle først lade dette vort Brev læse og forkynde paa Landsting og sidst paa alle Herredsting paa fire Mile nær omkring fornævnte Aalborg. II. *Kristiern den førstes andet Privilegium* for Aalborg, dateret 1490, (hvilket maa være fejl, da Kongen døde 1481, og altsaa formodentlig rettes enten til 1470 eller 1480). De første

---

[1]) Om dette Gilde se den udførlige Fremstilling af N. M. Petersen i D. Mag. 3 Række 1 B. S. 89 ff. Her skal kun tilføjes, at den oprindelige Gildeskraa tillige med liber vivorum, som efterhaanden vare gaaede over til Aalborg Handelsforening, Lavets Arvetager, nu opbevares i Stiftsbibliotheket i Aalborg.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

13 §§ angaa Handelen og lyde saaledes: 1) Alle udlændske Kjøbmænd, som til fornævnte vor Kjøbstad kommende vorde, skulle have og beholde deres Kjøbmandskab efter vore og vore Forfædres Privilegiers Lydelse, Stadens Rettighed og gamle Sædvane, efter det som af Arilds Tid været har. 2) Og skulle alle Kjøbmænd ligge til Herberge og til Kost med Borgerne og ej have nogen hemmelig Haandtering (Herberge?) eller Kjøbmandskab med nogen, hans Herberges Husbonde uvidende. 3) Item skulle de ej adskillige eller ved smaa Vægt sælge deres Varer uden med helt Skippund og halvt Skippund, Klæde i helt Stykke og halvt Stykke, Lærred i helt hundrede og halvt hundrede og Reb[1]) i det mindste, Humle i hele Skippund og halvt Skippund eller og i Tremede[2]) efter fuld Vægt og Maal, som det sig bør. 4) Og skal Gjæst ej kjøbe med anden eller med Bonden, men med Borgerne, som i Byen bo. 5) Speceri og Kræmeri, som er Brød, Løg, Æbler, Nødder, Pattiner og deslige, skal staa dermed paa Marked tre Dage og sælge, hvo som kjøbe vil; Bodkarle og -Kvinder, Høkere og Høkersker maa ej kjøbe saadanne Stykker til mægt Forprang, inden de tre Dage forgangne ere. 6) Fremmede Kræmmere maa stande med deres Kram, som af Arilds Tid Sædvane været har. 7) Og hvo som tysk Øl vil føre og sælge, han skal det opfylde med godt Øl og skal ingen Kovente eller Drinkeber[3]) lade derudi. 8) Gjæster eller Kjøbmænd skulle intet sælge af deres Kjøbmandskab, førend det er opskibet i deres Herberge. 9) Item ingen fremmede Kjøbmænd, Gjæster eller Kjøbsvende skal salte nogen Sild før Paaske uden vor Embedsmands, Borgmesters og Raads Vilje og Tilladelse, og skal den Sild, som om Fasten kommer, ligge ved Broen, til Klokken har 12 slaaet om Middagen, for almindelig Kjøb og Almuens Tarv, ihvo den helst fal har Bymænd eller andre Mænd; efter Paasken maa Kjøbmænd og Gjæster kjøbe Sild af Borgerne altid, naar dem lyster. 10) Item skulle Gjæster kjøbe Skind i hele hundrede og halvt og Deggertal i det mindste. 11) Og skal ingen Borger eller Bymand tage Gjæster eller udkomne Mænds Pendinge eller

[1]) et Maal, hvis Størrelse er ubekjendt.
[2]) en Vægt mellem 4 og 5 Lispund.
[3]) tyndt, slet Øl.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gods at kjøbe eller sælge med, Gjæsterne til Nytte og Gavn. 12) Item skulle ingen Gjæster eller udkomne Kjøbmænd sejle overmere i Limfjorden eller nogen Haandtering have uden til Aalborg, Viborg, Nykjøbing og Lemvig, der som lovlige Havne ere, uden vor Fogeds, Tolders, Borgmesters og Raads Lov og Samtykke, undtagen dem, som Salt og Ved, Kul og Tømmer føre, og maa fri Mænd lade føre til deres Gaarde, hvis som dem Behov gjøres til deres Kost og Gaards Nytte. 13) Og skulle Gjæster ej gjøre nogen Landkjøb med Bønder eller med nogen anden Forpranger[1]). III. *Kong Hans's andet Privilegium* for Aalborg (uden Datum): § 1. Det Marked, som hidtil udi Nibe om anden Pintsedag holdet er, skal herefter aldeles være nedlagt og ej ydermere der holdes, men skal fremdeles herefter blive holdt og holdes her udi Aalborg hver aarlig Aar udi tre samfulde Dage i Pintseugen, ligesom det hidtil af Arilds Tid udi Nibe holdet er. 2) Item skal og ingen Borger eller Kjøbmand bo eller ligge udi Nibe eller paa noget andet Fiskerleje her nærværendes omkring Byen længere, end Fiskeri paa stander. 4) Desligeste ville vi, at hvilke Embedsmænd, Borgere her i Aalborg, som Kjøbmandskab bruge ville, skulle skatte baade for deres Embede og for deres Kjøbmandskab, eller om de det ikke gjøre ville, da skulle de enten deres Embede eller Kjøbmandskab afgive. 5) Og ej heller nogen Borger i Aalborg skal tage Bondens Pendinge at gange dermed udi Tyskens Boder og kjøbslaa Bonden til gode og sin Medborger til Skade. 6) Sammeledes ville vi og, at vore Undersaatter, Borgere her udi Aalborg, og alle andre, ihvo de helst ere eller være kunde, skulle herefter udgive og gjøre til vort Slot Aalborg saadan Told, som de med Rette pligtige ere og af Arilds Tid udgivet have, og ej Borgere skal tage til sig Bønders eller andre Mænds Gods dermed at unddrage os vor og Kronens Told (Kold. Ros.).

Dernæst haves Kong Hans's almindelige Kjøbstadret af 1484 med flere almindelige Bestemmelser om Handelen (se Kold. Ros.).

For Aalborg haves et *Kristiern den andens Privilegium* (uden Datum): 1) Først at ingen fremmede eller udkommen

[1]) De faa Bødebestemmelser ere her udeladte.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kjøbmand, dansk eller tysk, maa eller skal bryde deres Bunke[1]) for Hals eller andensteds derhos, som ulovlige Havne er, imellem Hals og Aalborg, paa det vor Told og Sise og anden vor og Kronens Rettighed ikke dermed formindskes eller underslaas skal. 2) Item ville vi, at tyske Kjøbmænd, som fornævnte vor Kjøbstad Aalborg pleje at søge og herefter besøgende vorde med deres Gods og Kjøbmandskab, maa og skulle did komme til Paasken og ikke der længere at kjøbe og sælge beliggende blive end til Guds Legems Dag[2]) der næst efter, og desligeste om St. Mikkelsdag[3]) did komme og saa ikke der længer at handle, sælge og kjøbe beliggende blive end til St. Andreæ Apostoli Dag[4]) næst efterkommende før Jul, eftersom gammel Sædvane været har. 3) Og ville vi, at ingen Kjøbmænd, Kræmmere eller andre, som ikke der Borgere ere, skulle gjøre Landkjøb eller Forprang paa Øxne, Huder, Skind og anden Kjøbmandskab paa fire Mile næst op til Aalborg. 4) Sammeledes skal og ingen vore Undersaatter udi Aalborg tage nogen fremmede Mands Gods, Bønders eller andre deres, og dermed kjøbe, sælge, handle og for deres eget fordektinge, saa at vor og Kronens Told, Sise og anden Rettighed, som tit tilforn sket er, dermed underslaas og fortrykkes[5]). 5) Item ville vi, at ingen tyske eller Udlændinge skulle have Ild i deres Boder i Aalborg for Skade og Ildebrand, deraf komme kan (Kold. Ros.).

Limfjordsfiskeriet havde allerede fra de tidligste Tider været en betydelig Indtægtskilde for Aalborg og dens Handelsstand. Derfor have Bestemmelserne om det ogsaa særlig Betydning for Aalborg, hvorfor her de vigtigste af de ældre skulle anføres, idet forøvrigt henvises til Tidsskrift for Fiskeri anden og følgende Aargange, hvor de ere optagne i deres Helhed. Allerede i Kristiern den førstes andet Privilegium for Aalborg omtales det (se ovenfor S. 275); men det var dog egentlig først Kristiern II, som gav nærmere Bestemmelser derom. Saaledes udgav han 1515 en Forordning, som

---

[1]) bryde deres Skibsdæk eller Skibsrum d: losse deres Ladning
[2]) anden Torsdag efter Pintse.
[3]) den 29de September.
[4]) den 30te November.
[5]) Bødebestemmelserne ere udeladte.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sigtede til at forebygge, at Silden ved en uforstandig Benyttelse af Fiskeriet og Brug af Redskaber, som til ingens Nytte ødelagde Yngelen, efterhaanden skulde aftage og tilsidst maaske aldeles forsvinde. Han befalede, at ingen i Aggersund, Sebbersund, ved Hals eller Egense og deromkring maatte bruge Silderuser, Bundgarn, Lænkegarn, Radgarn, Pulsvaad eller Krogenæt eller nogensteds slaa i Limfjorden med Pulsvaad; heller ikke maatte nogen i deres Sildevaad eller andre Fiskegarn bruge saa smaa Masker, at de dermed fangede unge Sild, der ej duede til at saltes og sælges som Kjøbmandsvare. Slige forbudte Redskaber fik enhver Lov til, hvor han kunde, at fratage den, som brugte dem. Dersom nogen af Kronens Lensmænd fordristede sig til at give nogen Tilladelse til at fiske med saadanne Redskaber, havde han derved forbrudt sit Len og skulde endda staa Kongen til Ansvar for Overtrædelse af Lovene. — I denne Anordning viste Kongen sig som den, der hævdede og overholdt Foranstaltninger, der i ældre Tider hensigtmæssig vare trufne; thi hans Fader havde allerede 1503, foranlediget ved Almuens Klager, udstedt et lignende Forbud, og selv dette var en Fornyelse af endnu ældre. Derimod var egen for Kristiern II. den Omsorg, han drog for, at ikke Limfjordssilden ved Skjødesløshed og Vanrøgt eller Uredelighed fra Sælgernes Side skulde tabe sit gode Navn i Udlandet som Handelsvare. Han befalede nemlig (April 1516) »paa det at den Handel, som danske Mænd hidtil have haft paa Riga, Reval, Danzig og Rusland, ikke skal ophøre og enfoldige Folk ikke bedrages med slette Varer«, at der paa Fiskerlejerne skulde ansættes offentlige Vragere, som skulde undersøge den saltede Sild og indbrænde et Mærke paa de Tønder, som indeholdt gode Kjøbmandsvarer; de skulde ligeledes paase, at Tønderne havde det rette Maal, og dette skulde over hele Riget være ens. Kun de Varer, der vare saaledes mærkede, maatte forsendes til Udlandet; hvad der ikke agtedes for god Kjøbmandsvare, fik et eget Mærke. Naar nogen kun saltede til eget Brug, faldt Vragen og Mærken naturligvis bort. Et Par Maaneder forud (den 10 Februar) havde Kongen udgivet en Forordning, hvorved Salterierne ved Limfjorden indskrænkedes til to Steder, Aalborg og Lysterøre, saaledes at der ikke længer maatte saltes ved Nibe, Sebbersund, Gjøl, Klit-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

gaard eller andensteds i Limfjorden. Denne mærkelige Indskrænkning siges at være fremkaldt ved Klager fra Rigets Kjøbmænd, at den ene laa den anden til Skade med at kjøbe og salte og derover stor Tvedragt opkom mellem dem; men den sande Grund var uden Tvivl, at det paa denne Maade blev lettere at gjennemføre den nysnævnte Foranstaltning med Tøndernes Mærkning, ligesom ogsaa at sikre Toldens rigtige Ydelse (Allen: De tre nord. Rigers Hist. II. S. 277—8).

Kristiern den anden søgte, som bekjendt, at hæve Kjøbstæderne for i dem at faae en Modvægt mod Adel og Gejstlighed og udstedte til den Ende flere Forordninger angaaende Næringsvejene, især Handelen. Saaledes siger han i Forordn. for Nørrejylland af 23 Oktober 1515, at han i Følge Klager fra Kjøbstadmændene havde gjort den Bestemmelse, at Abbeder, Priorer, Provster, Kanniker, Fogeder og Bønder herefter ikke maatte kjøbe Øxne, Heste, Korn, Smør, Huder, Skind, Talg, Aal, Sild eller andre Varer for dermed at drive Kjøbmandskab, hvilket hidtil til Skade for Kronen og Fordærv for Kjøbstæderne jævnlig var sket; endvidere forbydes det Kjøbmændene i Nørrejylland at lade nogen Sommerdrift af Kvæg drive til andre Stæder end Ribe og Kolding. For at forebygge Omgaaen af Forbudet mod Handel dreven af andre end Kjøbstadmænd, forbydes det baade Adelige og andre Samfundsklasser at tage Penge af en Kjøbstadborger og i dennes Navn drive Kjøbmandskab. Om Kjøbstadmændene selv forordnes der, at ingen Haandværker maatte befatte sig med Handel, med mindre han vilde opgive sit Haandværk (Allen: De tre nord. Rigers Hist. II, 259—60 og Suhm: N. Saml. I, 95—6). Men disse Bestræbelser for at hæve de danske Kjøbstæder bleve strax modarbejdede af hans nærmeste Efterfølger Frederik den første, der allerede den 11te September 1524 udstedte et Frihedsbrev for Hansestæderne, hvori han bl. a. stadfæster Lybæk, Hamborg, Rostok, Stralsund, Wismar, Lyneborg og Danzig alle de Friheder og Rettigheder, som de samtlig eller hver for sig besad. Dersom det skulde være Tilfældet, at hans Forgængere eller han selv havde tilstaaet andre fremmede eller Rigets Undersaatter nogle Breve og Friheder eller gjort nogle Anordninger, som kunde være til Skade for de nævnte Stæders Rettigheder, skulde alt sligt være uden al Gyldighed. Da der i den fore-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

gaaende Tid var sket store Indgreb i deres Særrettigheder og deres Borgere vare blevne beskattede og besværede med usædvanlige Paalæg, saa indrømmes dem bl. a. endnu følgende Punkter, der vedkomme den almindelige Handel: De syv Stæder maa *hele Aaret om* handle med Bisper, Prælater, Adel og Borgere i de Stæder, hvor deres Kjøbmænd ligge, og disse maa drive *Smaahandel* med Borgere og Bønder og kjøbe stykkevis Huder og Pelsværk og tøndevis Salt; ingen skal kunne tvinge dem til at kjøbe i større Partier. Kongen lover at gjøre sig al Flid for at bevæge Rigsraadet, Rigets Stæder og Indbyggere til at samtykke, at alle de Særrettigheder, som ere tilstaaede de syv Stæder ved Fiskeriet i Skaane, ogsaa maa gjælde i *Aalborg*, paa Møn, Lolland og andre Steder, hvor Silden for Tiden søger hen. Med Hensyn til Tolden skal man over hele Riget rette sig efter gammel Sædvane og Frihedsbrevenes Lydelse. Kjøbsvende, der holde eget Hus og Disk, maa ligesom Kjøbmændene frit drive Handel og Fiskeri, og naar de ligge Vinteren over, skulle de kun betale 12 Sk. i Skat. Stæderne maa have fri Sejlads frem og tilbage fra Øst til Vest, fra Syd til Nord og paa Rigets Strømme og i alle Havne mod sædvanlig Told. De maa losse og lade i alle Havne og ikke bindes til nogen bestemt Havn (Allen: De tre nord. Rigers Hist. IV, 2, S. 372 ff.).

Forøvrigt drog dog ogsaa Frederik den første Omsorg for Kjøbstædernes Handel, hvorom flere Bestemmelser findes i hans Ordinans af 1530 (Kold. Ros.); ligeledes Kristian den tredje i hans kjøbenhavnske Reces af 1536 og 1537 (Kold. Ros.).

Her kan endvidere henvises til en Samling Magistratsvedtægter for Aalborg fra Midten af det sextende Aarhundrede, der bl. a. indeholde en stor Mængde Enkeltbestemmelser for Handelen, der ikke ere uden Interesse. De ere optagne i Jydske Samlinger II, S. 113—166. Til disse Enkeltbestemmelser kan endnu føjes følgende: I Aaret 1539 blev det vedtaget i Guds Legems Lav, at naar noget Skib, ladet med Salt, Vin, Klæde eller andet Kjøbmandskab, kom fra Vestersøen, fra Holland, England, Skotland eller noget andet Sted paa det Farvand, da skulde Borgmestrene lade tilsige alle Kjøbmænd, som tilstede ere, at møde paa Lavs-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

huset og handle derom, og ingen at falde i samme Kjøb og Handel mod Borgmesteres og Raads Bud og Samtykke og ikke heller bryde deres Bunke eller sælge noget af deres Bod, før end samme Stævne er holdt. 1547 blev yderligere fastsat, at hvo der handlede derimod, skulde bøde 1 Læst tysk Øl til Lavet og »hans Lav være forbrudt« (D. Mag. 3 R. 1 B. 100—1 og Gildets lib. viv. S. 37). Se ogsaa nedenfor ved Aar 1552 og 1576.

Den første større, samlede Angivelse af Bestemmelser for Handelen i Aalborg haves i Kristian den tredjes Privilegier for Aalborg af St. Petri cathedræ Aften (ɔ: den 22 Februar) 1540, hvori findes optaget Bestemmelser fra de tidligere Privilegier, som i Indledningen siges at være blevne afhændede og bortkomne i den næstforgangne Fejde, da Aalborg By blev stormet og udplyndret. Heri hedder det saaledes: 1) Først skulle alle udlændiske Kjøbmænd, som til vor Kjøbstad Aalborg kommende vorde, have og holde deres Kjøbmandskab efter vore og vore Forfædres fremfarne Kongers Privilegiers Lydelse og efter Stadens Rettighed og gamle Sædvaner, eftersom af Arilds Tid været har, og skulle alle Kjøbmænd ligge til Herberge og til Kost med Borgerne og ej have nogen hemmelig Herberge eller Kjøbmandskab med nogen, hans Herbergehusbonde uvidende. Findes nogen derimod at gjøre, da bøde derfor 6 Mk. til os og saa meget til Byen. Skulle de ej heller adskille eller ved smaa Vægt sælge deres Varer uden ved helt og halvt Skippund, Klæde ved helt og halvt Stykke, Lærred ved helt og halvt hundred og Rev i det mindste, Humle i helt og halvt Skippund eller i hele Tremed efter fuld Vægt og Maal, som det sig bør. 2) Item Speceri og Kræmmeri, som er Brød, Løg, Æbler, Nødder, Patiner, og hvo som saadanne Varer har at sælge, skal stande dermed paa Markedet udi 3 Dage og sælge, hvo som kjøbe vil. Bokarle og Bokvinder, Høkere og Høkersker maa ej kjøbe saadanne Stykker til Forprang, inden samme 3 Dage forgangne ere; dog maa fremmede Kræmmere stande med deres Kram, eftersom de af Arilds Tid gjort have. 3) Item hvo som tysk Øl vil føre at sælge, den skal det opfylde med godt Øl og ikke forblænde samme tysk Øl med Kovent eller andet tyndt Øl. 4) Og skulle Gjæster eller Kjøbmænd intet maa sælge af deres Varer eller Kjøbmandskab, før end

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

de have opskibet det udi deres Herberge, og skulle ingen fremmede eller udlændiske Kjøbmænd maa salte nogen Sild før Paaske uden vor Embedsmands, Borgmesteres og Raadmænds Tilladelse, og skal den Sild, som om Fasten kommer, ligge ved Broen, til Klokken har tolv slaget om Middagen, for almindeligt Kjøb og Almuens Tarv, ihvo den helst fal har, Bymænd eller andre Mænd; efter Paaske maa de udlændiske Kjøbmænd kjøbe af Borgere og ej af udenbys Mænd. — Skulle og fremmede Gjæster kjøbe Skind i helt hundred og halvt hundred og Deggertal i det mindste. 5) Skal og ingen Borger tage Gjæsters eller udkomne Mænds Pendinge eller Gods at kjøbe eller sælge med, Gjæsten til Nytte eller Gavn. Bliver der nogen befunden med i Sandingen, da skal samme Gods og Pendinge være forbrudt, Halvdelen til os og anden Halvdelen til Byen, og der til med bøde 40 Mk., som forskrevet staar. 6) Der skal og ingen Gjæster eller udkomne Kjøbmænd sejle overmere i Limfjorden eller nogen Handtering have uden til vor Kjøbstad Aalborg, Viborg, Nykjøbing udi Mors og Lemvig, der som lovlige Havne ere, uden vor Fogeds, Tolders og Borgmesteres og Raads Minde og Samtykke, undtagen dem, som Salt, Ved, Kul og Tømmer føre. Dog maa fri Mænd lade føre til deres Gaarde, hvis dem Behov gjøres til deres Kost og Gaards Nytte. 7) Item skulle Gjæster ej heller gjøre noget Landkjøb med Bønder eller med nogen anden Forprang. 8) Skulle og ingen Kjøbmænd, indlændiske eller udlændiske, danske eller tyske, maa bryde deres Bunke for Hals, Egense, Mov, Dokkedal, Skovshoved eller Hov og der kjøbe, sælge enten med Alen, Skjæppe, Maal eller Vægt, men aleneste forhandle der med Sild, Salt og Træ, paa det at vor Told, Sise og anden vor og Kronens Rettighed ikke dermed formindskes og underslaas skal. Dog skulle Fiskerne maa forvexle deres Sild for Fetalje. 9) Og ville vi, at tyske Kjøbmænd, som for^ne^ vor Kjøbstad Aalborg pleje at besøge eller herefter besøgende vorde med deres Gods's Handling og Kjøbmandskab, maa og skulle did komme til Paasken og ikke der længer at kjøbe eller sælge beliggende blive end til Guds Legems Dag der næstefter, og desligeste om St. Mikkelsdags Tid did komme og saa ikke længer der at handle, sælge og kjøbe beliggende blive end til St. Andreæ Dag før Jul der næst efter kommende, eftersom

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

gammel Sædvane været har. 10) Skulle og ingen Kjøbmænd, Kræmmere eller andre, som ikke ere Borgere her udi Aalborg, maa gjøre Landkjøb eller Forprang paa Huder og Skind paa 4 Mile nær her op til forne Aalborg. 11) Der skulle og ingen tyske eller andre udlændiske bruge eller have nogen Ild udi deres Boder her udi Byen for Skade og Ildebrand, som deraf komme kan. 12) Skal og ingen Borger eller Kjøbmand bo eller ligge udi Nibe eller paa nogen andre Fiskerlejer her nærværende omkring Byen længere, end Fiskeriet paa stander. Og skal det Marked, som her til Dags er holden udi Nibe om anden Pintsedag, her efter denne Dag være nedlagt og ikke der ydermere holdes, men skal nu fremdeles holdes her udi forne Aalborg. 13) Item skulle og alle Gjæster, som komme hid til Byen og dvæle her om Vinteren og have her deres Kjøbmandshandel, have det udi Borgmesteres og Raadmænds Minde eller være borte, uden saa er, at nogen have Privilegier derimod. 14) Skulle og alle fri Mænd og frelse, som Jorder eller Gaarde have her udi forne Aalborg og drive deraf nogen Kjøbmandskab eller sælge udi Leje, gjøre og give af samme Jorder og Gaarde, eftersom Bysens Ret udviser, og Sædvane været har, uden de dem selv besidde og ingen Haandtering eller Kjøbmandskab bedrive, men bjærge dem af deres Rente. 15) Skal og ingen af Borgerne her udi forne Aalborg maa tage Bondens Pendinge at gange dermed udi Tyskens Bod og kjøbslaa Bonden til gode og sine Medborgere her udi Byen til Hinder eller Skade. 17) Skulle og ingen vore Undersaatter her udi Aalborg maa tage nogen fri Mands Bønders eller andre deres Gods og dermed kjøbe, sælge, handle og for deres eget fordagtinge, saa at vor og Kronens Told, Sise og anden Rettighed, som tit og ofte tilforn sket er, dermed underslaas og forrykkes. Bliver der nogen befunden med, og det ham skjelligen overbevises kan der imod at gjøre, da skal den dermed have forbrudt, hvis han har med at fare, Halvdelen til os og Kronen og anden Halvdelen til Byen. 26) Og hvilken Embedsmand, Borger her udi Aalborg, som vil bruge Kjøbmandskab, skal skatte baade for sit Embede og for sit Kjøbmandskab, eller om han det ikke gjøre vil, da skal han enten overgive sit Embede eller Kjøbmandskab. 29) Skulle og vore Undersaatter, Borgere her udi forne Aalborg, og alle andre,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ihvo de helst ere eller være kunne, herefter udgive og gjøre til vort Slot Aalborg saadan Told, som de med Rette pligtige ere og af Arilds Tid udgivet have, og ej nogen Borger at maa tage til sig Bondens eller andre Mænds Gods dermed at undertrykke og underslaa vor og Kronens Told. 32) Item alle øde Jorder, som en Gaards Eje er, skulle give 8 Sk. til hver Skat. — Sameledes have vi nu for den store Trætte og Uenighed, som vi formærke at være iblandt vore Undersaatter og andre, som bruge Fiskeri udi Limfjorden med Bundgarn, Ruser, Nedgarn og andre Fiskergarn med for^nc vore elskl. Danmarks Riges Raad derpaa gjort og bevilget disse efterskrevne Artikler: 33) Først at ingen Bundgarn eller Ruser skulle sættes fra Hagedybet, som ligger ved Økloster, og til Hals Vejde, saa vidt som vi det selv have udvist. Ikke skal heller sættes Bundgarn eller Ruser paa Korsholm eller udi Haadybet nærmere end det Skjelsmaal, som staar imellem Dokkedal og Egense; men andensteds udi Limfjorden maa de bruge Ruser, Bundgarn, dog saa, at ingen skal sætte deres Ruser eller Bundgarn udi Dybet saa nær, at Sejladsen dermed forhindres. 34) Og skal gjøres et Skjel og hænges paa Raadhuset udi alle Kjøbstæderne hos Limfjord, hvorefter hver skal vide at binde deres Bundgarn, Ruser, Nedgarn, Vaadkalve og andre Garn, og skulle ingen Garn, som have mindre Masker, end samme Skjel udviser, bruges udi Limfjorden. — Sameledes skulle alle Pulsvaad udi Limfjorden være aflagte efter denne Dag. 35) Fordrister nogen sig til at gjøre imod nogen af disse forskrevne Artikler, ihvem han er, skal han have forbrudt alt sit Fiskeredskab og Skib og dertil 40 Mk. Pendinge, Halvdelen til den, hvad heller han er indlændiske eller udlændiske, som paakjærer, og anden Halvdelen til os og Kronen. Findes nogen vore Fogeder og Lensmænd at se igjennem Fingre med nogen og det bliver klaget for dem og siden ikke ville straffe derover, som forskrevet staar, da skulle de staa os til Rette derfor og være pligtige til at oprette, hvis Skade deraf kommende vorder, imod hvem, som dem med Rette tiltale. (Aalborg Raadstue Arkiv).

Alle disse Bestemmelser bleve efterhaanden udvidede eller begrænsede ved de ovenfor nævnte Magistratsvedtægter, hvortil derfor atter henvises.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ogsaa Kristian den tredjes kjøbenhavnske Reces af 1540 indeholder flere Bestemmelser om Handelen, af hvilke her særlig skal fremhæves § 6, der siger, at alle Markeder skulle være aflagte over alt Jylland uden aleneste vor Frue Marked Nativitatis udi Ribe, Sanctorum Ketilli & Kanuti udi Viborg, St. Hans Marked ved Midsommer udi Holstebro, St. Olufs Marked udi Kolding og *Pintse Marked udi Aalborg* (Kold. Ros.).

S. A. Lørdagen efter St. Martini Dag udsendte Borgmestere og Raad i Aalborg Breve til de omliggende Herreder om, at de havde faaet kgl. Maj.s Brev paa, at »alle Kjøbmænd, som rejse med Vogne, Bissekræmmere og alle de, som beliggende ere med Gods og Kjøbmandskab paa Landet, skulle strax inden fire Dage efter Skrivelsens Forkyndelse skynde dem hjem til Aalborg tagende med dem alle hvis Varer og Kram som de have med at fare o. s. v. (Aalb. Raadst. Ark.).

Da Borgmestere, Raadmænd og menige Borgere i Aalborg havde klaget over, at indlændiske og udlændiske Kjøbmænd, som søgte de ny Fiskerlejer Hals, Egense og Mov og andre ulovlige Havne deromkring, fordristede dem til at opbryde deres Bunker og der bruge deres Kjøbmandskab at kjøbe og sælge med Alen, Maade og Vægt og der losse og lade imod Recessens Lydelse den kgl. Told dermed forkrænkende, forbød Kongen 1542 Søndag næst efter Guds Legems Dag fra Viborg indlændiske og udlændiske Kjøbmænd, som i samme Havne og Fiskerlejer kom, at opbryde deres Bunker, at handle, kjøbe og sælge i samme ulovlige Havne med Alen, Maade og Vægt, ej heller andre Varer did at føre end Salt, Træ og Pendinge »vore Undersaatter i vor Kjøbstad Aalborg til Skade og Forprang; sammeledes hvilke Kjøbmænd som samme Fiskelejer besøgende vorde og der lade indtage Sild, de skulle give dem op til vor Tolder i Aalborg at give ham paa vore Vegne den sædvanlige Told og Rettighed, som de os og Kronen med Rette pligtige ere; hvem som fordrister sig herimod at gjøre, skal have forbrudt, hvis han har med at fare.« (Geh. Ark.).

Blandt de jydske Byer havde Ribe allerede tidlig indtaget en begunstiget Stilling ved flere store Privilegier, hvilket ikke blot gav Anledning til at hemme den almindelige

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Udvikling, men ogsaa til Stridigheder mellem Kjøbstæderne indbyrdes. Ribe var ikke blot en af Landets ældste Byer, men havde ogsaa en heldig Beliggenhed for den udenlandske Handel, til Dels uafhængig af Hansestæderne, og heraf benyttede dens driftige Borgere sig til at skabe sig en betydelig og indbringende Virksomhed og til at erhverve sig særlige Forrettigheder fremfor de andre Kjøbstæder. Af saadanne Særrettigheder fortjener her især at fremhæves Kristiern den førstes Privilegium af 4 Oktober 1480 for Ribe paa fri Handelsret overalt i Landet, hvori det hedder, at »Borgerne i Ribe maa søge og fare efter deres Næring og Bjergning allesteds i Jylland og andensteds i Danmark med deres Kjøbmandskab og igjen kjøbe Øxne og andet, som de tilforn pleje at gjøre« [1]). Denne uindskrænkede Tilladelse til at rejse omkring og sælge deres Varer til enhver Tid og paa ethvert Sted blev vist nok benyttet i temmelig stor Udstrækning og vakte derfor megen Misnøje og Modsigelse fra de andre Kjøbstæder. Saaledes mødte 13 Januar 1492 de jydske Kjøbstæders Borgmestre og Raadmænd, som det synes i stort Antal, for Kongen og Rigsraadet i Randers for at faa deres Strid om Kjøbmandskabet afgjort. Kongen bestemte da med Rigsraadets Samtykke, at Ribe Borgere overalt i Kjøbstæderne skulde have Ret til at handle ikke blot med Borgerne, men endog med Gjæster og Bønder, hvilken Ret ellers var Kjøbstædernes egne Borgere forbeholdt, og til at føre de Varer, som de opkjøbte, frit, hvorhen de vilde i Jylland [2]). Desuagtet lod de øvrige jydske Kjøbstæder Riberne ikke nyde deres udstrakte Handelsret i Ro, og allerede 1506 maatte Ribe By paa ny klage til Kongen over, at dens Borgere i adskillige Maader forurettedes af hine. Kongen befalede derfor ved et aabent Brev af 1 Juli alle Kjøbstæderne i Jylland at lade deres Fuldmægtige møde med deres Privilegier og Friheder i Viborg, naar Kongen kom derhen, og imidlertid, indtil begge Parter havde været i Rette, ikke i nogen Maade at hindre eller forurette Ribe Borgere imod de Privilegier og Friheder, som de havde. Hvilken Dom der derpaa blev fældet i Viborg af Kongen, hvis der overhovedet er bleven

[1]) Kinch: Ribe Bys Hist. og Beskr. 383—4.
[2]) Smst. S. 396.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fældet nogen, er ubekjendt; men Riberne vedblev endnu i nogen Tid at være i Besiddelse af deres særegne Handelsfrihed og vist ogsaa at benytte den i temmelig stort Omfang [1]).

Bevis herfor haves i en Dom af Kongens Retterting af 1542 Torsdagen næst efter hellig Trefoldigheds Søndag. Der var hidstævnet Fuldmægtige fra alle Kjøbstæder i Nørrejylland med deres Friheder og Privilegier i Anledning af adskillig Trætte og Tvedragt, som dem hidtil imellem havde været om Kjøbmandskab og anden Handel, idet de beklagede sig over, at Borgere og anden Almue i Ribe drog omkring i Landet paa Landsbyerne hart hos deres Byer, uagtet Kjøbstæderne have Privilegier, hvor nær Udenbysmænd maa kjøbe hos hver Kjøbstad; dertil klagedes der over, at de Riber Kjøbmænd sælge Bønderne paa Landsbyerne Humle, Salt, Staal, Klæde med Skjæppe, Alen og Vægt andre Kjøbmænd til Skade og Forprang. Dertil svarede Ribe Borgeres Fuldmægtige og blandt deres Privilegier i Rette lagde et Kong Hans's Brev, indeholdende, at Kjøbstadmænd her i Landet allerede tidligere havde været i Retten for ham i Randers, og da blev dem saa forhandlet imellem, at hvor Borgerne i Ribe komme i Kjøbstæderne her i Landet, maa de kjøbe og haandtere deres Kjøbmandskab med Borgere, Gjæster og Bønder og ubehindret føre, hvis de kjøbe, hvorhen de ville. Dom: Paa det Kjøbstæderne her i Nørrejylland maa des bedre blive ved Magt og ved deres Næring og Bjering, blev saa afsagt, at Borgerne i Ribe maa kjøbslaa i Kjøbstæderne med Borgere, Gjæster og Bønder efter deres Privilegier; i lige Maade maa de andre Kjøbstadmænd her i Landet kjøbe med Borgere, Gjæster og Bønder i Ribe og det ikke være dem forment; desligeste maa alle Kjøbstadmænd kjøbe med Bønderne nær og langt fra Kjøbstæderne for Pendinge, dog at ingen af dem maa kjøbe og sælge eller handle paa Landsbyerne med Bønderne med Alen, Vægt, Skjæppe eller Maade. Fordrister nogen sig til at gjøre herimod, have forbrudt, hvis han har med at fare; hvis Dele eller Forfølgning Kjøbstæderne her i Landet have rejst mod Ribe Borgere, skulle være døde og magtesløse (Geh. Ark.).

Af 14 Febr. 1546 haves en Forordning om Bundgarn

[1]) Kinch: Ribe Bys Hist. og Beskr. S. 427.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ruser og Pulsvaader i Limfjorden, ligesom ogsaa den kjøbenhavnske Reces af 6 Dcbr. 1547 Art. 21 indeholder Bestemmelser om Bundgarn og Pulsvaad, og 1550 Tirsdagen efter Reminiscere udgik Kristian den tredjes Forbud mod at udfare paa Fjorden imod Fiskerne med Skuder, Kaage eller Vogne for at kjøbe Sild, før end Fiskerne ere indkomne for Toldboden i Aalborg og der have udgivet deres Told (Tidsskr. f. Fiskeri). 1552 Torsdagen næst efter Søndagen Cantate udgik kgl. Forbud mod at salte Sild oven for Løgstedøre; men hvis Sild der tages, skal sælges blodig og ikke saltes (Geh. Ark.).

I Aaret 1552 gjentoges og udvidedes en ældre mærkelig Bestemmelse fra 1539, hvorved det søgtes forhindret, at den ene Handlende skulde komme den anden i Forkjøbet ved Indkjøbet af sine Varer, og hvorved altsaa den frie Konkurrence indskrænkedes eller rent udelukkedes, idet Mandagen næst efter vor Frue Dag nativitatis 24 Mænd samtykkede med Borgmestere og Raad, at ingen Borger maatte gjøre noget Kjøb med nogen Vestfærds Skipper med Salt, Vin, Klæde eller anden slig Vare, før Borgmestere og Raad havde forhandlet med den og endelig Kjøb blev gjort. Hvilken som fordristede sig til at gjøre herimod, skulde dermed have forbrudt sit Borgerskab og derover straffes for Ulydelse, og hvilken som havde forskrevet Gods paa slige Skibe, skulde bevise deres Søbreve, før Borgmestere og Raad handlede med dem. Om hid for Aalborg kom nogle fremmede Skibe af Vestersøen af Holland, Zeeland, Braband, England, Skotland eller nogen anden paa den Farvand, ladet med Salt, Vin, Klæde eller andet Kjøbmandskab, da skulde Borgmestere lade tilsige Kjøbmændene at møde i Lavshuset og der at handle derom med den fremmede Kjøbmand, og ej maatte de bryde deres Bunke eller sælge noget af deres Kjøbmandskab enten Baadsmænds Føring eller andet, før end Kjøbmændene saa udi Lavshuset forsamlede vorde, som forskrevet staar. Ligeledes samtykkede s. A. Tirsdagen næst efter St. Francisci Dag paa Aalborg Raadhus Borgmestere og Raad med 24 ældste Borgere, at ingen Borger eller Indbygger maatte kjøbe Korn paa Gaden og sælge til Forprang, og ikke heller skulde sælges noget Korn inden Fastelavn; ikke heller

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

maatte nogen sælge Korn mindre end udi hel Læst[1]) eller halv Læst i det mindste (se ogsaa Aar 1576).

Aarhus og Randers havde en Trætte med Aalborg om Fiskeriet i Limfjorden uden for Hals imod Nord og Mov Sogn eller Birk imod Syd og om Kjøbmandskab paa disse to Fiskerlejer. I Oktober 1553 afgjordes denne Sag paa Kongens Retterting paa Koldinghus ved en Kjendelse af de tre Rigsraader Marsken Erik Banner, Hr. Otte Krumpen og Oluf Munk tillige med Jakob Brokkenhus, Lensmand paa Aalborghus, saaledes, at Indbyggerne i Aarhus og Randers skulde have Ret til efter Fastelavns Søndag at sende deres Kjøbmandsvarer til Hals eller Mov Fiskerlejer og lade Varerne ligge der uden at kjøbslaa dermed før den 26de Marts, efter hvilken Dag de skulde have Lov til at omsætte dem, dog ikke længere end til Pintsedag; siden maatte de ikke have andre Varer liggende end Salt og Træ. Overtraadte nogen denne Kjendelses Forskrifter, skulde Kronens Fogder have Fuldmagt til at borttage Varerne og revse de skyldige (Pont. D. A. V, S. 116—7 og Secher: Danm. i æ. og n. Tid II, S. 564—5).

1554 den 21 Septbr. udgik et kgl. Maj. Brev, at ingen fremmede d. e. udlændiske Kjøbmænd maatte besøge Landsby-Markederne for at sælge og kjøbe, mod at deres Varer fratages dem, Halvparten til Angiveren og Halvparten til Paagriberen (Aalb. R. Ark. og Pont. D. A. V, S. 117).

Med Hensyn til Handel paa Landet med Korn og anden Forprang haves et kgl. Maj. Brev af 27 Oktober 1556, at »vore Undersaatter, Borgmestere, Raadmænd og menige Borgere i vor Kjøbstad Aalborg have ladet berette for os, hvorledes mange vore Fogeder, Lensmænd, Skrivere og andre fordriste dem til mod vor Reces og deres Privilegiers Lydelse at bruge Landkjøb med Korn og andre Varer at kjøbe og sælge dem til stor Skade og Forprang; thi have vi af vor synderlige Gunst og Naade, saa og paa det at forskrevne vore Undersaatter i Aalborg saa meget des bedre maa have deres Næring og Bjering, undt og tilladt, at dersom nogen vore Fogeder, Lensmænd, Skrivere, Bønder eller Pebersvende bruge noget Landkjøb enten med Korn eller andre Varer at

[1]) en Læst Aalborg Maal var 24 Tdr.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kjøbe eller sælge til Forprang imod vor Recesses Lydelse, da maa forskrevne vore Undersaatter af Aalborg have Fuldmagt, at hvor de slige Varer kunne overkomme i Havnene eller andensteds omkring deres By, da maa de dem annamme og Halvparten deraf at være forbrudt til os og Kronen og anden Halvpart til Byen; dog skulle forskrevne vore Undersaatter i Aalborg tilforn give Lensmanden der sammesteds det tilkjende, hvor slig Landkjøb bruges. Dersom han ikke vil straffe derefter, da skal forskrevne vore Undersaatter have Fuldmagt at rette dem efter dette vort aabne Brev (Geh. Ark.).

S. A. den 13de Novbr. svare Borgmestere, Raad og Menighed i Aalborg paa Kong Kristian den tredjes Brev til dem, om de vare begjærende, at Korn ikke maatte udføres af Riget, og hvor længe samme Forbud skulde vedvare, at de ydmygeligst begjære, at Forbudet paa Udførselen af Kornvarer af Riget maatte vare i 3 samfulde Aar for den store Nød og Trang, som sig begav der i Byen og i Landet blandt Menigheden (Geh. Ark.).

Man mærke her de almindelige Bestemmelser i Kristian den tredjes kjøbenhavnske Reces af 20 Maj 1557 § 6 om Handel med Brændeved og Bygningstømmer og § 9 om Øxenhandel og anden Forprang, samt den koldingske Reces af 13 Dcbr. 1558 § 33 og 34 om Handel paa Landet (Kold. Ros.).

1562 den 28de Dcbr. bevilgede Frederik den anden Henrik Piphering at nedsætte sig i Aalborg og i 6 Aar være fri for Sandemands Tog, Nævnings Tog og alle andre Tog, som kan forhindre hans Handel, imod at han giver Told som andre fremmede, da han bruger fremmedes Penge (Geh. Ark.).

1564 den 14 Januar udgav Frederik den anden Brev, at eftersom Borgmestere og Raadmænd af Lybæk have givet tilkjende, at nogle deres Medborgere have saltet nogle Læster Sild i Aalborg og deromkring paa andre Fiskerlejer, hvorpaa dem gjøres Forhindring, saa de ikke maa samme Sild udføre. da har kgl. Maj. bevilget dem samme Sild at udføre, hvorfor de maatte ubehindrede passere, dog Kronens Told uforkrænket (smst.). Ligeledes bevilgedes s. A. den 20 Marts, at Aalborg Borgere maa udføre den Vaarsild, de fange, til Tyskland og dermed søge deres Næring og Bjering, eftersom samme Sild dog ikke er duelig længe at forvare, og igjen

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kjøbe Humle, Salt og hvad de ellers behøve til deres Huses Ophold (smst.).

1566 vedtog Brødrene i Guds Legems Lav en Forening om ej at udskibe nyt Korn og Malt før vor Frue Dag i Faste under Straf af Kornets Forlis og 20 Dalers Mulkt. Ogsaa blev man enig om, at Gildebrødrene ej maatte drive Forprang med Øxne (D. Mag. 3 R. 1 B. S. 101 og Gildets lib. vir. S. 69).

1567 vedtog Brødrene ligeledes, at alt hvis Salt, som hid til Byen føres løst udi Skibe, være sig enten fremmede eller Borgere deres, hvad heller de det selv have kjøbt, udenlands eller her for Byen, da skal det udmaales med en ret brændt Tønde udi Maalerens Overværelse og med et Slag paa Tønden, og man skal give Maaleren, hvis ham bør med Rette, en Penning af Tønden, og hvilken som herimod gjør og ikke udmaaler deres Salt med Slag paa Tønden udi Maalerens Overværelse, skal bøde til Lavet ti Daler (Gildets lib. vir., Man. paa Aalb. Stiftsbibl.).

1570 den 5 September fik Aalborg kgl. Maj.s Brev paa, at ingen Udlænding maa bruge eller bruge lade Fiskeri og Sildesalteri ved Nibe, uden de derpaa have erholdt særligt kgl. Privilegium, da Aalborg By klager over, at fremmede og Udlændinge ved saadan Brug skade dem paa deres Handel og Bjøring, skjønt de ingen Ret have dertil, hvorimod Borgmestere og Raad berette, at de af Arilds Tid have haft deres Brug og Fiskeri ved Nibe, men i sidste oprørske Fejde mistede deres Breve og Privilegier, som bleve brændte og omkomne (Geh. Ark.).

1571 den 28 Septbr. udgik den Befaling, at da det erfares, at naar Aalborg Marked staar, understaa sig mange at drage over til Sundby og der drive deres Handel, hvorved Kronens Ret forkrænkes og Aalborg Indbyggere tilføjes Skade og Afbræk, alle, som paa Markedet ville handle, skulle fare til Aalborg og ikke til Sundby mod at have forbrudt deres Varer og straffes som Uhørsmænd (smst.).

1572 den 23 Maj udgik kgl. Maj.s Brev til Aalborg saaledes: Vider, at os elskl. Borgmestere og Raad til Lybæk have ladet give os tilkjende, hvorledes Vægten der i Byen ikke skal være saa ret, som det sig burde, og at deres Medborgere, som der bruge deres Handel, dem deri besværge og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

mene det at være imod den Reces, som blev gjort og oprettet til Odense; thi bede vi eder og alvorlig befale, at I med det første forfare derom Lejligheden, og dersom findes, at samme Vægt ikke er saa ret, som det sig bør, at I da den lade forandre og have Indseende med, at intet gjøres imod forskrevne Reces, saa at videre Klagemaal derover for os ikke skal komme (smst.).

1573 Befaling, at ingen Borgere maa holde stor Vægt i deres Huse, men skulle lade deres Gods, som ind- og udskibes, veje paa Vejerhuset, som Øvrigheden har ladet bygge (Pont. D. A. V, S. 118).

1576 vedtoges i Guds Legems Lav, at hvad Salt der kom om Skagen fra Vestersøen, skulde Borgmestere og Raad gjøre Kjøb om med Skipperen; kunde de blive enige, skulde det deles imellem Gildebrødrene, »som hidtil sket er«; hvis ikke, maatte ingen Borger kjøbe i en eller anden Maade »med Financeri« med Skipperen, men Skipperen søge et andet Marked, uden saa er, at samme Borger kjøbte det med Borgmesteres og Raads Samtykke og Tilladelse, deres Medborgere til Gavn og Bedste og ikke dem selv til nogen Profit og Fordel i nogen Maade. Findes nogen herimod at gjøre, da bøde han, som de gamle Forfædre have paalagt (D. Mag. 3 R. 1 B. S. 101. Gildets lib. viv. S. 75). (Se ovenfor ved Aar 1539 og 1552).

1587 beklage Aalborg Indbyggere sig for Borgmestere og Raad over, at Fru Ingeborg sal. Otto Banners til Vorgaard brugte paa Landsbyerne stort Landkjøb og Kornkjøb, at hun havde paa Thise Marked en bygget Krambod med Lagen og al Tilbehøring, og derudi var Humle, Staal, Tjære, Lærred, tysk Øl og andet til Kjøbs, at hun brugte Kjøbmandskab i Jelstrup, Rakkeby, og at hun har en Karl, som drager omkring paa Markeder og har en Kvinde med sig med tysk Øl, Lærred, Humle, Staal og andet (Aalb. Raadst. Ark.).

Da der var opstaaet Strid mellem Indbyggerne i Aalborg og Nibe, idet hine vilde forbyde disse at holde Skomagere, Skræddere og andet sligt Haandværksfolk, hvorimod disse mente, at det var imod Recessen (den koldingske af 1558 Art. 55), og at det vilde falde meget besværligt »for den store Søgning der er, naar Sildefiskeriet staar paa«, hvis

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

de ikke havde Haandværksfolk der til at arbejde saavel for Indbyggerne selv som for fremmede og udlændiske, der kom did, samt for Kongens egne Folk (Saltere), hvilke bleve skikkede derhen, saa afgjorde Kongen, under 22 Januar 1587, at da Recessen tillader, at slige Haandværksfolk maa bo og arbejde paa Landet, og han selv finder, at det er fornødent i Nibe, saa bevilger og tillader han, at der i Nibe By herefter maa blive boende to Grovsmede, to Skomagere og to Skræddere, som ubehindret maa bruge deres Næring der o. s. v. (Hist. Tidsskr. V S. 28—29).

Angaaende Kongernes Sildesalteri ved Nibe udgik et kgl. aabent Brev af 24 Febr. 1590 og flere andre lignende (se Tidsskr. f Fiskeri III 196 ff.).

1590 den 18 Avgust Kristian den fjerdes Forbud mod ulovlig Landhandel, saalydende: Eftersom vi er kommen udi Forfaring, hvorledes mange vore og Kronens Undersaatter over alt vort Rige Danmark, saavel af Adel som en Part andre formuende, Præster, Fogeder, Skrivere, Bønder og Bønderdrenge, skulle drive og bruge stor Forprang og Landkjøb med Korn og adskillige andre Kjøbmandsvarer, som falde paa Landsbyerne, som ellers kunde blive ført til Kjøbstæderne og være Borgerne til deres Nærings Forbedring, hvoraf de siden kunne opholde sig og fuld gjøre borgerlig Pligt og Tynge, derover al borgerlig Handel og Næring betages, saa og vor og Kronens Told og Rettighed forkrænkes, efter at med samme ulovlige Forprang og Landkjøb søges mange ulovlige Havne, og hvis Korn eller anden Del de udi saa Maade til Forprang kjøbe og dem tilforhandle, ved saadanne ulovlige Havne udskibes, ... da paa det saadan Forprang og Landkjøb maa afskaffes, have vi med vort elskl. Rigets Raad al Lejligheden overvejet og ville herefter derom saa forordnet og holdt have, at efter denne Dag aldeles ingen af vore og Kronens Undersaatter, adelig eller uadelig, skal maa bruge nogen Landkjøb eller Forprang paa Landsbyerne eller andre Steder enten med Korn eller nogen anden Del, som er imod Recessen, eller og at søge og bruge nogen ulovlige Havne enten ud at skibe eller udføre nogen Del eller og noget udi samme ulovlige Havne igjen at opskibe; dog skal hermed ikke være ment, hvis Adelen til sine egne Huses Behov og Nødtørft kunde fornøden have o. s. v. (Aalb. R. Ark.).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Angaaende Fiskeriet ved Nibe havde Aalborgs og Flensborgs Indbyggere en Strid i Slutningen af det 16de Aarhundrede, i hvilken Konge og Rigsraad (if. Rosenv. Gl. d. D. IV S. 348—51) 1592 afsagde Dom. Borgmester og Raadmænd i Flensborg havde nemlig indstævnet Aalborg Borgere, fordi disse vilde formene Flensborgerne at øve Sildefiskeri, Salteri og Kjøbmandskab paa Nibe og Limfjorden imod de Privilegier, de havde af Kongen; herimod anførte Aalborgenserne, at, hvad Fiskeri de havde for Aalborg Kjøbstad, det havde de kgl. Privilegier og Breve paa, og heller ikke havde de anden Næring til Byen, hvoraf de kunde skatte og skylde; men hvad Fiskeri de havde for Nibe, havde de af Adelen her i Riget, og deraf gav de dem deres Rettighed, og da de ikke vidste noget af, at Borgerne i Flensborg havde erholdt Privilegium paa at bruge Sildefiskeri, Salteri og Kjøbmandskab enten i Aalborg Bys Frihed eller for Nibe, saa mente de at have Ret til at forbyde dem dette; de fremlagde derhos et aabent Brev af 5 Septbr. 1570, hvorved Frederik II forbød Udlændiske at bruge eller lade bruge Handel og Fiskeri ved Nibe, med mindre de havde sær kgl. Bevilling og Brev derpaa. Da imidlertid Flensborgerne ved et aabent Brev af 22 Marts 1578 havde af Frederik II erholdt Tilladelse til »herefter som tilforn at lade besøge Sildefiskeriet udi Kongerigerne Danmark og Norge og samme deres Handel og Vandel med Sildefiskeriet at have, bruge og nyde udi slig Frihed og Told, som andre Rigens Indbyggere m. v.«, saa lød Dommen paa, at Flensborgerne i Henhold til dette Privilegium maatte bruge Sildefiskeriet overalt i Landet; dog forbeholdt Kongen, Kristian IV, sig Ret til, naar han som myndig selv havde tiltraadt Regeringen, at forandre Privilegierne (Tidsskr. f. Fiskeri, and. Aarg. S. 176—7). Et til denne Retstvist hørende kgl. Brev af 16 Juli 1591, hvorved det tillades Borgerne i Flensborg at nyde og bruge deres Salteri og Kjøbmandskab ved Nibe og Limfjord, indtil der er gaaet Dom i Sagen, findes anført smst. III S. 203—4.

1594 den 5 Juni Kristian den fjerdes Brev til Ove Lunge, Lensmand paa Aalborghus, om ulovlig Handel i Nibe, saalydende: Vider, at os elskl. Borgmestere og Raad udi vor Kjøbstad Aalborg have ladet give os tilkjende, hvorledes nu paa 1, 2 eller 3 Aars Tid have nogle Kræmmere saavel af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vore egne Undersaatter som andre fremmede dem tilfordristet med deres Kramgods og Varer at søge til Nibe og udi den hele Uge før Pintsedags Marked, som aarlig holdes udi forskrevne vor Kjøbstad Aalborg, der sammesteds udstaa med deres Varer og bruge stor Handel og Kjøbmandskab mod gammel Vis og Sædvane, saavelsom mod kgl. Mandater og Forordninger, hvorover det almindelige Marked, som udi Pintseuge holdes udi forskrevne vor Kjøbstad Aalborg meget forsvækkes og er baade indlændiske og udlændiske Kjøbmænd meget til Skade, vi og paa vor og Kronens Told og Rettighed lide Skade og Afbræk, om det Marked udi forskrevne vor Kjøbstad Aalborg for nogle faa deres ulovlige Brugs og Baades Skyld skulde ødelægges og fordærves, hvorfor de underdanigst ere begjærende samme Marked udi Nibe at maatte igjen afskaffes; thi bede vi dig og ville, at du med det første denne Lejlighed forfarer, og dersom vore Undersaatter udi forskrevne Nibe eller og forskrevne fremmede ikke have nogen synderlig Brev eller Benaadning at maa holde udi forskrevne Nibe noget almindeligt Marked med nogen Kjøbmandskabs Handel eller Vandel, du da samme Marked og Kjøbmandskab aldeles igjen afskaffer, at forskrevne Marked udi vor Kjøbstad Aalborg ikke derover skulde fordærves og vore Undersaatter der sammesteds paa deres Næring og Bjering ikke skulle ske for kort (Aalb. R. Ark.).

1593 den 24 Febr. kgl. Brev til Borgerne i Aalborg om Sildefiskeriet i Limfjorden (Tidsskr. f. Fiskeri III S. 204—5).

1598 den 3 Juli Forbud paa Kjøbmandskab i Løgstør. Eftersom vi komme i Forfaring, hvorledes vore Undersaatter, som bo paa det Fiskerleje udi Limfjorden, som kaldes Løgstør, skulle bruge adskillig Kjøbmandskab med Kornkjøb, Kramvare, Kjøbmandsgods og udi andre Maader, hvormed vore Undersaatter, som bo udi Kjøbstæderne deromkring, skal ske Forkort, idet for^ne^ vore Undersaatter paa Løgstør skulle opkjøbe og dem tilforhandle, hvis Korn og Varer til Kjøbstæderne ellers til Kjøbs pleje at indføres, dertil med skulle de holde aabne Kramboder og udi dem adskillige Kramvarer holde til Kjøbs og samme deres Gods paa ulovlige Havne indskibe og udskibe, da paa det at slig ulovlig Handel maa blive afskaffet, ville vi hermed strængelig og alvorlig have forbudt alle vore Undersaatter, som bo paa for^ne^ Løgstør, at

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

de herefter ikke skulle bruge nogen Kjøbmandskab enten med Kornkjøb, Kramvarer eller udi andre Maader, som borgerlig Handel og Kjøbmandskab vedkommer osv. (Aalb. Handelsforen. Ark.).

1602 den 12 Maj kgl. Befaling, at eftersom nogle vore Raad og gode Mænd udi vort Land Jylland underdan. have givet os tilkjende, hvorledes der udi Kjøbstæderne skal bruges adskillige Alen, saa enhver Kjøbstad skal fast have en synderlig Alen, vore og Kronens Undersaatter ikke til ringe Besværing, og paa det at sligt kan afskaffes og Enlighed med Alenmaal udi alle Kjøbstæderne maa holdes, have vi for godt og raadeligt anset, at lybsk Alen der udi Kjøbstæderne i Jylland skal bruges; da ville vi nu hermed herefter med forskrevne Alenmaal saa alvorlig og strængelig forholdet have, at udi hver Kjøbstad udi vort Land Jylland skal paa Raadhuset en lybsk Alen af Jærn gjort ophænges, hvorefter Borgerne i hver Kjøbstad dem skulle med deres Alen rette og forholde; men dersom vore Undersaatter Kjøbmænd i Flensborg eller andre ville sælge deres Varer med sjællandsk Alen, da skal det dem være uforment (Aalb. Raadst. Ark.).

1604 den 19 Maj kgl. Befaling, at eftersom os elskl. Borgmestere og Raad og menige Indbyggere udi vor Kjøbstad Aalborg underdan. for os have ladet berette, hvorledes de lybske Indbyggere dem paa nogen Tid lang skulle have understaaet og det efter en Brug og Sædvane udi forskrevne deres By aarlig imellem Paaske og Pintsedag saavelsom og imellem St. Mørtens Dag og St. Mikkels Dag og en Part længere at bruge deres Haandtering og Kjøbmandskab saavel forskrevne Bys og dette Riges egne Borgere og Indvaanere til stor Besværing og deres Nærings Forsømmelse, uanset de sig paa det underdan. noksom ville have erbudet at forskaffe Rigens Indbyggere fal, og det for en billig Kjøb, hvis Varer de kunde behøve saavelsom forskrevne lybske eller andre fremmede, da efterdi vi som en kristen Øvrighed hellere se vore egne Undersaatter ved deres Haandtering og Kjøbmandskab at maa tiltage og forfremmes, end at fremmede og Udlændere her udi Riget ved deres Haandtering skulle tilstedes dem, som til os og Kronen med borgerlig og Bys Tynge at udgive ere forpligtede, at undertrykke, da ville vi hermed strængelig og alvorlig have forbudt forskrevne lybske

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Indvaanere herefter og indtil saa længe vi anderledes derom lade forordne, med deres Haandtering og Kjøbmandskab nogen Handel at bruge udi forskrevne vor Kjøbstad Aalborg; dog skal dem hermed ikke være forment at søge det almindelige Pintsedags Marked, der sammesteds aarlig holdes, da der at bruge deres Kjøbmandskab, imidlertid forskrevne Marked paastaar. Saafremt sig nogen de lybske herimod understaa nogen Handel eller Vandel udi forskrevne vor Kjøbstad Aalborg og indtil paa videre Besked at bruge forskr. Pintsedags Markeds Tid undtaget, de da ikke vil have forbrudt, hvis Gods og Varer de have med at fare, og derforuden straffes som de, dette vort Brev og Mandat ikke agte eller holde ville, hvorefter sig enhver kan vide at rette og for Skade at tage Vare, ladende det ingenlunde (smst.).

Her kan mærkes Kristian den fjerdes Reces af 1615, der indeholder forskjellige Bestemmelser om Handelen (Kold. Ros.).

1617 den 28 Juni kgl. Forbud, at de, som handle med fransk Vin, ikke maa handle med rhinsk Vin (Pont. D. A. V. S. 120).

1623 den 6 Januar kgl. Benaadning for et Saltkompagni i Aalborg (smst.).

1625 den 24 Oktober blev paa Aalborg Byting afsagt følgende Dom: Mogens Jespersen dømte mellem Hans Sørensen, kgl. Maj.s Tolder i Aalborg, paa kgl. Majestæts, Byens og Kompagniets Vegne og Peder Jensen, Skipper paa Peder Hestbechs Krejer i Nykjøbing, at efterdi kgl. Maj.s Privilegie for det aalborgske Spanske-Saltkompagni udtrykkelig formelder, at ingen uden det maa føre spansk eller fransk Salt eller Vin, med mindre de Saltet og indhavende Gods ville have forbrudt til hans Majestæt, Byen, hvor det findes, og Kompagniet til 3 Skifter, og det nu befindes, at Peder Jensen Skipper ikke har angivet 3 Læster spansk Salt paa kgl. Maj.s Toldbod, som det sig burde, ej heller tilbudt Kompagniets Direktører det eller tilkjendegivet det i nogen Maader, saa vidste han ikke derom andet at kjende, end at Peder Jensen Skipper jo maa have forbrudt samme 3 Læster spansk Salt til kgl. Maj., Byen og Kompagniet. (Aalborg Tingbog.)

1626 den 24 April Tingsvidne af Ove Andersen og Mads Andersen, at den 8de April sidstforleden, da de stod ved

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Færgebroen, saa de, at to Karle af Vendsyssel stod paa et lybsk Skib og kjøbte en Tønde Humle af en af Skibsfolkene og lod den bære af Skibet op til Lars Skrivers Borgmesters Bod, samt at for^no tvende Karle gav Herman Bødtzou af Lybæk, som var Skipper paa samme Skib, Penge for samme Tønde Humle. Dernæst vidnede Søren Laursen Drager, at han bar samme Tønde Humle op ad Trappen til Borgmester Lars Skrivers; men da kom en af samme Karle efter ham og sagde, at han ikke vilde have samme Humle derop, hvorfor han bar det ned igjen og satte det ved Ove Andersens Bod. I Overensstemmelse med dette Tingsvidne blev Herman Bødtzou, der var indstevnet for ulovlig Kjøbmandskab imod Byens Privilegier og Stadsret, men ikke selv mødte for Retten, ej heller nogen paa hans Vegne herimod at svare, dømt til at have for^no Tønde Humle forfalden til Kongen og Byen og derhos at bøde 3 Mk. til Kongen og 3 Mk. til Byen, efterdi Stadsretten i det 36te Kapitel formelder, at ingen Gjæst maa kjøbe af anden Gjæst; hvo det gjør, han har forbrudt det, han kjøbte, halvt til Kongen og halvt til Byen, samt at ingen Gjæst maa sælge sit Gods i Skibet eller paa Bryggen, men han skal først skibe det op, undtagen Korn, Kul, Tømmer og ferske Sild; hvo det gjør, bøde Kongen 3 Mk. og Staden 3 Mk. (smst.).

1631 den 4 Marts kgl. Brev, at eftersom Borgerskabet i Helsingør, som bruger deres Handel til Søs, beklager sig over, at de imod deres Privilegier og sædvanlige Brug skulle besværes af Borgerskabet i Viborg og Aalborg (Thisted) med Arrest og i andre Maader forhindres paa deres Handel i Aalborgfjord, som de hidtil have nydt, fordi de ingen Axeltorv[1]) der i Helsingør have, saa befaler Kongen alvorlig Borgerskabet i Viborg, Aalborg og andre Stæder at lade Borgerskabet i Helsingør frit og ubehindret handle i Aalborgfjord ligesom hidtil; i Fald nogen hermed mener, at der sker dem Uret eller handles imod deres Privilegier, have de at klage til Kongen, lovlig tage Stævne og siden dermed at gaas efter Loven (Se bl. a. Secher: Danm. i æ. og n. Tid II. S. 11 og Traps Beskr. af Danm. 2 Udg. 3 D. S. 20).

Kristian den fjerdes Reces af 1645 indeholder ogsaa

[1]) vil nok her sige Forpligtelse for Bønderne til at sælge deres Varer paa Torvet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

flere Bestemmelser om Handelen, navnlig i 3 Kap. 5 ff. om Indførelsen af en Overkjøbmand (Kold. Ros.).

1648 den 14 Juli kgl. Brev, at eftersom vi ere komne udi Forfaring, hvorledes der skal holdes Hestemarked udi Sundby tvært over Fjorden for vor Kjøbstad Aalborg, hvorved stor Misbrug og anden Uskikkelighed begaas, og os og Kronen paa vor Toldrettighed ikke lidet til Forklejning samt vore Undersaatter udi forskr. Aalborg til ikke ringe Skade og Afbræk, endog saadan Uskikkelighed efter Kong Frederik den andens aabne Brev burde at være afskaffet, da ville vi hermed saaledes alvorlig have paabudt og befalet, at samme Hestemarked samt al anden Kjøbmandskab udi forskr. Sundby herefter skal være afskaffet og aldeles intet saadant der eller paa Vejene enten for eller udi Markedet at drives og bruges, men saadant at drives og forhandles til rette Markedsdag udi forskr. vor Kjøbstad Aalborg. Findes nogen herimod at gjøre, da skulle de have forbrudt alt, hvis de have med at fare, til os, Byen og den, som dermed skal have Indseende, og derforuden straffes, som vedbør (Aalb. Raadst. Ark.).

1649 den 22 Avgust kgl. Brev, at eftersom vi udi forleden Aar naadigst have undt og bevilget vore Undersaatter udi vor Kjøbstad Aalborg Privilegie paa Hestemarked der i Byen at holdes rette Markedsdag, som er næste Søndag efter Pintse hellige Dage, og os elskl. Borgmestere og Raad i forskr. Aalborg hos os underdan. nu have ladet andrage, hvorledes adskillige fremmede saavelsom vore egne Undersaatter sig derover skal beklage, at forskr. Dag til Hestemarked at holde skal være dem ubelejlig, eftersom de strax derefter skulle være til Marked udi Hamborg med hvis Heste og andet de der kjøbte, underdan. derfor begjærendes, at samme Hestemarked der udi Aalborg maatte holdes en anden og bekvemmelig Dag, paa det fremmede og andre, som did ankomme, i betimelig Tid andre Markeder kunde besøge, da have vi bevilget og samtykket, at samme Hestemarked maa aarlig herefter, indtil anderledes forordnet vorder, indlændiske og udlændiske til Gavn og Bedste holdes den anden Søgnedag efter vor Herres Himmelfartsdag (smst.).

1651 blev efter Forordn. af 15 Juli s. A. en kjøbenhavnsk Salttønde og ligeledes en Korntønde lignet, rettet og brændt, hvorefter aarlig alle Maal for Aalborg blive rettede og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

brændte paa Kompagnihuset i en Raadmands og nogle Borgeres Nærværelse (smst.).

1655 den 23 Avgust kgl. Tilladelse for Aalborgs Borgere og Indvaanere til frit og ubehindret at sejle med deres Skibe, Skuder og Pramme i Limfjorden og der handle og vandle, dog saa, at Told af alle Varerne skal erlægges i Aalborg eller Hals og Godset der visiteres, hvorimod Indvaanerne i Aalborg skulle være betænkte paa at bygge saadanne Skibe, at de i Krigsfald kan monteres og bruges til Landets Defension (smst.).

1664 $^{30}/_{12}$ Bevill. f. Borgm. og R. at nyde af hver Td. Sild og Korn, som for Byen skibes, 2 Sk. og af hver Sletdalers Værd andre Varer $^{1}/_{2}$ Sk. til deres Bestilling. 1672 $^{14}/_{3}$ Konfirm. p. Afstaaelsesbrev af $^{1}/_{7}$ 1665 fra Borgm. og R., at Borgerskabet skal skaanes for at udgive ovenstaaende (efter Borgernes Ansøgning). (Fogtm. Reskr.)

1667 den 28 Juli udkom et kgl. Forbud mod at bruge Pulsvaader i Limfjorden, som begrænsedes ved kgl. Breve af 28 Juli 1669, 4 Juli 1673 og 26 Maj 1676 (Tidsskr. f. Fiskeri III, S. 241—2).

1673 den 11 Juli kgl. Bevilling for Mogens Villemsen, der paa Kongens Vegne havde søgt og tiltalt Jens Hansen, Indvaaner i Aalborg, der brugte Handel og borgerlig Næring paa Landet omkring ved Aalborg, Byen til Skade, og derover erhvervede Dom over ham ved Bytinget i Følge Recessen og kgl. Forordninger, at han maatte beholde al den Konfiskation, som var tilfalden Kronen i Følge Byfogdens Dom (Geh. Ark.).

Om Handelsforholdene og den dermed i Forbindelse staaende Skibsfart i Aalborg ved denne Tid faar man ret gode Oplysninger af nedenstaaende, paa højere Foranledning givne Erklæringer og andre Aktstykker.

Missive til Kommerce-Kollegiet.

Højædle, velbaarne, velædle og velbyrdige Herrer!

Efter hans Kgl. Mayst. allernaadigste Befaling Ed. Exc. W. W. højgunstige gode Skrivelse og Ordre, at vi med de fornemste af Borgerskabet skulle overlægge og betragte alle de Midler, vi kunde eragte tjenlige til vor Bys Velstand og Opkomst, saa og tilkjendegive, hvorudi fornemmelig vor Næring og Bjering bestaar, om vi til nogen ny Manufakturers

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Indredning hos os vide Anledning at give, med mere des Indhold, have vi i al Underdanighed efterlevet, og er derpaa vort samt Borgerskabets undertjenstligste Svar og allerunderdanigste Supplikation.

1) Saasom Byen mærkelig aftagen er baade paa Middel og Handel, og Landet, som den skulde have sin Næring af, er forsvækket og endel øde, saa befindes her hos Borgerskabet ingen Middel til nogen sær Manufakturer eller anden stor Handel at indrette, ej heller vides dertil her nogen Anledning at give.

2) Eftersom denne vor Bys Næring og Bjering fornemmelig bestaar udi Sild og dertil hørende Salthandel, hvoraf og allehaande andre grove Varer, saasom Hamp, Tjære etc., dependerer, om hans Kgl. Mayst. allernaadigst vilde behage og tillade, at Salthandelen saavelsom andre Kommercier for billig Told maatte frigives for alle, saa at enhver, som noget lidet kan have igjen og endnu være i Kredit, maatte nære og bruge sig, som han bedst ved og kan og hos Godtfolk kan være betroet.

3) Om hans Kgl. Mayst. vilde behage nogen Forlindring paa Konsumtionen allernaadigst at bevilge.

4) At Pintsemarkedet her maatte afskaffes og allernaadigst forbydes, at ingen uden Borgerskabet nogen Vare maatte oplægge, være sig Salt og andre grove Varer, saavelsom Kramvarer, Vin eller Speceri, og hvad Navn de have, og siden udhøkre, enten til Forpagtere, Præster eller Bønder paa Landet.

5) Og at alle Fiskerlejer her omkring maatte være forpligtede til at kjøbe deres Varer her i Aalborg hos Borgerne og ikke gjøre Byen derved nogen Indpas i sin Handel.

6) Desligeste at alle Prangere paa Landet maatte afskaffes, det være sig af Forpagtere eller andre.

7) Hvad denne Bys ringe Skiberum sig belanger, da er endel af Fjenden i sidste Krigstid optagen, de øvrige faa og smaa, saa ikkun findes en, som 20 Læsters Drægtighed naar, de andre under 20 til 12 Læster og fra 12 til 3 Læster, hvorpaa udførlig Liste herhos følger.

8) Med samme vore Skiberum og Fartøjer, som ere fra 20 til 12 Læster drægtige, sejles sommetid udi Østersøen, naar Gud giver godt Sildefiskeri, og særdeles til Lybæk,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Danzig, Königsberg og Riga, Resten fra 12 til 3 Læster bruges paa Norge og her i Fjorden og med Brændeved.

9) Søfarende Folk belangende i vor By ere Skippernes Navne herhos optegnede; men Baadsmænd angaaende findes her ganske faa, som høre hjemme her i Byen, og hyre Skipperne næsten allesammen deres Folk fra andre Steder. Deres Navne, som ere hjemme her, findes og optegnede herhos paa Skippernes Liste.

Dersom nogen Partikulier sig ville lade finde hos os, som dog hid indtil ingen været, som noget nyt til Kommerciens, Navigations og Manufakturers Fortsættelse at befordre eller hvis allerede kunde være i Brug at forbedre noget Forslag kunde gjøres, skal de undertjenstligst til Kommercii-Kollegium henvises, intet tvivlende deres Angivende hans Kgl. Mayst. af de gode Herrer allerunderdanigst efter Sagens Beskaffenhed til et naadigst Svar højgunstig befordret bliver.

Ed. Exc. W. W. den allerhøjestes Beskjærmelse troligen befalende forbliver E. E. W. W.

tjenstskyldigste

Borgmestere og Raad samt Borgerskab i Aalborg.

Listen over Byens Skibe udviste 1 Skude paa 23 Læster, 1 paa 22, 2 paa 18, 3 paa 13, 1 paa 12, 1 paa 10½, 3 paa 10, 1 paa 9, 1 Bøjert paa 9, 2 Skuder paa 8, 2 paa 6, 1 paa 5, 1 Jagt paa 5, 3 Skuder paa 4 Læster, hvorefter tilføjes: Her foruden endel af Fjenden optaget og endel strandet, nemlig 1 Krejer, 1 Bøjert, 1 Jagt og 5 Skuder.

Missive til Amtmanden den 10de Marts 1680.

Højædle, velbaarne Hr. Stiftsbefalingsmand,
højgunstige Herre!

Paa Eders Exc. højgunstige Skrivelse de Dato 30 Februar anlangende den Missive dat. 31 Januar fra Kommercii-Kollegio om Kommerciens, Navigationens og Manufakturers Indrettelse og Tiltagelse udi vor By allerundertjenstligst, at vor Erklæring efter de gode Herrers Ordre for længe siden til Kommercii Kollegium indskikket er, hvoraf rigtig Kopi herhos fremsendes, og som mulig samme vor Erklæring, hvorudi og vor Bys Tarv allerunderdanigst tilkjendegiven er, ikke endnu kan være efterset, og Borgerskabet sig højligen beklager over deres Nærings Forsvækkelse formedelst Man-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

gel af Salt, have de tillige med os vor højgunstige Hr. Amtmand hermed allerydmygeligst villet ansøge, han os den høje Gunst bevise og saadan vor Nød for hans Kgl. Mayst. allerunderdanigst at andrage sig højgunstigst vilde lade behage udi allerunderdanigste Forhaabning med allernaadigste Øjen anses, at Aalborg By, som udi disse forgangne besværlige Tider store Byrder haver draget og udstaaet, bedste Næring og Velfærd bestaar udi Salthandel og Sildefiskeri, og som for kort Tid siden hans kgl. Mayst.s allernaadigste Forordning de Dato 12 Februar sidst afvigt publiceret er, at Rederne af Defensionsskibene udi den kgl. Residensstad Kjøbenhavn skal tilforpligtet være alle og enhver, som spansk Salt udi Læstertal kjøbe vil, Læsten for 46½ Rixdr. Saltmaal at forunde, men i Tøndetal skal det alle og enhver sælges for fire Sletdr., og nu vore Folk have begjæret Salt i Kjøbenhavn til Fiskeriets Fortsættelse, have de enten lidet eller intet bekommet, men til Svar, at der var intet at bekomme, og af noget lidet, som de kjøbenhavnske Folk her ere med ankomne, begjæres for en Tønde 5½ og 6 Sletdr., som dog til Sildefiskeriet ikke kan forslaa, saa nu vi fattige Aalborger Folk maaske kunde have nogen ringe Næring, som Gud vil give af Vandet, er Saltet borte, som dertil skulde forbruges, hvilket snart til vor Ruin henstrækker, dersom vor By ikke mærkelig med Hjælp snart bliver sekunderet, den ikke længe kan blive bestandig, hvorfor vi højnødtrængende i allerdybeste Underdanighed supplicerer, vi udi højkongelige Naade maatte betænkes den ringe Handel, som nu kan bruges, efter bemeldte vor til Kommercii-Kollegium indleverede Erklæring og allerunderdanigste Ansøgning os fri forundes maatte, at hver, som endnu kan være noget betroet, maatte nære sig, det bedste man kunde. Saadan Ed. Excell. store Møje og gode Forsorg for denne fattige Bys Indvaanere den store Gud igjen rigelig vil belønne og af os udi allerstørste Ydmyghed erkjendes skal. Ed. Exc. den allerhøjestes trygge Beskjærmelse troligen befalende forbliver altid

Ed. Excell.

tjenstskyldigste

Borgmestere og Raad samt Borgerskab i Aalborg.

(Aalb. Raadst. Ark.).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I en Supplikation til Kongen, da han var i Aalborg, hedder det bl. a.

Post 3. Til denne Bys Fremvæxt og Tiltagelse allernaadigst maatte bevilges, at Pintsemarkedet, som aarlig her holdes, maatte blive afskaffet, paa det den Næring, som fremmede i samme Pintsemarked ud af Byen og Landet trække, Borgerskabet her i Byen kunde vorde nydende, og derimod allern. forunde Byen tvende Fæmarkeder, et paa Aalborg Bjærge den 1 Oktober og det andet ved Lindholm Bro den 2 Oktober.

— 4. At Eders kgl. May. denne By allern. et aabent kgl. Forbuds Mandat vilde forunde, at ingen uden Borgerskabet nogen Varer maatte oplægge, være sig Korn, Salt, Hør, Hamp, Humle, Tjære og andre grove Varer, Vin, Speceri, Klæde, Kramvarer eller hvad Navn det have kan, og siden i Alenmaal eller smaa Maal og Vægt udhøkre og sælge, alvorligen maatte forbydes under Varernes Konfiskation til kgl. May. og Byen.

— 5. Om nogen af Borgerskabet og andre Byens Indvaanere i saadan Tilfald vilde dølge eller fremmede til Behjælpning og Underslæb saadanne oplagte Varer vedkjendes og som sine sig antage, eller i andre Maader fremmede til Fordel og Borgerskabet til Præjudis i Kjøbmandshandel sig lade bruge, den at straffes paa sin Boslod og for Uhjemmelt, og de fremmede med Varernes Konfiskation, hvoraf endog Angiveren den tredie Part, om han end selv derudi var skyldig og det betimelig aabenbarede, maatte nyde.

— 6. At alle i Byens Distrikt boende og sig opholdende Personer maatte befales under deres Boslods og Skiberums Fortabelse enten ganske at entholde sig fra al Kjøbmandskab (Fiskeriet alene undtagen) saavelsom fra Sejlads, Forprang og alle i Recessen forbudne Haandværk, eller under samme Straf deles til at nedsætte sig her i Byen og som edsvorne Borgere med os at kontribuere.

— 7. Og at alt Prangeri paa Landet, være sig af Præster, Forpagtere eller andre, ihvo de ere, maatte afskaffes under Varernes Konfiskation til kgl. Maj. og Byen, om de i denne Bys Distrikt betræffes.

— 8. Ingen ej heller under samme Straf i samme Bys Distrikt boende og sig opholdende Personer (Adelen alene,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

som paa deres Gaarde selv residere, undtagen) at maatte sælge deres Korn eller Fødevarer til andre end bosatte Skatteborgere her i Byen og deres fornødne Varer ingen andensteds end derfra igjen indkjøbe.

— 9. Og som denne Bys Næring og Bjering fornemmelig bestaar udi Sildefiskeri og dertil behøvende Salt, hvorpaa her ofte stor Mangel forefalder, idet til vor Fiskeris Fornødenhed ikke i Tide forskaffes efter kgl. May. allern. Forordning, Eders kgl. May. til denne forsvækkede Bys Igjenopkomst af højkgl. høje Naade og Mildhed allern. vilde benaade Borgerskabet her i Aalborg med nogle Læster spansk Salt fra andre Steder sig at forsyne, imod saadan Tolds Erlæggelse, som de mindre Defensionsskibe allern. bevilget er.

Den 23 Juli 1680 (smst.).

Advarsel til fremmede mod at udhøkre deres Varer i smaat og til Borgerne mod at logere dem.

Saasom fornemmes, hvorledes endel fremmede Kjøbmænd, her til Aalborg ankomme, Tid efter anden understaa sig imod Toldordinansens 23 Art. deres hidførte Varer i smaa Vægt saavel til inden som uden Bys boende at forhandle, item deres Varer opskibe og det udi endel Borgeres Huse opføre og der udhøkre, til hvem det begjærer, forfares og, Hans Øder nu fra Lybæk med et anseligt Parti Varer her til Aalborg at være ankommen, hvis Agt skal være sine Varer under Aalborg Borgeres Frihed at udsælge, da han dog hidtil ikke i nogen Maade med Borgerskabet har kontribueret enten udi en eller anden Skat, meget mindre sig til Borgerskab at tage har villet bekvemme, da, som saadant henstrækker til Borgerskabets Nachdel og Skade, saa ville vi hermed have for^{ne} Hans Øder advaret, at han ikke maa understaa sig sine hidførte Varer til Udenbys at sælge, ikke heller udi smaa Parti til Borgerskabet her forhandle, men det ved helt og halvt hundrede Pd. af Skiberummet udsælge, og hvis Varerne ikke saa strax af Skiberummet kan blive forhandlet, tilstedes det udi et Pakhus at oplægge under deres Medlukkelse, som Borgmestere og Raad dertil ville beordre, saafremt (hvis herimod gjøres) bem.^{te} Hans Øder efter Toldordinansen derfor ikke vil staa til Rette og have Varerne forbrudt. I lige Maade forbydes Johan Gisler logerende til Peder Pedersens

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ved Vesteraa, at I ikke, som hidtil er passeret, eders Varer udi smaa Vægt til nogen enten inden eller uden Bys forhandler, i Synderlighed forbydes ikke til nogen fremmede noget af eders Varer maa afhænde, saafremt I ikke, naar det betrædes, vil derfore staa til Rette, og skal I ikke maa oplægge eders Varer udi nogens Huse, men I skal tilbepligtet være det af Skiberummet at sælge under Konfiskation, som vedbør. Og som Povl Sternberg her og er ankommen med sine Varer fra Lybæk, saa, endog han har vundet Borgerskab, men dog ikke lige med andre Borgere her paa Steden kontribuerer, saa tillades ham vel sit Gods til Borgerskabet her paa Steden i smaa og stort Parti, eftersom det begjæres, at maa afhænde, men han ikke maa understaa sig noget til Udenbys (som han hidtil har gjort) at sælge, saafremt han ikke derfor vil staa til Rette, med mindre han erbyder sig lige med andre Borgere her paa Steden at skatte og bære borgerlig Tynge. Til alt saadant, som forskrevet staar, at forekomme ville vi og hermed have advaret eder Hans Reimer, Peder Pedersen og Sidsel Diriksdatter samt sal. Bagge Laursens Enke Jacobi Schøtt, at I som Borgere her paa Steden vil betænke eders borgerlige Ed, som I om saadant at afværge, saavelsom alt andet eders Medborgere til Skade haver aflagt, og hvis I eder imod Forhaabning understaar eder de fremmedes Gods, naar derom inkvireres, at anmasse, saa skal I vide deraf at skatte og kontribuere, saavelsom ellers at staa til Rette som den, der sin borgerlig Ed ikke har villet agte. Og paa det vi kan være forsikret, at dette for eder er forkyndet, have I selv herpaa at tegne, I det at have læst og det for eder at være forkyndet.

Den 16 Avgust 1680 (smst.).

Det gamle Kjøbmandsgilde, Guds Legems Lav eller Papegøjegilde, (se ovenfor S. 273), vedblev vel at bestaa efter Reformationen, men undergik i Tidens Løb flere Forandringer og var oftere i Færd med helt at gaa ind. Dette var især Tilfældet efter Byens Besættelse af Fjenderne i Krigene i det syttende Aarhundrede, hvorfor det blev fornyet den 5 Maj 1651 under Navn af Kompagniet, men uden synderlig Fremgang, hvorpaa det igjen blev fornyet den 2 Novbr. 1680, efter at der den 1 Septbr. s. A. var vedtaget følgende

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

»Kjøbmænds Lavs Politi og Punkter udi Aalborg«.

Borgmestere og Raad i Aalborg gjør vitterligt, at eftersom her udi Byen i gamle Tider af vore kristelige Forfædre berømmelig stiftet er et hæderligt Lav, som er kaldet Guds Legems Lav, fornemmelig til den Ende, at indbyrdes god Fortrolighed og Endrægtighed skulde holdes og stadfæstes, som baade udi Levnets Tid med kjærlig Omgængelse og i Døds Tid med Hæder og Ære til kristelig Jordefærd Ledsagelse hverandre kunde bevise, til des Bekvemmelighed og et smukt Hus opbygget er, som nu kaldes Kompagni-Huset, og som udi samme Lav ikke alleneste af borgerlig og Kjøbmænds, men og af høje og adelige Standspersoner saavel gejstlige som verdslige have behaget at interessere, og nu den største Del af Kompagni-Brødrene ved Døden afgangne ere, da saadan af Forfædrene lovlig indstiftede Værk fremdeles i sin Esse at holde og kontinuere, inviteres velbenævnte Standspersoner respektive underdan-, tjenstvill- og venligst herefter som tilforn, medens som bemeldte Lavs Statuter foruden saadanne Standspersoner ingen andre end Kjøbmænd, som ærlige med retfærdige Kjøbmandskab berge og handle, og ingen Embedsmænd, i hvad Embede de af ere, tillader, da er for raadsomt eragtet nogle Artikler at forfatte, hvorledes rette Kjøbmænd, som derudi annammes kan, skal være konditionerede og sig i Kjøbmandskab forholde, saasom vi og hermed efter Recessens Tilladelse paa hans kgl. Mayst.s vor allernaadigste Arveherres og Konges allernaadigste Behag efterskrevne anordnet forskrevne hæderlige Lavs af Arilds Tid konstituerede og som for et ærbart Kjøbmands Lav forklaret og stiftet have vil, hvilket med Guds Hjælp til denne Bys Flor og Opkomst tjenligst eragtes, helst eftersom daglig forfares her sammesteds stor Uskikkelighed udi Handel og Vandel begaas, idet naar nogen fremmede deres Varer enten til Lands eller Vands hid at sælge indføre, de da understaa dem imod denne Bys Privilegier det mere til Udenbys end til Kjøbmændene her i Byen boende at sælge og afhænde, saavel hemmelig som aabenbare denne Bys Kjøbmænd til stor Skade, som først Varerne burde at tilbydes; item og at endel Drenge, som enten ikke have tjent nogen Kjøbmand og fordi udi Kjøbmandskab ukyndige eller og deres Drengeaar, som det sig burde, ikke have tjent, sig her paa Steden

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nedsætte og med aaben Krambod udstaa, uanset de ikke have vundet Borgerskab og saaledes til hemmelig Handel at drive sig indsnige dem selv til Ruin og andre dermed Indpas gjøre, hvorover de fleste, som en Tidlang her paa Steden have været nedsatte, deres Næring og Brug mærkelig svækkes og daglig aftager; i lige Maade komme og udi Erfaring, hvorledes endel Borgere her udi Byen boende imod deres borgerlige Ed og denne Bys Privilegier en stor Handel med fremmedes Penge bruge, saa de opkjøbe Varerne af Landet kommende de fremmede til Gavn og Bedste og deres Medborgere til Skade, saa paa det saadant og andet mere kan afskaffes, derudi en Gang for alle Anordning gjort er og udi efterskrevne Poster forfattet, hvilke udi Kjøbmandsstanden og iblandt Kjøbmændene ubrødelig skal holdes og efterkommes under den Straf og Mulkt, som de med sig føre. Og skal herefter som tilforne saa mange, som blive bevilgede udi dette hæderlige Kompagni at maa indkomme, give til Kompagni-Husets Skaffer saasom Oldermand for Kompagniet 5 Rigsort, som andre Kompagni-Brødre sædvanlig have udgivet, som saaledes udi Kompagniens Bog ved Personernes eget Navn og Indskrivelse skal antegnes, og ingen udi Kompagniens Bog at indskrives, førend Pengene ere betalte og erlagte. Skal og altid være en Overkjøbmand med tvende andre Kjøbmænd som Bisiddere og en Skriver, hvilke ere avtoriserede alting Kjøbmandskabet vedkommende at slette, undtagen hvad kriminale Sager angaar, og ellers udi Handelen god Politi at stifte og underholde, og skal bemeldte Overkjøbmands Bestilling og Myndighed, foruden hvis udi Recessen expresse nævnes, i efterskrevne Punkter Kompagniet til Bedste bestaa.

1. Naar en Husbonde af Kompagnibrødrene har antaget en Dreng først paa en Forsøgelse og siden agter at indgaa en Kontrakt med ham og dets Forstander, da skal Husbonden være tiltænkt tillige med Drengen og Forloverne samme Kontrakt for Overkjøbmanden at fremvise, og efterat Overkjøbmanden Drengen til alt godt har formanet og Drengen hans Husbonde udi Overværelse af Overkjøbmanden med tilbørlig Erbydelse Flittighed og Troskab tilsiger, skal Kontrakten for bemeldte Overkjøbmand og de tvende Bisiddere oplæses og af dem til Vitterlighed underskrives.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

2. Skal og ingen Kjøbmand eller Kræmmer maa antage nogen Dreng i deres Tjeneste, uden han af ærlige ægte og af ærlige ærbare Haandværksfolk er født, han og kan vel regne og skrive og saa skikkelig, at der kan forhaabes med Tiden at blive en ærbar og skikkelig Kjøbmand af ham.

3. Og som ofte fornemmes, at en Kjøbmand enten en Dreng paa nogle faa Aar udi Tjeneste antager, eller og Drengen sine foresatte Aar ikke udtjener, men af dem forløber, og naar han har lært noget lidet af Kjøbmandskab, begynde de for dem selv at handle, saa maa efterdags ingen af Kompagnibrødrene antage nogen Dreng udi Tjeneste paa kortere Tid end 8 Aar; men i vidrige Fald, om nogen med deres Drenge om mindre Aar enten for deres Alder eller Færdighed i andre Maader kunde kontrahere, skal det ske med Overkjøbmandens og hans Bisidderes særdeles Bevilgning med Erlæggelse en Andel Penge til samtlig Kompagniens Kasse.

4. Hænder det sig saa, at nogen Forskjel imellem Husbonden og Drengen og des Forældre eller Formynder i værende hans Drengeaars Tid kunde forefalde, som ej i Venlighed under dem selv kunde slettes, skal saadant Overkjøbmanden tilkjendegives, som saadant i Venlighed eller med billig Straf kunde i Lave sætte og Husbonden saavelsom Drenge informere i de Ting, som de synes at have faut, og hvis Forseelsen hos Drengen er saa stor og vigtig, at Overkjøbmanden den ej kan bilægge, skal det det ganske Kollege tilkjendegives, i Synderlighed om det angaar Utroskab og modvillig Gjenstridighed.

5. Understaar sig nogen Dreng, i hvad Tilfælde det er og være maa, sig udi sine Drenge- og tilforpligtede Aar, naar han og hans Forstander skriftlig Kontrakt i Overkjøbmandens Overværelse og Paahør med sin Husbonde gjort haver, sin Tjeneste at opsige eller deraf undviger, skal han aldrig tilstedes udi denne By at handle og bo, uden han af nogen særdeles Haandværkslav kan for god antages, men ikke han i dette Kompagnis Broderskab at annammes maa tilstedes.

6. Skal rigtig Bog holdes over de Drenge, som antages, deres Navne, naar og paa hvad Tid de ere antagne, hvor længe og paa hvad Kondition og Kjøbmandskab de skal tjene, saa og, naar de igjen erloves og for Svende erklæres,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hvorfor skal gives til Indskriverpenge en Rigsdaler og til de fattige 1 Mk. danske.

7. Fornemmes og, at en disse Kjøbmænd, naar deres Drenge fra dem forløbne ere, de enten for Penge eller Drengenes Afkomst Skyld hemmelig Passer og Afskeder dem tilstiller, saasom de allermest ærlig og tro havde tjent dem deres Drengeaar ud, da hvis sig nogen Husbonde understaar, som er i Kjøbmands Kompagniet, at give nogen Dreng ærlig Pas og Afskeden, som i nogen mærkelig Utroskab eller Faut er befunden, skal have forbrudt derfor til Kompagniens Kasse Penge 20 Rdr. og til de fattige 4 Rdr., og hvem sig til saadan Straf's Udgift uvillig befinder, erklæres som den der utro Folk selvvillig underholder, og Kompagniets Broderskab opsiges.

8. Naar nogen Dreng sine forpligtede Aar har med Flid og Troskab udtjent, som det sig bør, skal hans Husbonde paa Kompagni-Huset udi samtlige Kompagnibrødrenes Overværelse erklære ham for Gesell, hvilket da af Skriveren udi Bogen skal indskrives, og derfor skal dito Gesell give Indskriverpenge 2 Rdr. og til de fattige 2 Mk., hvorpaa han med Lykønskelse og Ærbødighed af de andre Svende i deres Selskab antages.

9. Naar nogen sin Svend eller Dreng ganske af sin Tjeneste fra sig forløver, skal saadant ske i Overkjøbmandens Nærværelse og med hans Vidskab, og skal Husbonden sig edelig erklære, det han ikke véd nogen mærkelig Faut eller Utroskab med sin Tjener, men at alting med ham sig saa befinder, som hans underskrevne Pas indeholder, hvorpaa da samme Pas ogsaa af Overkjøbmanden til Vitterlighed skal underskrives.

10. Og som det hænder sig ofte, at en som uden Bys haver tjent med nogen Kjøbmands Handling og for sig selv i Kjøbmands Handling haver negotieret, begjærer sig her udi Byen at nedsætte og vinde Borgerskab, da skal saadant ham ikke nægtes, ikke heller med ubillig Udgift til Kompagniet besværges, men han i Kompagniet antages, naar han tilforn sit Borgerskab hos Borgmestere og Raad har vundet; men derhos er at agte, at dersom saadan en kan eragtes værdig i det ærbare Kjøbmands Kompagni at maa træde og en Handelsmand, Kongl. Mayest., Byen og Landet til Nytte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

at være, skal han til Kompagniets Kasses Formerelse erlægge en hæderlig Styr efter hans Kondition og Vilkaar 30. 20. 5. og 10 Rdr. eller mere, anseende han tillige med de for ham værende Kompagnibrødre nyder samme Nytte og Anseelse i Kompagniet som de ældre Brødre.

11. Og som det alt for meget fornemmes, at Haandværksfolk her i Byen boende, som ikke have lært Kjøbmandskab, sig med Kjøbmandskab bemenge, da dog enhver har nok i én Handel og ét Haandværk at forestaa og saadant for dem selv skadeligt er, eftersom de ikke forstaa Kjøbmandskabet, derover blive ruinerede, eftersom en, der Kjøbmandskab med Flid og Forstand oprigtig bruger, kan bedre betjene Folk end som de, derudi flikke og sværme og forlade og glemme underdess det, de havde lært, saa bliver og saadant hermed afskaffet under Varernes Konfiskation, som de med handle, og maa sig ingen understaa her udi Byen nogen Handel at drive, som ikke er udi dette ærbare Kjøbmands Kompagni, med mindre han derudi annammes og god derfor eragtes. Det samme er og at forstaa om kongelige Betjente, som uden deres Bestilling nogen Handel drive og ikke skatte derfor, andre dermed Indpas gjøre, med hvilke forholdes og tiltales efter Recessen og højlovlig Ihukommelse Frederici tertii denne By allernaadigst meddelte Privilegier af Dato Hafniæ d. 9 November 1669, som udi Kompagniets Bog til Efterretning skal indføres.

12. Naar nogen fremmede med deres Varer enten til Lands eller Vands hidkomme og det her agte at forhandle, maa de ikke, som hidtil alt for meget sket er, noget af deres Varer til nogen inden Bys, meget mindre til den uden Bys boende afhænde, førend det tilforn hos Overkjøbmanden er angiven, som det siden menige Kompagnisbrødre har at kommunicere og tilkjendegive, hvilke derover have at deliberere, hvad de for Varerne give ville og kunne, og til det gemene Bedste endelig med den fremmede et Kjøb slutte om alle Slags Varer, at siden enhver af Kompagnibrødrene kan bekomme saa meget af hvert Slags, som ham anstaar og kan tilkomme, og hvis Partiet er saa stort, at det ikke saa snart af Skiberummet kan forhandles, som den fremmede gjærne vilde, enten fordi Liggedagene kan være ude eller og han sær Kontrakt med Skipperen kunde have oprettet, saa skal

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Varerne udi Kompagniets Pakhus opskibes under Overkjøbmandens Medlukkelse, at deraf intet til nogen fremmede forhandles, og skal Kompagnibudene flittig have Indseende, naar de fremmede deres Varer udskibe, at ingen uden Bys boende sig tilsniger og deraf sig noget hemmelig tilforhandler, saa fremt de derfor, om saadant vides at ske, ikke vil straffes og staa til Rette, som vedbør.

13. Og som fornemmes, at endel fremmede, som her hidkomme, selv deres Maaletønder med sig føre og dermed saavel Salt som andre Kornvarer lade af Skibene udmaale, ej vidende, om saadanne Tønder kunde være saa lovlige, som det sig vel burde, saa skal herefter al Udmaaling, som sker af Skibene, ske med denne Bys tilforordnede Maaletønder, og hvis Maalerne understaa dem med anden Tønde at maale, skal de af deres Bestilling afsættes og straffes, som vedbør.

14. Det sker ogsaa, at imellem det almindelige Pintsemarked, her holdes, endel Hamborger, Hollænder, Lybsker og fra andre Steder kommende Kjøbmænd adskillige fine og grove Varer, saasom Lærred, Kammerdug, Silke, Baand, Tobak, Humle etc. og andet saadant her i Byen indføre og udi Borgernes Huse, hvor de logere, saadanne Varer ligge og hemmelig i Alental og i smaa Vægt udhøkre, saavel til inden som til uden Bys boende, da skal dermed saaledes herefter forholdes, at saasnart den fremmede her med saadanne Varer ankommer, da skal den Borgermand, hvis Hus den fremmede udi logerer, strax tilholde ham sig for Overkjøbmanden at angive med en rigtig Fortegnelse paa, hvis Varer han med sig fører, og hvis Borgerne sig herudi forse, skal han for hver Nat, han samme Mand logerer uangivendes, have forbrudt til Kompagniets Kasse Penge 1 Rd., og dersom befindes, at nogen med samme Mand handler eller studser, førend det er angivet, have forbrudt til Kompagniet 4 Rd.; end befindes, at samme fremmede til nogen udi smaa Partier eller ogsaa til anden udenbys Mand samme Varer at forhandle sig tilfordrister, da derpaa efter Toldordinansens 23 Artikkel hente Dom og være konfiskeret.

15. Belangende ulovlig Kjøbmandskab, Opsnapperi uden Portene, item Kjøb og Salg før Prædiken om Søndagene og Bededagene, saa og Vinkjælderne og Kramboderne at holde lukte om Søndagen og Bededagene, til Prædiken er ude, haver

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

enhver sig under den i Recessen og seneste udgangne Forordning om Sabbatens Helligholdelse forordnede Straf at rette og forholde, og skal Kompagnibudet efterdags dermed have Indseende, at ingen ulovlig Kjøbmandskab uden Portene bedrives; men alt det, som hidtil Byen fra Landet at sælges hidføres, skal efter gammel Sædvane bringes paa Torvet og der det fal holde, og hvis Borgerskabet, efterat dette er bleven dem vitterligt, selv nogen Kjøbmandskab med Bønderne uden Portene drive, skal de derfor tiltales og straffes, anseende det til alles Gavn og Bedste henstrækker og det en stor Ubillighed er, at nogle faa skal opkjøbe til Forprang det, som den gemene Mand skal have Nytte og Tarv af. Ellers er enhver Kompagnibroder skyldig efter sin borgerlige Ed og Pligt denne Bys Skade og Nachdel at afvende og de overbydende at tilkjendegive dem, som i ulovlig Kjøb noget forvirke.

16. Og som i dette saavel som i al begyndt og velbeskikket Kompagni næst sand Gudsfrygt den ædle fortrolig Endrægtighed til god Lykke, Forfremmelse og Opbygning udkræves og enhver ikke aleneste sin egen Fordel, men endogsaa den gemenes Bedste betragter og sine Medborgeres Gavn med sin egen befordrer, Uenighed og Avind derimod fordærver og nedbryder, saa skal under Kompagnibrødrene altid god Enighed i alle Forfalde konserveres og underholdes, og de Borgere derfor, som i ulovlig Kjøbmandskab med fremmedes Penge og Fordel og denne Bys Skade omgaas, skal have forbrudt sit Kompagnibroderskab og derforuden straffes som den, der Mened har begaaet.

17. Dersom og nogen Borger og Indvaaner her i Byen betræffes at antage sig nogen fremmede Varer i sit Hus og bevare samme under det Skin, som de vare sin egen, eller og nogen fremmede til gode tilforhandler sig nogen Varer, saasom Sild, Smør etc. eller hvad Navn det have kan, under den Prætext det at være for sig selv og det siden til den fremmede afstaar eller ham hjemler, skal samme Borger tiltales som den, der haver gjort imod sin borgerlige Ed, og som en Meneder straffes.

18. Og paa det nogle til Agters kommende fattige sig dette Værk og i nogen Maade kan have at trøste, da om nogen af Kompagnibrødrene og -Søstrene, det Gud naadelig

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

afvende, ved nogen ulykkelig Hændelse eller ved en eller anden af Gud paalagt eller tilstedt Modgang i Armod geraader, skal den eller de samme da af det samtlige Broderskab med en kristelig Almisse forsynes, eftersom han eller hun sig skikkelig, lydagtig, flittig i værende deres Velmagtstid haver forholdt; men de, som med Galenskab, Svælgen og Drikken og andre Udyder sig selv under Ulykke have styrtet, kan og derefter akkommoderes, og skal saadan Almisse gives af efternævnte: 1) Først af det, som tilforn meldt er, naar nogen i Kompagniet eller deres Tjeneste indtræder; 2) skal paa hver Søndag eller nogle visse Søndag tvende eller en dertil af Kompagniet fortroet maa omgaa til det samtlige Broderskab med en Sølvskaal i Haanden, som enhver efter sin gode Villie og Middel kan lægge en hæderlig Almisse udi; 3) skal dertil og noget vist tillægges af det, som ellers til de fattige gives og forbrydes og ikke ved nogen særdeles Stævning til nogen visse Steds arme eller Armehuse er henlagt; 4) af hvad enhver af kristen Medlidenhed hertil vilde give, og skal alt saadant udi en dertil beskikket Kassa aparte forvares og derover Bog holdes og udi Borgmesteres og Raads samt menige Kompagnibrødres Overværelse uddeles.

19. Hænder det sig saa, at nogen af det ærbare Broderskabs Børn ved Forældrenes utidige Henfald og Armods Hændelser, som meldt er, ej kunne til Skole og ærlige Haandteringer holdes af egen Middel, saa skal man dem da af Kompagnimidlerne med en kristelig Styr at hjælpe og undsætte, eftersom ingen er vis paa, hvem saadant kunde hænde, og skal Kjøbmandsskriveren holde Bog over alt, hvis i Kompagniets Affaires forrettes og handles, saavelsom og over des Indtægt og Udgift.

20. Skal Kassen være i Kompagniforstanderens Forvaring og Overkjøbmanden derover have at disponere.

21. Naar Kjøbmandslavet af Overkjøbmanden ved Kompagnihusets Bud bliver advaret ved visse Klokkeslæt at komparere, hvor paa Lavets Vegne noget kan være at proponere, da skal den, som herudi findes nachlæssig og ikke til visse Klokkeslæt møder, have forbrudt til Lavet 8 Sk., og den, som aldeles udebliver, 1 Mk., med mindre han beviser, han var udi saa lovlig Forfald, han til bemeldte Tid ej kunde møde, dog ingen partikulær Næring eller Brug herudi at

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

anses; derforuden hver Onsdag, efterat Prædiken er til Ende, skal hvo af Kompagnibrødrene, som tilstede er, lade sig finde udi Kompagnihuset, om der kunde findes noget at forrette.

22. Dersom imod Forhaabning nogen af Lavsbrødrene ikke ville godvillig deres Straffældighed betale, da uden nogen Dom eller Rettergang maa Lavets Bud med den yngste Lavsbroder den derfor pante.

23. Skulde nogen af Borgerskabet eller andre denne Bys Indvaanere, som bliver anmodet om at komme i dette hæderlige Kjøbmandslav, ikke godvillig hertil lade finde baade sig at lade indskrive i Kompagniets Bog saavel at give og gjøre Kompagniet sin Rettighed, den samme skal være tilfortænkt efter denne Dag uden særdeles efter Lavsbrødrenes Benaadning ikke derudi at maa komme og i det allerringeste at give til Kompagniet dobbelt saa meget, som han nu ellers skulde have givet, og dersom enten han eller nogen af hans Hus desimidlertid ved Døden afgik, da Lavets Brødre ham ingen Tjeneste at være skyldig, hverken med at følge Liget eller det at bære til sin Lejersted, og dersom han begjærer Lavets Ligklæder, skal han derfor som en fremmed betale og ikke i ringeste Maade tilegne sig Lavsrettighed, men Penge forud betale; den samme skal og forstaas om udenbys Folk, som begjære Kompagniets Ligklæder, skal strax være tilfortænkt derfor til Kompagniskafferen, førend det annammes, at erlægge den Afgift, deraf er ordineret, og derforuden indlevere deres Seddel til Kompagniskafferen, at dersom Ligklæderne blive noget at skade, da derfor at gjøre og give Kompagniet sin Fornøjelse.

24. Naar nogen ved Døden afgaar, være sig Mand eller Kvinde, som udi Kompagnibogen er indskreven, eller ogsaa deres Børn og Tyende, da skal samtlig Kjøbmandskompagniet, saafremt de ere udi Byen, uden Sygeseng og høje Øvrigheds Befaling eller andre billige eller lovlige Forfald det forhindrer, være forpligtet at følge den afdøde til sit Hvilested og udi Betimelighed, førend Liget udbæres, lade dem finde for de Steder, Liget udtages, saafremt som hvilken en herudi findes forsømmelig, ikke hver Sinde, saadant sker, vil have forbrudt 1 Mk., som strax til Forstanderen uden videre Modsigelse skal overleveres og Kompagniet til rigtig Regnskab føre; og skal Mændene tilholde deres Hustruer og Børn,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

at de flittelig og det meste muligt, Tiderne og Lejligheden vil tilstede, i lige Maader følge den afdøde til Begravelse og Hvilested.

25. Belangende den Orden og Skik, som skal holdes, om Papegøjen en Gang igjen kunde blive opbygget og for godt blive anset at afskydes, dermed forbliver, indtil Gud vil, Kompagniet faar noget i Forraad, og vi ere nogenledes forsikrede paa fredelige Tilstande her i Landet. I det øvrige forholdes med alting efter Guds Legems Lavs af Arilds Tid indstiftede Statuter og Anordning i alle Maader. Og at alle forskrevne Punkter og Artikler, saasom forskrevet er, skal holdes og efterkommes, konfirmeres med vor Stads Sigillo.

Datum Aalborg d. 1 September Anno 1680.

(smst.)

Af den 9 Oktober 1680 haves følgende.

Forbud mod Kjøbmandshandel paa Landet:

Vi Kr. 5 gjøre vitterligt, at eftersom nogle vore Undersaatter paa Landet boende saavel de ved Søsiden (hvilke med Sandskuder og andre Skiberum imellem Rigerne, Provinserne og videre fraliggende Steder sejle) som endel andre adskillig Kjøbmandskab og Handel bruge, hvorved Borgerskabet i Kjøbstæderne i deres Haandtering og Næring imod de dem forundte Privilegier største Afbræk og Svækkelse tilføjes, eftersom de, paa Landet boende ere, formedelst den Frihed, de for borgerlig Tynge og Konsumtion nyde, deres Varer for ringere Kjøb end Borgerskabet kan afhænde, da byde og befale vi, at alle og enhver her i vort Rige Danmark, som paa Landet bosiddende ere (undtagen paa vore Lande Samsø og Læsø), hvad heller de ved Sejlads eller i andre Maader Handel og Kjøbmandskab bruge, at de strax eller med allerforderligste enten i Kjøbstæderne indflytte, sig der bosætte og med Borgerne efter deres Middel og Lejlighed i alle Paalæg gjøre og give, hvis dem med Rette bør, eller bemeldte Skiberum og Næring strax og aldeles afskaffe. (smst.)

Under den 29 Oktober s. A. hedder det i Svar paa Forespørgsel, at Kjøbmændene for at forhindre fremmedes Handel og Skibsfart paa Riget ville obligere dem med Guds Hjælp denne By og omliggende Egn uden nogen Manquement med efterskrevne Varer at forsyne,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nemlig Humle, Hør, Hørfrø, Hamp, Tjære, Jærn, Staal, Beg samt Knapholt, Vognskud, Skibs- og anden Bygningstømmer og saa andre Varer, som kan behøves, og derimod af Landet igjen antage Landets Afgrøde efter den Pris, som det efter Tidernes Forandring kan gjælde, saa ingen skal have med god Føje at klage i nogen Maader (smst.).

Da Thisteds Borgere vilde gjøre Indgreb i Aalborg Borgeres Handel, indgav disse under den 19 Maj 1681 nedenstaaende Ansøgning til Kongen:

Endel Thisted Indbyggere samt en Strandridder ved Navn Henrik Meinertsen understaa sig Aalborg Borgeres Næring og Brug, som de af Arilds Tid have haft i Limfjorden, at formene og det imod de kgl. Privilegier, som Aalborg allern. meddelte ere, saasom de nogle af vore med de bedste Skatteborgere, nemlig Jens Eriksens og Jens Himmerigs Skiberum i en Havn kaldet Doekiel [ɔ: Dover Kiil i Ydby Sogn i Thy], hvor de dem for Is og Vinter have maattet salvere og den ganske Vinter ligget indefrossen, afvigte Marts angrebet har under Prætext, at de deres Korn i deres Bys Frihed skulde have kjøbt og paa ulovlige Havne indtaget, alt skjønt det paa Herregaarde er opkjøbt mere end 4 Mil fra Thisted, hvis Frihed sig ikke længere end 3 Mil strækker, og ikke paa ulovlige Havne er indtaget, som de ko. Maj. allern. sidst udgangne Forordning om Udhavne vrangelig vil fortolke, hvilken aldeles intet melder om Limfjorden ovenfor Aalborg, hvor ingen Told eller Kongens Interesse falder, men om de Udhavne, Ladesteder, som ere beliggende bedre ud imod Søkanten end Kjøbstæderne, hvor Told oppebæres, eller langs Søkanten eller i Fjorden imod Stranden uden for rette Toldsted, hvor ko. Maj. Told og Rettighed let forsviges, hvorimod alt det, som kjøbes oven for Aalborg, uomgængelig skal og maa forbi Aalborg og der fortoldes, saa derved ikke fragaar ko. Maj. en eneste Skilling, alt dette uanset har Thisted Mænd og bemeldte Strandridder stævnet forskrevne Aalborg Borgere til Thisted Raadhus, der fældet Dom over dem, Kornet (140 Tdr.) at være Pris der, som det laa, og da Skipperen ikke vilde føre det til dem i Thisted, skulde Skiberummet og være konfiskeret — hvilket vil geraade Aalborg By til største Forsvækkelse og være Landboen hel præjudicerlig i Henseende, at nogle

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

faa Thisted Mænd, som kan være af nogen Middel, alene vilde drive Handelen, saa de kunde komme til at sælge deres Varer saa dyrt, som de vil, og tvinge Landboen til at kjøre med det, som han skal sælge til sine Udgifter, 4 à 6 Mil og give ham for hans Korn og Varer saa lidt, som de selv vil. (smst.)

Udfaldet af Sagen kjendes ikke.

I Forordn. af den 28 Januar 1682 om Kjøbstæderne i Danmark nævnes i Jylland som Byer, der maa bruge udenlandsk Handel: Fredericia, *Aalborg*, Aarhus, Ribe, Horsens, Ringkjøbing og Varde, og som Byer, der skal have 2 Borgmestere og 3 Raadmænd: Fredericia, *Aalborg*, Aarhus, Viborg og Ribe. (smst.)

1685 den 19 September indberettede Borgmester og Raad til Politimester Rasch i Kjøbenhavn, at der fra Byen $^{23}/_{7}$ 1680 var indgaaet Supplikation til Kongen og desuden nogle Poster opsatte til Kommercekollegiet angaaende Politiet, hvorpaa endnu intet Svar var kommet, ligesom ogsaa, at Borgerskabet for kort Tid siden havde klaget over »den store Indpas, dette fattige Borgerskab tilføjes udi deres Handel og Næring af en Del paa Landet og Fiskerlejerne boende og der sig opholder«, hvorpaa heller intet Svar var givet; dernæst indstillede de »hvis mere Byen til Fremtarv tjenlig kunde være«, nemlig 1) om Pintsemarkedets Afskaffelse, som kunde geraade Borgerskabet til god Nytte, 2) at det maatte tillades Borgerskabet fra de bekvemmeste Steder spansk Salt at indhente imod billig Tolds Erlæggelse, 3) at alle de Skiberum, som her til Byen ankomme, maatte tilholdes her at losse og lade og ingen andensteds her i Fjorden enten paa Fiskerlejerne eller andre Havne, 4) at det ingen fremmede tillades deres Varer at oplægge her i Byen, men deres Skiberum alene til Borgerskabet at forhandle, 5) at alt Kjøbmandskab paa Fiskerlejerne og paa Landet hos alle og enhver, som det der fal har, ganske maa vorde afskaffet, og de, som Kjøbmandsvarer behøve, det her i Byen hos Borgerskabet at kjøbe. (smst.)

Ogsaa herpaa mangler Svaret.

I Kristian den femtes Brev af 17 Marts 1688, hvori det efter Klage fra Indbyggerne i Nibe over, at Borgerskabet i Aalborg vil forbyde det, tillades, at »alle vore Under-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

saatter maa herefter, som det tilforn brugeligt og tilladt været har, uforment fare op med deres Skiberum ad Limfjorden paa Fiskeriet osv.«, tilføjes sluttelig: »og ville vi hermed have forbudt, at de under den Prætext ej nogen Handel der oppe paa Limfjorden med andre Varer maa drive«. (smst.)

1690 $^{25}/_{10}$ kgl. Reskr. om Indpas, som Thisted Kjøbstad af Aalborg, Nibe og Løgstør samt Landprangere gjøres, at Stiftsbefalingsmanden skal assistere Thisted Indbyggere mod slig ulovlig fremmedes Handel og Landprang efter Loven. (Fogtm. Reskr.)

Som Svar paa en Forespørgsel om Skibsfarten paa Frankrig erklærer Borgm. og Raad $^{21}/_{2}$ 1691, at der herfra ingen Skibe var i Fart paa Frankrig, og at Borgerskabet heller ikke havde i Sinde at udrede nogle til samme Fart; »thi her er ingen Skiberum Byen tilhørende, som ere af den Størrelse og dertil dygtige, men alene nogle faa smaa Skuder; de noget større, som have været her ved Byen og dertil tjenlige eragtede, ere paa to Aars Tid forulykkede, nogle denne fattige Bys Indvaanere til mærkelig Skade« (smst.).

I Anledning af Aalborg Borgeres Forbud ansøgte Nibingerne $^{25}/_{4}$ 1693 om Ret til at salte i Nibe, forskrive og sig tilforhandle Salt, Hamp, Tjære, Steg og andre Varer til Fiskeriets og Salteriets Fornødenhed af Kjøbenhavns Borgere og andre, som ankomme til Aalborg og hvem det er tilladt at sejle op for Nibe og der losse Salt, Tømmer og andre Varer efter kgl. allern. Privilegier, mod derfor at give saltede og tørre Sild og andre Varer og rede Penge, hvilket Aalborg Borgere ogsaa ville forbyde. Denne Ansøgning paategner Dr. Niels Jespersen i Stiftsbefalingsmand Meiercrones Fraværelse med Henvisning til 1) Aalborgs Privilegium af 1546 Art. 12, 10 og 7, 2) Kristian den fjerdes Forbud af $^{3}/_{7}$ 1598 mod at handle paa Løgstør, 3) Frederik den tredjes Privilegium af $^{3}/_{11}$ 1669 mod Prangeri og Handel paa Landet og Fiskerlejerne ved Aalborg, hvilke Privilegier alle vare blevne konfirmerede af Kongen, hvorimod Nibingerne paaberaabte sig Privilegier af 1545 og $^{17}/_{3}$ 1688, hvilke dog intet beviste, da de blot angik Ret til at sælge deres ferske Fisk og ikke til anden Handel. (Geh. Ark.)

1693 $^{3}/_{11}$ Aab. Brev, at al Prangeri og Handel paa Landet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og Fiskerlejerne i Byens priviligerede Distrikt skal være forbudt.

1696 udskibedes fra Aalborg fra 2 September til 9 November 3,957 Tdr. Rug, 2,648 Tdr. Malt, 769 Tdr. Byg og 1,112 Tdr. Havre (Aalb. Raadst. Ark.).

1696 den 25 Marts giver Borgm. og Raad paa Forespørgsel om Markeder i Aalborg, følgende Svar: Her udi Aalborg holdes aarlig et Marked, som kaldes Pintsemarked; det begynder den første Søgnedag efter de 3 Pintse hellige Dage og varer saa samme Uge og næstefterfølgende til Ende, hvilket Marked er denne fattige By hel meget skadeligt i Henseende, at aarlig til samme hidkommer mange fremmede, Lybsker og andre med temmelige Partier af adskillige Varer, som de sælge mest til udenbys Folk og føre saa Pengene ud af Landet, hvorover Byens Indvaanere udi deres Næring og Handel stor Skade tilføjes, derfore de underdan. ønske, at samme Pintsemarked maatte naadigst vorde afskaffet, saa ville de formode, at det skulde vorde dem mærkelig til Forbedring i deres Næring og Brug. — Desuden holdes Tise Marked næste Fredag efter Paaske hellige Dage, Dronninglunds Marked 5 Dage før St. Hansdag, Lerups Marked den 9 og 10 September og Bjørnsholms Marked næste Fredag efter Michaelis (Aalb. R. Ark.).

For at forebygge de Ulejligheder og store Bekostninger, som hidtil vare foraarsagede med den ny Maal og Vægt at forskikke fra Kjøbenhavn, fremkom under den 29 Avgust 1696 kgl. Forslag til, at Magistraten i Aalborg, for Aalborg og Viborg Stifter, ligesom i andre af de større Byer selv skulde lade gjøre, justere og forhandle samme ny Maal og Vægt efter visse Metal-Originaler og en given Instrux, hvorpaa Magistraten gik ind i Erklæring af 9 September s. A. I Følge Forordn. om Maal og Vægt af 10 Januar 1698 vare alene følgende Byer berettigede til at gjøre og justere Maal og Vægt: Kjøbenhavn, Aarhus, *Aalborg*, Kristiania og Bergen (smst.).

Angaaende Fiskeri og Handel paa Nibe udstedte Frederik den fjerde under den 2 September 1699 følgende Brev: Eftersom Indvaanerne i Nibe i vort Land Nørrejylland os allerunderd. have ladet andrage og sig beklage over den store Fortrængsel og Nærings Forhindring, som dem af Borger-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skabet i vor Kjøbstad Aalborg paa nogle Aars Tid skal være tilføjet, idet de skal hindre Nibe Mænd at sælge deres saltede Sild til andre end Aalborg Kjøbmænd og at kjøbe deres Salt af andre end af dem, og naar de derimod kunde handle, skal ikke alene Varerne være blevne prisgjorte, men endog den kjøbende saavelsom sælgende til Straf anset, saa at Nibe Indvaanere allerund. formene, at Borgerskabet i Aalborg paa den Maade skal selv kunne sætte Pris paa Nibe Sild og deres eget Salt og forpligte Nibe Mænd til at sælge Sildene for hvad Pris Aalborg Kjøbmænd lyster og betale dem deres Salt saa dyrt, som dem selv behager, da have vi efter bemeldte Nibe Bys Indvaaneres herom allerund. gjorte Ansøgning og Begjæring allern. bevilget og tilladt, at alle og enhver af Undersaatterne i vore Riger og Lande maa med deres Skiberum tilføre forbemeldte Nibe Bys Indvaanere til Fiskeriets Fornødenhed Salt saavelsom og Fisketønder, naar samme efter vor den 10 Januar 1698 allern. udgangne Forordning om Vægt og Maal ere indrettede, saa og at Nibingerne maa sælge og afhænde deres Fiskevarer til saadanne for Nibe ankommende Skiberum og ellers med egne Skibe udføre deres Fiskevarer til Aalborg og andre Stæder i vore Riger og Lande for at afsætte og forhandle, naar de efter vor allern. udgangne Toldrulle sig ved Toldstedet angive og vor Told og andre Rettigheder deraf rigtig erlægge og betale. Dog ville vi hermed have forbudt dem under den Prætext nogen Handel der oppe paa Limfjorden med andre Varer at drive. Herforuden have vi og allern. for godt befunden at bevilge og anordne, at ved forbemeldte Nibe By maa herefter aarlig tiende Dagen før Mikkelsdag og næstfølgende 3 Dage, eller om de paa Søndage eller andre hellige Dage indfalde, da paa saa mange Søgnedage der næst efter holdes et Marked med Fæ og deslige for alle og enhver, som der noget i saa Maader kan have at sælge og kjøbe, dog at alting dermed skikkelig og tilbørlig tilgaar (smst.).

1704 opgiver Borgmestere og Raad paa Forespørgsel fra Kommercekollegiet Antallet af Skibe i Aalborg saaledes:

1. Anders Jensens Skude ..... 9 Læster.
2. Anders Christensens Jagt .. 4 —
3. Albrecht Bjørnsens Galliot . 11 —
4. Christen Lavs Skude ..... 13 —

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

5.	Christen Hansens Skude ...	11	Læster.	
6.	Claus Pedersens Skude.....	7	—	
7.	Erik Nielsens Skude.....	8	—	
8.	Gunder Olufsens Skude	14	—	
9.	Hans Henriksens Skude....	17	—	
10.	Hans Nielsens Jagt	7	—	
11.	Haj Christensens Skude....	4	—	
12.	Jørgen Nielsens Skude.....	11	—	
13.	Jens Madsens Jagt.....	5½	—	
14.	Lavrids Pedersens Skude...	13	—	
15.	Lavrids Andersens Krejert	20	—	
16.	Magnus Svendsen Skibet..	182 (!)	—	
17.	Niels Sørensens Skude.....	19	—	
18.	Niels Jørgensens Skude....	15	—	
19.	Oluf Hansens Galliot	7	—	
20.	Oluf Thomasens Skude.....	4	—	
21.	Peder Cortsens Skude	13	—	
22.	Peder Christensens Skude ..	12	—	
23.	Peder Olufsens Galliot.....	8	—	
24.	Peder Sørensens Krejert ...	17	—	
25.	Søren Christoffersens Skude	13	—	
26.	Søren Cortsens Skude	9½	—	
27.	Anders Christensens Tjalk..	17	—	(i Norge)
28.	Børge Lavrsens Smakke ...	15	—	(i Kjøbenhavn)
29.	Carsten Hansens Jagt	4	—	(do.)
30.	Jens Madsens Skude.....	15	—	(i Norge)
31.	Lavrids Nielsen	18	—	(do.)
32.	Mads Pedersens Galliot	7	—	(i Kjøbenhavn)
33.	Peder Mogensens Galliot ...	10	—	(do.) (smst.)

I Anledning af Klager fra Lybæk over slet Maal og daarlig Saltning af Sildene, som Borgerskabet vilde tillægge »Klat-Saltere og løse Folk«, som af Bødkernes Drenge og andre lade sig gjøre for smaa Fustager, skrev Frederik den fjerde 1708 til Stiftsbefalingsmanden i Aalborg, at alle, som vilde salte, skulde melde sig hos Magistraten i Aalborg og Birkefogden i Nibe og indskrives i en Bog og forpligte sig til kun at bruge rigtig brændte Fustager, lægge Sildene med god Pakning og tilstrækkelig Salt (smst.).

Da der 1708 klagedes af Borgerne i Skive over, at Aal-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

borg Kjøbmænd gjorde Indgreb i deres Handel, henviste Borgm. og Raad til Frederik den tredjes Benaadning af $^{23}/_{8}$ 1655 for Aalborg Kjøbmænd til uhindret Handel over hele Limfjorden (smst.).

1719 den 9 Juni udkom en Anordning om Sildefustagers Størrelse m. m., især ved Limfjorden (Tidsskr. f. Fiskeri IV, 37).

1719 den 15 Avgust gjør Borgmester Gjørup en Indstilling til Stiftamtmanden, hvori der klages over, at Pintsemarkedet, der skal holdes den næste Onsdag efter Pintse, af skammeligt Misbrug forlænges, saa at det ej alene begynder før Tiden, men endog ofte varer 3 Uger efter Tiden, hvorfor det ønskes enten ganske afskaffet eller ansat til 3—4 Dage aarlig i det længste; desuden ønskes et Fæmarked afholdt paa Aalborg Bjærge sønden for Byen den 26 Septbr. i 3 Dage og ligeledes øst for Byen et Fæmarked den 16 Oktober i 3 Dage (smst.).

1721 udgik Frederik den fjerdes Brev, at Jøderne af Fredericia, der komme til Pintsemarked, ikke maa omløbe paa Gaderne og i Husene med deres Varer, men skal have Bod paa Markedspladsen (smst.).

1727 indtraf en Begivenhed, som vel ikke angik Aalborg direkte, men dog fik stor Indflydelse paa Byens Handel, idet Frederik den fjerde gav Nibe Kjøbstadprivilegium i følgende Frihedsbrev: Nibe Bys Indvaanere, foruden hvis dem allerede i allern. Brev af 2den Septbr. 1699 er bevilget, maa og skal herefter have og nyde Kjøbstads Privilegier, ligesom endel andre Kjøbstæder der i Landet, nemlig Thisted, Nykjøbing og Skive, have og nyde, saa at de til Lands og Vands maa drive deres Negotie, Handel og Vandel ligesom Indbyggerne i de fornævnte tre og andre Kjøbstæder, dog at de deraf ved Toldstedet rigtig erlægge al Kongen tilkommende Told, Accise og anden Rettighed, saa og at Lugerne af de Skibe, som skulle gaa til Nibe, først af Toldbetjentene i Hals vorde forseglede, hvorefter altid en eller flere af Toldbetjentene i Aalborg skulle følge med Skibet til Nibe og ved Losningen og Udmaalingen have Tilsyn, at Skippernes ved Toldstedet gjorte Angivelser ere rigtige og ej derunder nogen Underslæb eller Defraudationer foregaa. Det skal ogsaa være Indvaanerne i meromrørte Nibe forundt og tilladt at betjene

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sig af Fiskeriet i Limfjorden, forsaavidt ej nogen derved i sin velerhvervede Rettighed vorder præjudiceret (se Approb. af 7de Juli 1730 og Noter). Og skal ligeledes Nibe Kjøbstad i alle Maader nyde den Ret, som Forordn. af 13de Marts 1700 og 27de Marts 1719 samt 30te Dcbr. 1700 de andre Kjøbstæder i Danmark forunder; o. s. v.

Da Nibe saaledes havde faaet Kjøbstadfrihed, klagede Nibingerne til Kongen over, at flere Aalborgensere tillige med andre brugte Fiskeri og Salteri, Handel og Bryggen og Brænden i Nibe og ved Sebbersund, hvorfor Stiftsbefalingsmændene Iver Rosenkrantz i Viborg og Chr. Reitzer i Aalborg den 21de Juni 1728 beordredes til at søge at forlige Parterne. De mødte den 4 Avgust i Nibe og eftersaa Stedernes Lejlighed; men da Forlig ikke kunde opnaas, fik Aalborgenserne Nibingernes Klage til Besvarelse, og efter Replikker og Duplikker mellem dem afgav begge Stiftsbefalingsmændene den 15 April 1730 deres Decision, som den 7 Juli s. A. fik kgl. Approbation, hvorved erklæredes, at da Nibingerne grundede deres Prætension til at udelukke Aalborgs Borgere og andre fra Fiskeri og Salteri i Nibe alene paa Frihedsbrevet af 19 Dcbr. 1727 og paa, at det skulde være en borgerlig Næring, som derefter ikke maatte drives af nogen udenbys Mand, der ikke havde vundet Borgerskab hos dem (efter Lovens 3 Bogs 3 Kap. 2 Art.), saa blev Kvæstionen alene den, om det var en borgerlig Næring eller ej; men da af Deduktionerne klarlig ses, at alle omliggende Proprietærer, Præster og Bønder fra ældgammel Tid af have haft Ret til at fiske Sild i Limfjorden og salte og forhandle dem, og Aalborgenserne in specie beviste deres Ret 1) af Fred. 2 Privil. af $^{5}/_{9}$ 1570, hvorved dem udtrykkelig tillades Salteri og Fiskeri i og ved Nibe, 2) af Fred. 2 Brev $^{9}/_{4}$ 1581, der tillader alle og enhver, saa længe Fiskeriet og Salteriet paastaar, naar Fiskerne Sildene have ført til Land og Kronens Rettighed deraf er betalt, samme at kjøbe, salte og dermed handle, 3) af det af Nibingerne selv erhvervede Krist. 5 Brev $^{17}/_{3}$ 1688, der giver alle Undersaatterne Tilladelse til paa Fiskerlejerne ved Limfjorden, hvoriblandt Nibe stedse har været regnet for det fornemste, at salte de Fiskevarer, som de sig tilforhandle, 4) af den kgl. Toldrulles Ord saalydende, at enhver af Undersaatterne tillades at tilforhandle

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sig Fiskevarer og dem ved Nibe at salte — saa kunde Nibingernes Paastand ikke bifaldes og det kjendes for en borgerlig Næring, især da Nibes Frihedsbrev af 19/12 1727 udtrykkelig tilføjer: »Forsaavidt ej nogen derved i sin velerhvervede Rettighed vorder præjudiceret«. Derfor bør Salteriet ogsaa som hidtil være frit for alle. Derimod bør ingen, som ikke har Borgerskab i Nibe, opholde sig længere i deres Salteboder i og ved Nibe, end Fiskeriet og Salteriet varer og det udkræver, langt mindre holde der nogen Krambod eller bruge borgerlig Næring, som hidtil sket er, med Bryggen og Brænden til at sælge eller dermed Kro at holde. Saa synes ogsaa billigt, at Salterne aarlig gav noget til Nibes Fattige og andre publikke Udgifter lige med de bedste Borgere i Byen (smst.).

1730 den 15 Maj andrager Magistraten om Tilladelse til, at der maa blive holdt et Marked vesten for Byen i 3 Dage, som skulde begynde den 12te Dag efter Mikkelsdag, da Indbyggerne have stor Bekostning med at faa Slagtefæ og andre Smaakreaturer til deres Vinterhusholdning, hvilken Tilladelse blev givet under den 20 Juni s. A. (smst.).

1731—2 klagede Magistraten og Borgerskabet til Kongen over den store Indpas, som gjordes i deres Handel af Lybskerne, der førte hertil i Kvantiteter Hør, Hamp, Tjære, Beg, Specerier og andre Varer, som ikke ere voxede, faldne eller fabrikerede paa deres Grund og Territorium, tvertimod Forordn. af 10/12 1726 og 12/12 1727, ja de gjorde endog Oplag deraf i deres Pakboder og Pakkamre og falholdt det for alle som til et offentligt Marked og i smaa Portioner og sælge til udenbys, endog i Pund og Lod imod Aalborgs Privilegium af 19/5 1604, som kun tillader dem at handle de 14 Dage i Pintsemarkeds Tider. Syv Kjøbmænd af Lybæk kom to Gange aarlig, til Pintsemarked og ved Mortensdag, med 4, 5, 6 Skibe foruden de Skibe, som af dem forskrives, mens de ere her, og hvad de ikke strax af Skibene i 14 Dage kan sælge, opføre de i deres Pakboder; derpaa tillade de Skibene og gjøre dem sejlfærdige til Lybæk, men blive selv tilbage 10—12 Uger og sælge endog i Pund og Lod imod Forordningen af den 16 April 1681 (smst.).

Ligesom Aalborgenserne saaledes klagede over, at Lybækkerne gjorde dem Indpas i deres Handel, førte ofte Ind-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

byggerne i de andre Limfjordsstæder og Omegn samme Klager mod Aalborgenserne. Saaledes klagede den 14 Marts 1733 otte Borgere i Holstebro over, at endel smaa Kjøbmænd fra Aalborg indlagde for Struer med Fartøjer og Ladninger af Tømmer, Jærn, Salt, Hør, Hamp, Tjære og andre Kjøbmandsvarer og der solgte og udstykkede det til Bønder og Landmænd og igjen indkjøbte i stort og i Smaapluk Smør, Flæsk, Talg, Vox, Korn og andre Landmandens Produkter, ja oplagde endog deres Varer der, mens de hentede mere, og brugte Struerboerne som Høkere og Forprangere baade ved Indkjøb og Salg, hvorfor Holstebro Mænd ved Kirkestævne og gjennem Stiftamtmanden i Ribe og Amtmanden lod aflyse slig Forprang; men de tilbød dog, for at ikke de store og fornemme Kjøbmænd i Aalborg, som deslige Varer fra andre Steder til Aalborg lode indbringe, skulde tage nogen Hinder ved saadan uordentlig Handels Afskaffelse, at handle med dem i Aalborg og der indkjøbe fornemmelig, foruden sædvanlig Handel paa Aalborg af andre Slags Varer, Tømmer, Jærn, Tjære og Salt m. m., saa meget de fattes til at furnere deres Distrikt med, og samme Varer selv til Struer at lade indfragte. S. A. den 6 Avgust indgav Holstebro Borgere et Andragende til Kongen om, at Aalborg Borgere ej enten ved Struer Strand eller paa en Mil nær maatte inddrage med deres Kjøbmandsvarer og handle i Holstebro Friheds Distrikt, ja end ikke med deres Fartøjer der indlægge, med mindre de ere fragtede af Holstebro Indbyggere eller omgrænsende Proprietærer. Herpaa indstillede Aalborg Magistrat, at som der til Holstebro ingen anden Indsejling er end ved Struer, er det venteligt, at de lidet formuende og fattige Borgere og Landmænd, som ikke have Lejlighed til at befragte Fartøjer, skulle enten komme til at savne de fornødne Varer eller og betale dem desto dyrere, naar de skulle kjøbe dem af de mest formuende, og desuden har Fred. 3 givet Aalborg Privilegium af $^{23}/_{8}$ 1655, hvorefter Aalborg Indbyggere maa frit handle i Limfjorden, ligesom et Tingsvidne af Holstebro Borgere af $^{28}/_{3}$ 1733 havde udsagt, at Aalborgs Borgere af Arilds Tid uden mindste Paaanke hidtil havde besejlet Struer Strand og haft deres fri Handel med Varer at sælge og kjøbe. Sagens Udfald kjendes ikke (smst.).

I en Indberetning af den 22 September 1735 om Hande-

len klages der over dens Aftagelse, dels fordi der her betales højere Skat af fremmede Varer end i Kjøbenhavn, dels fordi Sildefangsten i de senere Aar er aftagen paa Grund af det stærke Fiskeri med Pulsvaader, hvorved mange smaa Sild fanges, som ikke kan bruges til Saltning, men kastes for Svin, og af, at enhver kan bruge Fiskeri, som tidligere alene var i Kjøbmændenes Hænder, især efterat Nibe har faaet Kjøbstadprivilegier, dels fordi Landprang tager Overhaand blandt Fiskerne og Søfolkene langs Havet fra Tversted til Vestervig, der fare med Varer til og fra Norge, blandt Beboerne i Sundby og Løgstør, hvilke sidste tvertimod kgl. Befaling af $^{3}/_{7}$ 1598 holde aaben Krambod og fare med Varer til Norge, dels paa Grund af Omløb af Bissekræmmere o. s. v.; desuden handle 6 lybske Kjøbmænd, især ved Pintsemarkeds Tider, med alle Slags udenlandske Varer tvertimod kgl. Forordning af $^{12}/_{12}$ 1727, idet de holde sig til Toldrullen af $^{29}/_{2}$ 1732. Fremdeles meldes, at uagtet Aalborg tidligere havde baade Spanie- og Franskfarere, har Borgerskabet maattet afhænde dem, siden Defensionsfriheden blev ophævet, og nu har det kun mindre Skibe, nemlig Krejerter, Gallioter, Skuder, Smakker, Tjalker og Jagter, i alt 32, hvoraf 4 Krejerter fra 9—24 Læster, 19 Gallioter fra 7—29 Læster, 2 Skuder à 18 Læster, 2 Smakker og 1 Tjalk fra 8—20 Læster og Jagter fra 5—7 Læster. De udenlandske Varer bringes derfor nu paa udenlandske Skibe. Ingen Fabrikker findes her uden Tobaksspinderi og et lille, til en Prøve paa et Par Aars Tid begyndt Uldenfabrik i de fattiges Hus til uldne valkede Strømper, som dog ikke har stor Fremgang. For 70 Aar siden var her et Sukkerkogeri, som var godt, især til hvidt Sukker paa Grund af, at Vandet var dertil tjenligt, og nogle tusende Pund gik til Hamborg og Lybæk; men en Befaling siges at være udgaaet, at Manden ikke mere maatte koge her, men det skulde flyttes til Kjøbenhavn, saa at det igjen gik over Styr. Her fandtes 19 Lav, af hvilke det første var Kjøbmændenes, som handle i Flæng med alt, som de have Lyst til, uden at være indskrænkede til visse bestemte Grene, i alt 120, hvoriblandt Apothekeren, 3 Farvere og 2 Garvere, og blandt hvilke 2—3 anslaas til 16—20,000 Rdr., 2—3 til 10—12,000 Rdr., 4—6

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til 4—6000 Rdr. o. s. v., og det andet var Skippernes, i alt 36, hvoraf kun faa selv eje Skib o. s. v. (smst.).

1737 den 23 Septbr. udstedte Magistraten i Aalborg følgende Plakat: For at den saavel for sælgende som kjøbende i Svang gaaende fornærmelige Forprang, som uden for denne Bys Porte skal drives, dog en Gang kan blive hemmet, lader Magistraten nu hermed en Gang for alle advare dem, som Korn, Fedevarer, Slagtekvæg, Svin, Gæs, Ænder, Høns, ferske Sild og Fisk samt Ildebrand og Foring hidbringe til Byen at sælge, at de dermed i allerund. Følge af Lovens 3 B. 13 K. 26 Art. føre deslige Korn, Kvæg og Varer ind i Byen paa de offentlige Torve og der samme falholde og sælge. Skulde nogen denne Advarsel uagtet efter Dags befindes enten at falholde eller sælge deslige Varer uden Porten og det ej er i den bestemte Markedstid, bør deslige Varer uden Porten være kgl. Maj. hjemfaldne efter Loven, og blive desuden de Prangere, baade af Mænd og Kvinder, som efter Dags befindes at opkjøbe saadanne Varer uden Porten, nu hermed alvorlig advarede at lade sligt Prangeri fare under Straf at miste deslige Varer, naar de befindes dermed at drive Prangeri, samt lide Mulkt paa Penge til de fattige eller Straf paa Kroppen efter dessen forefindende Beskaffenhed (smst.).

1739 den 23 Dcbr. tilskriver Stiftsbefalingsmanden Magistraten om i Anledning af Loven, Forordn. og kgl. Reskript af $^{11}/_{12}$ s. A. at bestemme to Dage ugentlig til Axeltorv. Magistraten foreslaar da den 15 Januar 1740 Onsdag og Lørdag, og at det maatte befales Landsaatterne fra Himmersyssel at holde paa Torvet, men dem fra Vendsyssel eller nede fra Fjorden med Kaage at anlægge i Østeraa, og at alt Forprang med Opkjøb paa Gaderne eller uden for Portene maa forbydes under Mulkt. Herpaa faldt Stiftsbefalingsmandens Approbation den 25 Januar s. A. med Befaling til at ryddeliggjøre Torvene for Tømmer m. m. (smst.).

1742 den 6 Novbr. klagede Magistraten paa Foranledning af Overkjøbmand A. Nysom til Stiftsbefalingsmanden over, at nogle Nibe Indbyggere imod Forordn. af $^{28}/_{1}$ 1682 1 Art. og Nibe Kjøbstads Privilegier befattede sig med udenrigs Handel (smst.).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fra 1746 den 7 Maj haves følgende Fortegnelse over Skibe hjemmehørende i Aalborg:

	Ejerne.		Skib.	Læster.	Hvor og naar bygt.
1.	Mads Bertelsen	1	Skib	42	tagen som Vrag ved Læsø næstafvigte Vinter, bygget 1733, vides ej hvor.
2.	do.	1	Skude	17	i Norge, men vides ej, naar.
3.	do.	1	Galliot	19	Thorseng 1729.
4.	Chr. Poulsen Ravnstrup	1	Krejert	19	Lybæk 1723.
5.	Jens Simonsen	1	do.	16½	ved Tjellerup, uvist naar.
6.	Jens Mikkelsen Høxlev	1	Skude	17	Læsø 1720.
7.	Søren Jørgensen	1	Galliot	13	Lolland 1731.
8.	And. Nielsen Fladstrand	1	do.	10	Lybæk 1734.
9.	Jens Thagaard	1	do.	12	Aalborg 1737.
10.	do.	1	do.	8½	do. 1736.
11.	do.	1	Jagt	7½	do. 1746.
12.	Chr. Ørsnæs	1	Galliot	13	do. 1737.
13.	do.	1	Jagt	8	do. 1726.
14.	do.	1	do.	5	do. 1717.
15.	Hans Christensen	1	Galliot	12	Rudkjøbing 1715.
16.	Lavrs Bjørnsens Enke	1	do.	9½	? ?
17.	Børge Hansen	1	do.	9½	Kappel 1734.
18.	Peder Toft	1	Smakke	19	Fortømret i Grimstad 1733.
19.	Søren Juuls Enke	1	Jagt	7	Fort. i Hals 1742.
20.	do.	1	do.	4	Aalborg 1737.
21.	Jakob Himmerig	1	do.	6½	i Holland, fort. i Aalborg 1741.
22.	Rasmus Nielsen	1	do.	5½	Lolland 1716, fort. i Aalb. 1743.
23.	Jørgen Engelbretsen	1	Galliot	13	Thorseng, uvist naar.
24.	Chr. Friis	1	Krejert	18	Læsø, fortømret i Lybæk 1745.
25.	do.	1	Jagt	ubrændt	Aalborg 1745. (smst.)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1748 den 12 Oktober udgik Frederik den femtes Brev, at ingen Markeder maa holdes en Lørdag, Søndag eller Mandag, men de skulle henlægges til Tirsdag og ligeledes næste Søgnedag efter andre Helligdage (smst.).

1749, den 22 Avgust blev givet kgl. Bevilling til at holde et Væder- og Honningmarked ved Aalborg den 16 September. I Andragendet derom havde Magistraten erklæret, at det var for silde ved Markedet den 10 Oktober, der var bleven bevilget $^{20}/_{6}$ 1730, at indkjøbe Vinterprovision og Forraad af Smaakreaturer, Faar og Vædre, ligesom ogsaa Bonden medio September optager sine Bier for at sælge Honningen (smst.).

1750 forandredes det gamle Kjøbmandsgilde »Guds Legems Lav« eller »Papegøjegildet«, som den 5te Maj 1651 havde antaget Navnet »Kompagni« og var bleven fornyet den 2den Novbr. 1680 (se ovenfor S. 306), til et nyt Kjøbmandslav, som den 24de Marts d. A. fik følgende Lavsartikler:

Vi Frederik den femte o. s. v. gjøre alle vitterligt, at eftersom en Del Borgere og Indvaanere udi vores Kjøbstad Aalborg for os allerund. haver andraget den Uorden, som sig sammesteds i Handelen skal have indsneget, samt hvorledes dennem udi deres Handel og Næring stor Indpas i adskillige Maader tilføjes, saa have vi til saadant at forekomme allern. for godt befundet bemeldte Aalborgs Borgere efterskrevne Lavsartikler at give og forunde, hvorefter de selv saa vel som alle andre, saa vidt dennem kan vedkomme, sig allerund. have at rette og forholde og ej efter denne Dag understaa sig nogen ny Vedtægt eller anden Anordning imellem sig selv at gjøre, saafremt de ikke derfor vil stande til Rette og straffes som vedbør.

1. Det tillades enhver at drive Kjøbmandskab udi stort eller en gros, saavel af Korn, som andre inden- og udenlandske Varer, naar de alene der paa Stedet have vundet Borgerskab og sig ellers den til Kommerciens Befordring allern. udgangne Forordning af 4de Avgust 1742 allerund. holde efterrettelig.

2. Ingen maa sig af Kjøbmandshandel ernære eller nogen Krambod holde uden de, som allerede tilforn have eller og herefter ville derpaa tage deres Borgerskab og derfor udi Kjøbmandslavet indskrevne. Gjør nogen derimod, bøde han første Gang til Byen og Lavet 50 Rdlr., anden Gang dob-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

belt og tredie Gang miste alle de Varer, som han haver med at handle.

3. Som Handelen her udi Aalborg ikke vel uden Fornærmelse for en Del af dem, som for Kjøbmænd bør og kan anses, kan efter Byens Beskaffenhed til visse Varer sorteres eller udi visse Klasser inddeles, saa forbliver det herefter som forhen, at enhver af dem, som ere i Lavet, med alle inden- og udenlandske tilladelige Varer kan og maa handle baade en gros og i smaa Partier, dog saaledes, at de, som vil sælge en gros af deres Huse og Pakboder, ej maa sælge udi mindre Vægt og Maal end den allern. Forordning af 4de Avgust 1742 dens 11te Artikkel tillader, og at ingen maa sælge Kjøbmandsvarer i smaa Partier af deres Huse, undtagen at de holde aabne Kramboder, begge under slig Straf, som i den anden Artikkel er ommeldt. Skulde de fleste af Kompagniet ved Lavets Begyndelse eller derefter finde tjenligt at sortere dem i tvende Klasser for at holde aabne Boder og sælge i smaat, da tillades samme saaledes, nemlig i den første Klasse kunne de indtages, som vil handle med alle Varer af Silke og Klædekram og det dertil hørende, og i den anden Klasse de, som vil handle med Resten af alle andre Slags Varer, dog begge Klasser derfor ej forbuden at handle en gros, som før er meldt, hvilken Vedtægt bliver i Lavsprotokollen indført, og det special, hvad hver Klasse bliver akkorderet, og er enhver i Lavet tilladt at forandre sin Handel fra en Klasse til en anden, naar han vil og han det ved Lavet angiver. Hvad Varer, som den ene Klasse haver, bør den anden Klasse at imodtage, nemlig den Klasse, hvorfra en træder, og derunder henhører, efter Indkjøb, saa længe det er ej af det Parti, der under Gros dependerer. Men er det forgjemte Varer, sker derom billig Akkord, og hvis de ej kan forenes, da ved offentlig Avktion, hvor enhver kan kjøbe deraf til eget Brug. Hvo, som overtræder slig Akkord, straffes efter forbemeldte anden Artikkel.

4. Alle de handlende, som ere i Lavet, haver uden Forskjel Frihed at handle med Vine, Brændevine og andre Slags Drikkevarer, samt at holde Vinkjælder og Kroeri.

5. Eftersom i fordums Tider for Kjøbmandsstanden her i Byen er given Ejendom og Bygning, Kompagnihuset kaldet, og sammes Forstandere paa nogle Aar tillige have været

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Overkjøbmand, saa sker Kjøbmændenes Samling efterdags paa samme Sted, og for at holde over Lavsartiklerne beskikker Magistraten første Gang en Overkjøbmand eller Oldermand, som tillige skal være Kompagnihusforstandere. Men samtlige Lavsbrødrene foreslaa fire, hvoraf Magistraten anordner tvende til Bisiddere, og naar Overkjøbmanden har været 6 Aar i sin Tjeneste, afgaar han, og ældste eller øverste Bisiddere bliver igjen Overkjøbmand, og saaledes yngste Bisiddere den ældste, og til yngste Bisiddere foreslaar Kompagnibrødrene 3, af hvilke Magistraten beskikker en, og saaledes forholdes dermed hver 6te Aar, og ved paakommende Dødsfald sker paa lige Maade Valg, undtagen det ganske Kompagni ved samtlige Vota enten vil forandre Tiden noget kortere, eller og Overkjøbmanden eller Oldermanden haver Aarsag at forestille dem, at han ej enten har Lejlighed eller anden lovlig Undskyldning, bør det konsidereres.

6. Otte Uger efter at disse og efterfølgende Artikler af hans kongelige Majestæt allern. ere blevne konfirmerede, møde alle de, som efter foranførte Artikler bør være i Lavet, for Magistraten paa Aalborg Raadstue og sig der angive, da tillige Overkjøbmanden og de tvende Bisiddere efter 5te Artikkels Formel beskikkes, og bør herefter ikke nogen fra dette Lav exkluderes, som Stiftsbefalingsmanden holder kvalificeret til derudi at indtræde.

7. Til Lavets Protokoller, Brevskaber og Penge skal indrettes en vel beslagen Kiste, som paa Kompagni- eller Lavshuset udi god Forvaring bliver staaende, og skal samme have trende differente Laase, hvortil Overkjøbmanden og de tvende Bisiddere skal have hver sin Nøgle, og om en Skriver skulde forlanges eller behøves, udvælges han af Lavets fleste Stemmer, som møder ved Samlingen, da med hannem om Lønnen akkorderes, saaledes som billigst kan eragtes og Kassen kan taale.

8. Over dem, som udi Kjøbmandslavet antages, holdes en Protokol, hvorudi indføres saavel de, som første Gang udi Lavet indtegnes, som de, der sig derefter anmelde, alt ved Dag og Datum. Endnu holdes en Bog, hvorudi Drenge og Karle ind- og udskrives, hvilke tvende Bøger skal være igjennemdragne og af Magistraten avtoriseret samt med vedbørlig stemplet Papir forsynede.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

9. Oldermanden skal have alle de gamle og unge Kjøbmænd, som nu ere eller herefter i Lavet indkommer, ved deres Navne og Bopæl antegnede, paa det han des bedre kan vide dennem at finde, naar noget enten i vort, Byens eller Lavets Ærinde forefalder at forrette.

10. Naar Lavsbrødrene af Oldermanden bliver tilsagt udi Byen eller Lavets Forretning at møde, og han det forsømmer, da bør han bøde til Lavets Kassa for hver halve Times Udeblivelse en Mark dansk og for hver Time dobbelt, men kommer han, naar Forsamlingen er til Ende eller og bliver ganske borte, og han ej tilforn haver hos Oldermanden bevisligen ladet forebringe sit lovlige Forfald, da bøder han til Lavets Kassa en Rigsdaler, derforuden skal og Udrejse fra Byen og Svaghed for lovlig Forfald regnes og holdes.

11. Dersom nogen af Lavsbrødrene skulde vægre sig godvillig at erlægge de Bøder, som de kunde findes skyldige til, beordrer Magistraten, saasnart Oldermanden dem det skriftlig anmelder, Raadstuebudet tilligemed tvende Mænd samme Bøder hos den eller de skyldige at udpante, hvorfor Raadstuebudet og Mændene nyder billig Betaling, som af Magistraten determineres, naar Vedkommende ikke derom kan blive enige. Dersom den skyldige ej inden fjorten Dage løser det udpantede, stilles samme til offentlig Avktion paa den skyldiges Regning, da hvis, som for Bøderne og Omkostningerne bliver tilovers, kommer den skyldige tilgode.

12. Alle de, som ere udi dette Lav, skulle forpligtede være at forskaffe sig Varer fra første Haand eller fra saadanne Steder, som Forordningen af 4de Avgust 1742 tillader, og det under sammes Konfiskation og anden vilkaarlig Straf i Følge af allerhøjstbemeldte allern. Forordnings Indhold.

13. Omløber Mands eller Kvindes Person udi Aalborg By med Kramvarer at sælge, da haver de dennem forbrudt til Hospitalet, ligesaa skal og Liggere, enten han er Indvaaner eller fremmed, have forbrudt de Varer, som de udi Huse og Vinkler hemmelig udi Alne-Tal og smaa Vægt og Maal udsælge; end bruger enten Grosserer eller Kjøbmænd selv Omløbere eller Liggere, da skal de foruden at miste Varerne, som sagt er, bøde 20 Rigsdaler, Byen og Kjøbmandslavet til lige Deling.

14. Fremmede, der ikke ere af Landets Indbyggere, som

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

bringer Kjøbmandsvarer eller andre udenrigs faldne Varer til Aalborg By, uden for Markedstid, tillades 10 Søgne- og Lossedage til at holde deres Varer fal og sælge af deres Fartøjer til Byens Indvaanere, dog ej uden i hele Partier og Stykker efter enhver Sort Vares Natur, undtagen indenlands Korn fra Provinserne i smaa Partier, saaledes som tilforn om Kommerciens Befordring meldet er; skulde en saadan efter fornævnte 10 Dages Forløb endnu have Varer i Behold usolgt og vil ej straks fra Byen dermed afsejle, da bør han til Overkjøbmanden eller Oldermanden at levere en Fortegnelse paa samme Varer, som enten skal forsegle dem, at de da kan henstaa, indtil han finder sin Mageligheid dem andensteds at henføre, eller og imod billig Leje lade dem udi Lavets Pakbod henlægge under Tilsyn af en af Lavsbrødrene, som samme endog, om det forlanges, kan tage udi Kommission Partivis at forhandle. Men i Fald han dette ikke efterlever, da skal Varerne, hvor de findes, være Byen, Lavet og Hospitalet hjemfalden til lige Deling, naar de ved offentlig Avktion ere bragt i Penge.

15. Paa samme Maade og under lige Straf skal denne Bys Skippere sig forholde, om de fra en eller anden Rejse skulde have nogle Kjøbmands- eller andre uden Riget faldne Varer hjem med sig, og om de udi deres Fartøjer kan have noget Gods, som fra andre Kjøbstæder her i Provinserne kan være forskreven, skal de ved deres Ankomst give Oldermanden eller Overkjøbmanden sligt tilkjende, og det med deres Konnossementer eller andet nøjagtigt Bevis godtgjøre.

16. Overkjøbmanden eller Oldermanden drager al mulig Omsorg for, at al til Fornærmelse for Byens Handlende i Svang gaaende Land- og Forprang samt utilladelig Handel saavel i Byen som udenfor bliver hemmet, saa at ingen saakaldet Bissekræmmere paa Landet maa holde nogen Slags Kram fal eller nogen Omløbere tillades. Skulde nogen saadan antræffes, da, om han er bosat, skal han lovlig aktioneres til sit Værneting og over hannem hentes Dom; er han en med Kram-Kurv omløbende, da maa han føres til Aalborg og der efter foregaaende lovlig Omgang ej alene hans Varer konfiskeres til lige Deling imellem Lavets Kassa og de fattige, men han og de, ham Varerne have leveret, ligeledes bøde paa den Maade, som i foregaaende 13 Artikkel er meldt, og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

iøvrigt forholdes hermed efter Loven og desangaaende allern. udgangne Forordninger.

17. Saa længe en Lavsbroders Enke sidder udi et ærbart Enkesæde, bruger hun uforment den Sort Handel, hendes afgangne Mand haver ført, og gifter hun sig igjen enten med en skikkelig Kjøbmandskarl, naar han haver udtjent for Dreng, endskjønt han ikke haver opnaaet sine 25 Aar, eller en anden brav Mand eller Karl, der ikke er i noget Haandværkslav, ej heller Sejlingsmand, som farer ved Søen for Sætte-Skipper, Styrmand eller Baadsmand, kan hannem ikke nægtes at komme i Lavet, naar han er over sine 25 Aar og plejer som andre den vedbørlige Rettighed, saa og holder sig forberørte 2 Artikkel efterrettelig. Samme Frihed haver og en skikkelig Kjøbmandskarl eller en anden brav Mand eller Karl, som ikke, som meldt, er i Haandværkslav, ej heller af berørte Slags Sejlingsfolk, naar han giver sig i Ægteskab med en Lavsbroders Datter, som er uberygtet, og han fuldbyrder dernæst ovenskrevne Poster. Men er den, som befrier saadan en Enke eller Mands Datter, i Rangen eller Magistratsperson, nyder han den Frihed, som følgende 18de Artikkel ham giver.

18. De af Rangen, som vil bruge og føre Handel, bliver forskaanede for Examination, samt Lavets Betjeninger, saa og for at møde ved behørende Forsamlinger, uden de godvilligen vil, med mindre det angjælder dennem selv; dog bør de at betale til Lavets Kassa, naar de antages, 10 Rigsdaler; og bør med deres Karle og Drenge ligesom med andres i Lavet at forholdes. Ej alene samme Rettighed og Frihed have og de nuværende og efterkommende Magistrat, som vil handle, men i Henseende de haver Besværing ved adskillige Poster, som disse Artikler indeholder, befries de for at lægge noget til Kassan for Indskrivelsen med videre.

19. En Dreng, som Handel vil lære, maa ikke længer tages paa Forsøg end et halvt Aar, efter hvilken Tids Forløb i det længste skriftlige Kontrakt, som er oprettet imellem Kjøbmanden, som ham antager, og Drengens Venner, som ham i Lære sætter og for hans Troskab og Tavshed gaar i Borgen, skal i Lavets dertil indrettede Bog ved Lavets Samling næste Søgnedag efter hvert Aars 11te Februar Ord for Ord indføres, hvorfor Drengens Paarørende betaler 1 Rigs-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

daler. Naar en saadan Dreng trolig og vel haver udtjent sine Drengeaar, som ikke maa være ringere end 7 Aar fra den Dag at regne, da Kontrakten er sluttet, skal hans Husbonde fremstille ham paa Lavshuset, hvor bemeldte Dreng, før han som Dreng vorder udskreven og for Karl igjen indskreven, af Overkjøbmanden udi Bisiddernes og 8 Lavsbrødres Nærværelse examineres efter Maaden af den Handel, paa hvilken han haver lært, og paa det ikke nogen ved slig Examination enten for Vid eller Venskab, Had eller Avind skulde vorde enten føjet eller fornærmet, skal Overkjøbmanden eller Oldermanden med Bisidderne og de 8 kyndigste Lavsbrødre forfatte en Formular af Kvæstioner til saadan Examination efter enhver Handels Beskaffenhed og samme til Magistratens videre Examen og paafølgende Approbation indlevere, og naar den erholdes, skal samme agtes ligesaa gyldig, som den Ord fra Ord her var indført. Og naar da den til Udskrivelse præsenterede Dreng har udstaaet sin Examen, bliver han som Dreng udskreven og for Karl igjen indskreven, hvorfor han betaler til Lavets Kasse 2 Rigsdaler, til Overkjøbmanden 1 Rigsdaler og til Aalborg Bys fattige hvad Gud giver ham i Sinde.

20. Skjønt næst forbenævnte 19de Artikkel melder en Drengs Læreaar, skal det dog ikke være forbuden, 1mo at jo en Lavsbroders Søn eller Slægt, naar han haver opnaaet sine 18 Aar og derover, maa for Kjøbmandskarl indskrives, enten han har tjent ved sin Faders Handel eller ikke eller og øvet sig i Studeringer eller ved Pennen og paa Kjøbmands Kontorer her eller og paa fremmede Steder, naar Faderen, førend han ved Døden afgik, førte den Handel, som gav Sønnen Rettighed til at komme i Lavet, ja og om saadan en Person har rejst udenlands og erhvervet ovenstaaende Kyndighed og er myndig, maa han antages i Kjøbmandslavet og være fri for Examen samt at betale efter den 18de Artikkel; 2do En skikkelig ung Person, der haver opnaaet sine 17 eller 18 Aar og forhen haver tjent noget ved Pennen, samt haver Lyst til Handelen, maa af en Lavsbroder antages i Lære som for Dreng et eller to Aar ringere end ellers en anden Dreng skulde tjene, og ligesom hans Husbond befinder hans Kapacitet, dog skal disse tvende Slags baade være den udi

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

19de Artikkel benævnte Examination undergiven saa og betale, hvis samme Artikkel ommelder.

21. Den, som haver udstaaet sine Læreaar som Dreng og haver udstaaet sin Examen med videre, bør i det mindste tjene ved Handelen i 4 Aar for Karl enten her i Byen eller andre Steder, førend han for Kjøbmand i Lavet antages, undtagen dennem, som forbemeldte 18de Artikkel giver Frihed, saa og en Lavsbroders Søn efter næst foregaaende 20de Artikkel; dog skal det ikke være saadan en Karl forment, naar han ingen Tjeneste kan erholde, at han jo maa for Kjøbmænd her paa Stedet betjene Kommissioner og selv have et Par Læster Rum med, naar han gjør sit Indkjøb og Udsalg med en her i Byen en gros. Men Landprang maa han aldeles ikke øve eller bruge, med mindre han foruden i forestaaende 16de Artikkel mentionerede Straf tillige vil have sin forventende Lavsrettighed forbrudt, ej heller maa han rejse til Markeder og der opsætte Bod eller i andre Maader drive Handel.

22. Den Lavsbroders Søn, saa og saadan en, som udi forestaaende 20de Artikkel 2 Post ommeldes, er berettiget at komme i Lavet, om det var kun et Aar, efter at han for Karl er indskreven, naar han alene erklærer sig, hvad Handling han vil føre.

23. Med den Examination, der bør ske med dennem, der blive antagne i Lavet og ikke for Examen ere befriede efter den 18de Artikkels Indhold, omgaas paa lige Maade, som den 19de Artikkel ommelder, dog at den, som for en Lavsbroder antages og indskrives, skal forinden betale til Lavets Kassa 6 à 8 Rdlr., ligesom deres Vilkaar anses, samt til Overkjøbmanden eller Oldermanden 3 Rdlr. og de fattige, hvis Gud bøjer deres Hjærte til.

24. Ankommer nogen fremmed Karl her til Byen at søge Tjeneste og med rigtigt Pas beviser at have lovlig udtjent ved Handelen, da angiver han sig hos Overkjøbmanden eller Oldermanden, som imod at han underkaster sig den forhen ommeldte Examination efter al Mulighed forhjælper ham til Tjeneste. Kan han ham ingen Tjeneste skaffe, maa ham tillades at betjene Kommissioner fra Kjøbmændene her paa Stedet med den Frihed og under den Straf, som foregaaende 21de Artikkel ommelder, indtil han har udholdet de 4 i for-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

benævnte Artikkel foreskrevne Aar, til hvilken Tid, om han da er over sine 25 Aar, hannem ikke maa nægtes at komme i Lavet, om han kan svare til Examen.

25. Som enhver Lavsbroder er forbunden at oprette Kontrakt med sine Drenge, men ikke med sine Karle, saa dependerer det i den Sted af ham selv at forsyne sig med saadan Forbindtlighed og Kavtion for Utroskab, Ulydighed, Forsømmelse og Tyveri med videre, som han kan finde sig prækaveret ved, og saalænge deslige Forbindtligheder ikke strider imod Loven og Ærbarhed eller nogen af disse Artikler, staar det hannem frit for efter Loven og kongelige Forordninger at faa saadan Forøvelse afstraffet efter Forseelsens Beskaffenhed.

26. Saa strikte, som en Lavsbroders Karl eller Dreng forbydes, saa længe de ere i Tjeneste, at handle med noget for dem selv eller tage noget i Kommission for andre at forhandle uden deres Husbonders Samtykke under deslige Varers Konfiskation og derforuden at betale ligesaa meget, som deslige Varers Værdi kan bedrage, til lige Deling imellem Husbonden og Lavets Kassa, saa tilladeligt er det derimod, at en Kjøbmandskarl i sin Husbondes Handel maa noget indskyde og de saaledes med hverandre participere, som de derom kunne enig vorde; dog skal en saadan Kjøbmandskarl i slig Fald ved Indkjøb og Udsalg holde sig den foregaaende 21de Artikkel efterrettelig.

27. Ingen Kjøbmand maa forlokke eller gjøre en anden Kjøbmandskarl eller Dreng afspænstig, mindre samme udi Tjeneste antage, førend han fra hans Husbonde lovlig er afskediget. Forser sig nogen herimod, da bør den Kjøbmand, som herudi findes skyldig, bøde til Lavets Kassa 10 Rigsdaler. Er det en Karl, som sniger sig ulovlig af sin Tjeneste, da bør han for hver Maaned, han ej udtjener, bøde til Lavets Kassa 4 Rigsdaler og derforuden miste sidste Aars Løn, hvilken, om han enten alt eller for en Del forud haver oppebaaren, bør han sin fornærmede Husbonde samme igjen at erstatte. Skulde derimod nogen Kjøbmand uden lovlig Aarsag forholde sin Kjøbmandskarl sin lovlige Afsked over 14 Dage uden derfor at give hannem Sag, som først skal ske for Overkjøbmanden eller Oldermanden og Bisidderne for om mulig at se Disputen i Mindelighed afgjort, bør han erstatte samme

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Karl al den Skade, som hannem derover foraarsages; er det en Dreng, som uden skjellig Aarsag forløber eller kvitterer sin Husbondes Tjeneste, bør han ej af nogen anden i Kompagniet antages, langt mindre uden sin første Husbondes Villie blive i hans egen Tjeneste eller godtgjøres de Aar, han haver tjent. Men dør enten Drengens Husbonde eller kvitterer Handelen, eller hans Enke den ej vil vedblive, da har saadan en Dreng Forlov at søge sig en anden Husbonde, hvortil Overkjøbmanden eller Oldermanden hannem muligst forhjælper, og i saadan Fald bør den Tid, han allerede haver tjent sin afdøde Husbonde, hannem af den nye Husbonde godtgjøres. Skulde han ellers der paa Stedet ingen Husbonde kunne faa, og han dog haver Lyst til Handelen, samt i sin forrige Tjeneste haver forholdet sig, som en ærekjær Dreng egner og anstaar, bør han, paa det ikke hans Lavsrettighed ellers i Fremtiden des Aarsag skulde vorde forskjærtset, forhjælpes til Kommissioner efter den Maade og under den Straf, som foregaaende 21de Artikkel formelder; dog bør der i saa Fald ikke at være over et eller to Aar tilbage af hans Læreaar, og han bør have aflagt sine 18 Aars Alder.

28. De Kjøbmænd og andre, som ved dette Lavs Stiftelse for Lavsbrødre kan og bør anses, ligesom og deres Kjøbmænds Karle og Drenge haver først ved Indskrivelsen at forevise de Kontrakter og Akkorder, der forhen med og imellem dem ere oprettede, som skal staa i deres fulde Valeur og, saavidt deres Drenge angaar, speciel indføres udi dertil indrettede Bøger, undtagen en Dreng, som havde kun 1 à 2 Aar tilbage og havde ingen Kontrakt, bliver kun annoteret. Og bør Husbonden at angive for Overkjøbmanden eller Oldermanden og Bisidderne, hvor længe hans Karl haver tjent og hvor mange Aar hans Dreng haver tilbage af sine Læreaar, som ligeledes bliver anført, og de, som efter første Indskrivelse bliver Karle, skal ej for den siden paafølgende Examen og Udgift være forskaanede, og som der bliver en Del Udgifter ved Tiltrædelsen og ingen Kjøbmands Lavs Kassa endnu er, saa vil der følgelig begyndes med noget, hvortil enhver Kjøbmand giver efter Formue og saa meget, som han vel behager, dog ingen mindre end som 1 Rigsdaler, hvilket sker ved første Indskrivelse, som Overkjøbmanden eller Oldermanden modtager og gjør Regnskab for.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

29. Vil nogen fremmed Kjøbmand, som beviser sig at have været Borger paa et andet Sted, samt at han der sit Borgerskab lovlig haver opsagt, nedsætte sig i Aalborg at handle, da, naar han fuldbyrder de Poster, som foregaaende anden Artikkel forbinder en Lavsbroder til, saa og erklærer sig til, hvad Handling han vil føre, samt erlægger for Indskrivelsen til Lavets Kassa 8 Rdlr., til Oldermanden eller Overkjøbmanden 2 Rdlr. og noget til de fattige efter egen Behag, bør det ham ikke nægtes udi Lavet at vorde antagen.

30. Enhver Handlende i Aalborg By bør være forsynet med de efter den allern. Forordning af 31te Januar 1738 anbefalede igjennemdragne, numererede, forseglede og avtoriserede Kjøbmands Bøger under vedbørlig Straf.

31. Alle Kjøbmænd i Aalborg By skal over deres Handeler og Vexeler holde rigtige Bøger saavel med Journaler paa deres Indkjøb og Udsalg som med Kassa- og Hovedbøger, desligeste over Societeter, Maetscapier og andet, som Fornødenhed kunde udkræve, hvilke ikke alene skulle være numererede, men endog derhos af Byens Magistrat paa det første Blad paaskrevne, baade Tiden, naar samme Bøger ere indrettede, saa og hvor mange Blade udi Bogen findes, og skal de deres Bøger saaledes under 50 Rdlrs. Straf til Byen til førstkommende Nytaarsdag have indrettede, hvorudi de og for des større Rigtighed skulle indføre Extrakt af deres forrige Bøger, som de hidindtil haft haver.

32. Udi alle Journaler, være sig enten paa, hvad som er indkjøbt og udsolgt, eller ogsaa paa de Vexler, som enten kan være udgivne eller trukken, skal de skrives udi Orden Dag efter Dag, uden nogen Rum neden under at give, men straks, naar Summen er gjort, slutte, ej heller maa der noget udi Bredden skrives.

33. Hverken Svend eller Dreng maa nogen Tid, under Straf at forjages af Lavet og Tjenesten og ikke nogen Handel at drive eller udi noget Lav udi vore Riger og Lande at indtages, aabenbare sin Husbonds Bøger, Sager eller Handel, men alt, hvad hannem bliver betroet, skal han med Tavshed hos sig holde, med mindre det kunde være noget, som imod Loven og Forordningerne kunde stride; samme Straf skal de og være undergiven, som udi nogen Utroskab eller Tyveri betrædes.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

34. De Svende, som bliver betroede deres Husbondes Bøger at holde, skulle deri være flittige, ærlige og tro, og skulle deres Husbondes Bøger enten over deres Forsømmelse og Efterladenhed eller og deres Utroskab komme i nogen Urigtighed eller Miskredit, da skal de ej alene betale den Skade, deres Husbonder derover tilføjes, men endog som for Utroskab efter næst foregaaende Artikkel straffes, end kunde de ej betale Husbonden Skaden, da lide paa Kroppen i Fængsel efter Sagens Beskaffenhed og Dommerens Sigelse.

35. De Disputer, der maatte forefalde imellem Lavsbrødrene indbyrdes og ikke koncernerer mere end 20 Rigsdalers Værdi, maa, naar de ej i Mindelighed kan vorde afgjorte, decideres paa Lavshuset i en dertil holdende Samling i Overværelse af tvende Magistratspersoner samt Oldermanden eller Overkjøbmanden, Bisidderne og 8 af de ældste Lavsbrødre, og maa deres i saa Maade gjorte Decision ej videre paaankes, ikke heller maa nogen af Parterne i Sager af saa liden Betydenhed antage nogen anden Forsvar end en af dette Lavs Interessenter, om han ej trøster sig til for sig selv at svare. — Thi byde og befale vi hermed vor Stiftsbefalingsmand i Aalborg Stift samt Borgmestre, Raad og Byfogden i Aalborg By saavel som alle andre Vedkommende, som disse Artikler under vor General-Land-Oekonomie- og Kommerce-Kollegii-Segl tilsendt vorder, at de dennem paa behørige Steder til alles Efterretning lader læse og forkynde og siden enhver for sig, saavidt dennem vedkommer, derover alvorligen holder.

S. A. indsattes der en Torvefoged for at forhindre den saakaldte Forprang uden for Byens Porte og holde Orden paa Torvet og Gaderne. Hans Instrux, udfærdiget af Magistraten den 30 Novbr., er af følgende Indhold: 1) Han skal daglig nogle Gange indfinde sig ved Byens Porte for der saavel selv at opagte som af Konsumtionsbetjentene lade sig informere og oplyse, om nogen af Byens Borgere eller Indbyggere lade opkjøbe Korn eller nogen anden Slags Varer, førend Bonden kommer dermed ind i Byen, og om nogen sligt gjør, da er deres Straf saaledes: for hver Td. Rug 3 Mk., 1 Td. Byg 2 Mk., 1 Td. Havre 1 Mk. 8 Sk. og hver Ol ferske Sild 4 Sk., 1 Læs Hø 2 Mk., 1 Læs Træ, Bygge-, Tønde-, Stavre-, eller Bark 1 Mk., 1 Læs Lyng eller Tørv

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

8 Sk. og af hver Td. Kul 4 Sk. 2) Disse Bøder deles mellem Torvefogden og Konsumtionsbetjentene saaledes: Forbrydes Mulkten ved Øster- og Vesterport, hvor der er tvende Betjente, da deles samme i 3 Parter mellem Torvefogden og Betjentene hver lige meget; men ved Urbansport, hvor der er ikkun 1 Betjent, i 2 lige Dele, og dersom nogen hjemfalder til Mulkt og ikke godvillig vil betale Torvefogden, da har han sligt skriftlig Magistraten at andrage, at saadant hver Mandag paa Raadstuen til Undersøgelse og Udpantning efter befindende Omstændigheder af Magistraten kan blive befordret. 3) Torvefogden saavelsom Konsumtionsbetjentene skal med det gode formane Bønderne, at naar de ikke har deres visse Kjøbmand at navngive eller og deres Korn etc. kan være af visse Folk tinget, da skal de kjøre dermed paa Torvene samme at falholde og ikke som hidtil at kjøre Gade op og ned med deres Varer at udbyde, og skal Torvefogden undersøge, naar en eller anden Bonde siger, at han kjører til den eller den Mand med sit Korn, om det i sig selv saa er, eller han giør det kun for at undslaa sig fra Torvet. 4) Han skal have vedbørlig Opsigt med Bønderne paa Torvet, at de holde i god Orden saaledes, at den ene ikke hindrer den anden i at komme frem med sit Læs, at der altid er en fri Fart over Torvet, at om nogen Rejsende eller Borgervogn kommer kjørende, de da kan komme igjennem, ligesom og Torvefogden skal have vedbørlig Opsigt, at Bønderne under 1 Sk. Straf til ham ikke ryge Tobak paa Torvet eller Gaderne for ulykkelig Ildebrand ved Guds Naade at forekomme. 5) Han bør efterse, at ingen Bonde spænder fra sin Vogn at bede paa Gaden eller nogen Mands Fortov enten gaaende eller kjørende til Hinder under 1 Mk. Straf for hver, som herimod bryder; de 8 Sk. betales af den, for hvis Gade eller Fortov saadan Vogn maatte holde, fordi han imod god Skik sligt tillader, de andre 8 Sk. af Bonden, fordi han ikke beder paa Torvet eller kjører med en Mands Tilladelse i hans Gaard at bede; dog er hermed ikke en Bonde forbunden, at han jo maa bede for Stangen, mens han bliver af med sit Læs, men ingenlunde, som meldt, maa han spænde fra og lade Hesten staa paa Siden af Vognen at bede, kjørende og gaaende til Hinder. Disse Bøder tage Torvefogden alle ene. 6) Alle Slags ferske Fisk, hvorunder ferske Aal

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

er forstaaet, som komme til Byen paa Vogne, skal advares at søge et af Torvene deres Fisk at falholde og ikke kjøre Gade op og ned under 1 Mk. Straf til Torvefogden. 7) Han skal have vedbørlig Opsigt, at ingen om hellige Dage komme i Byen med nogen Slags Ildebrand eller andre sælgende Varer at falholde; sker det, maa han pante dem første Gang for 8 Sk., og sker det oftere, da 1 Mk. hver Gang, om det er samme Folk. 8) Alle Børsdage anmelder Torvefogden ved Kjøbmændenes Forsamling paa Kompagnihuset for Overkjøbmanden, til hvad Pris Korn af alle Slags sælges for paa Torvet. Til Slutning skal Torvefogden, saafremt han agter at blive ved Betjeningen og nyde den ham akkorderede Løn 3 Rd. maanedlig samt de Mulkter, denne Instrux ommelder, omgaas alle og enhver med Høflighed og særdeles advare Bønderne om, hvis de bør iagttage, og ikke udpresse Mulkt af nogen Bonde for den første Forseelse, uden han er virkelig advaret om denne Instruxes Indhold til Efterlevelse, og saaledes meddeles Jakob Bragnetz denne Instrux til Efterlevelse under vore Hænder og Raadstuesegl. (Aalb. Raadst. Ark.)

S. A. udkom under 15 Dcbr. en Forordning om Limfjordsfiskeriet.

1752 indgav Overkjøbmanden tillige med hans Bisiddere ved Kjøbmandslavet følgende Forslag til Magistraten om, hvorledes de smaa Kræmmeres Negotie skulde reguleres og hvori bestaa: I Anledning af Deres velædle og velbr., velædle og velvise Herrers respektive Skrivelse af 24 Januar 1752 angaaende smaa Kræmmere her i Aalborg, hvorvidt det bør anses, hvilket og ved Kjøbmandslavets Stiftelse er reserveret i Tiden at faa en Orden i, desaarsag har jeg med Bisiddere samt de 8 kyndigste Lavsbrødre været paa Lavshuset forsamlet for at give vore formenende billige Tanker derover, som herved ydmygst insinueres. At de Borgere, der have eller herefter tage Borgerskab paa smaa Kræmmeri og svare Byens Onera, efter Omstændighederne bør jo billigen have et Slags Næring og Brød for dem selv og Familie, naar det ikke strider imod allern. Lavsartikler eller til Lavets Præjudice, som til Dato af endel er overtraadt; synes derfor allertjenligst, at deri maatte stiftes en Orden, hvorefter de og andre kunde regulere sig, og at samme deres Handel

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

maatte bestaa af efterfølgende Poster og Konditioner: 1) Bemeldte Smaakræmmere eller Høkere bør ikke at handle med andre end som følgende Landets Produkter, nemlig: Træsko, Skovle og Grebe, Stauseltræer (?), Skauler af gammelt Tovværk eller Bastreb, Vogn-, Torve- og andre her i Landet forarbejdede Kurve, Hestepuder, Gryder, Potter og Kar af Ler, Limer, Tønder, Svovlstikker, gl. brugt Jærn; af andre Fedevarer i smaa Partier, saasom Smør, Fidt, Talglys, Ost, Flesk, Gryn i Pund og Marker Tal samt Skjæppe og mindre Maal, Tran i Potte og Pægle, men ej i Tøndetal eller mindre Fustager, Tørfisk for at bløde og udsælge i smaa Partier, Korn eller Salteri, saa vidt som de behøve til deres Husholdning; 2) hvorimod de ikke maa gjøre nogen Forprang med Korn, Salteri eller andre Varer til nogen reel Kjøbmandshandel, ligeledes ikke at holde nogen aabne Boder for benævnte Varer, men alt at sælge i deres Huse, hvor de ere bosatte. 3) Ikke at handle med nogen Slags Alenkram, som enten Kattun, Lærreder etc., som alt er Kjøbmandshandel, eller andre Sorter, enten Isenkram, Farvevarer, Specerier, Salt, Humle, Tjære etc., som alt er Kjøbmandshandel og derfor Kjøbmændene til Præjudice; thi under Forevendinger, som tilforn kan være passeret med Stuber Kattun etc., er ikke saa; thi naar et Kvarter eller Alen er skaaret af et Stykke, hedder det strax at være en Stubbe, og deraf betjene de sig. 4) De, som rejse til Markeder og bruges af Kjøbmænd, saa længe Markederne vare, med et eller andet Smaakram enten ved Salle (?) eller Flatte at udsælge, var ikke at nægte dem, naar de bruge det ikke længere, end Markederne vare, og derfor ej at tillades siden enten i eller uden By til Landet eller Forprang at bruge.

Endvidere maa vi ydmygst erindre, at endel baade inden og uden Portene her boende, som ikke have Borgerskab paa Kræmmeri, men bruge dog ovenstaaende og særdeles lade sig og bruge uden Portene at kjøbe Korn og andre Varer, hvormed det jages i Pris og ikke kommer til Torvs, ja og endel Kroersker bruge baade Salt, Humle, Tjære og Tobak at sælge, hvorvel de ofte derom ere advarede, hvilken Uorden vi vil haabe de velædle og velbr., velædle og velvise Herr. Magistrat formener et Reglement for med Straf og Exekution for dem, som samme overtræde; thi ellers hemmes det

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ikke, hvorfor vi underskrevne paa egne og samtlige Lavets Vegne ydmygst vil have dette rekommenderet undes Deres retsindige Foranstaltning (smst.).

1753 den 22 Septbr. gjorde Kjøbmandslavet følgende Indstilling til Magistraten:

Ved sidste Kjøbmandslavdag den 12 Febr. er vedtaget, at Dagen efter Michaelis hvert Aar skal Lavet samles for at sætte Korntaxt efter Tidernes Beskaffenhed; men som den allerhøjeste gode Gud har givet en velsignet og tidlig Høst, hvorfor Tiden ikke saa længe dette Aar kan udsættes formedelst den (som tilforn) i Svang gaaende Land- og Forprang, der sker i og uden Byen samt ved Portene med Korn og andre Varer, hvorover Kornet ej alene jages i højere Pris, end det koster paa andre Steder, men Bonden derover hindres at komme til Axeltorv, som Lov og Forordninger befale, Byen saavelsom Negotien til stor Skade, hvoraf der flyder mellem de handlende saavelsom andre Misforstaaelse og Uorden, er i den Anledning det samtlige Lav i Dag den 15 September tilsammen kaldet for at overlægge og vedtage det nødvendige, der bestaar i følgende Poster: 1) Den gode Guds naadige og for Landet givne rige Kornvelsignelse foruden temmelige gamle Beholdninger baade her og andre Steder har gjort, at Kornprisen paa de Steder, hvor de handlende skal bringe det hen, er saaledes, at det maa sælges med stort Forlis af Aarsag, at endel kjøber af Bonden og opdriver Kornet i urette Tid, som siden hen paa Aaret bedre kan kjøbes af Proprietærerne og andre, saa for slig Uordens Hemmelse samt Egalité mellem de handlende og Tidernes Beskaffende ere følgende Priser vedtagne af samtlige, nemlig

1 Td. god ny Vinterrug ..... 6½ Mk.
1 - Vendsyssel eller anden uren Vaarrug 6 —
1 - Byg ..... 5 —

med sit Opmaal, som ordinært gives af Proprietærerne efter hvert Steds Beskaffenhed.

1 Td. stor hvid Havre Knog og Topmaal 4 Mk.
1 - graa Vendsyssel Havre - — 3 Mk. 8 Sk.

Skulde Priserne blive bedre, forstaar det sig selv, at enhver betjener sig af bedste Kjøb, men ikke højere, undtagen at Tilførselen skulde blive umaadelig eller extraordinære Tilfælde maatte paakomme, da de, som dermed handle, hver

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Onsdag eller Lørdag det anmelde ved Kompagnihuset eller dets Forstander, som strax tillige med de 8 Bisiddere samme efter billige og forsvarlige Omstændigheder Priserne forandre.

1 Kande Honning 1 Mk. 8 Sk. Siden Honningtiden allerede er for Haanden, før dette kan blive publiceret, ej heller ved sidste Lavdag er bleven aftalt, beror det med den Post til paafølgende Aar.

2) I Anledning af højstbemeldte allern. Befaling samt Kjøbstadprivilegierne bør Bonden at møde med sine Varer, som han har at sælge, til Torvs, hvilke ere de publikke Steder her i Aalborg, Gammel- og Nytorv og fra Vendsyssel ved Øster- og Vesteraas Brygger.

3) Hvem af Lavet der enten selv eller ved andre paa deres Vegne direkte eller indirekte paa nogen Slags Maade paa Vejene uden Portene eller indenfor handler eller opkjøber de Produkter, som Bonden fører, hvorved han hindres fra at komme til Torvs, og overtræder den nu satte Taxt eller den, som herefter maatte blive sat, bøder første Gang 10 Rd., anden Gang dobbelt og tredje Gang efter Lavets Sigende. Hvem som saaledes af sin Lavsbroder eller andre bliver beskyldt og Angiveren det ikke kan godtgjøre vidnesfast, maa den angivne fri sig med sin Ed; vil han det ikke eller tröster sig ikke dertil, betaler han ovenmeldte Straf i Lavsforstanderens og Medhjælperes Overværelse, hvilke Bøder deles i 3 Dele, Kjøbmandslavet 1/3, enten det er af Politiet eller andre Angivere 1/3, de fattige 1/3.

4) Hvad Korn som enten en eller anden af Proprietærerne, Præster, Forpagtere saavelsom af andre Kjøbstæder her i Landet indkjøber eller er forbunden til (efter foregaaende Kontrakter) til visse Priser eller Kapitelskjøb, er herved ikke ment, men alene Bonden, som kjører selv sit eget Korn til Kjøbstad og sælger til nogen Lavsbroder, maa ikke overgaa Taxten uden formeldte Straf, og som endel er af den Formening, at Axeltorv eller offentlig Marked skulde forstaas ved hver Mands Dør inden Kjøbstadporten, da indstilles dette til Stadens Politimester, hvorvidt han det ifølge allern. Lov vil forstaa eller administrere, som derfor aparte er tillagt Løn af Byen. Til hvilken Ende velædle og velbyrd. Hr. Kancelliraad Fuglede tjenstlig heraf skal blive meddelt Kopi og Underretning, naar Forandring sker paa Priserne.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Herpaa taldt Magistratens Resolution den 1 Oktober saaledes: Siden det højfornemme Kjøbmandslavs Brødre ere blevne enige om forestaaende Priser paa Varer at betale og den overtrædende at bøde, saa have vi intet imod denne deres Forening at erindre uden dette, at som hans Exc. Hr. Gehejmeraad og Stiftsbefalingsmand Baron Holck har approberet de af os forestillede 13 Poster for velædle og velbyrd. Hr. Kancelliraad og Byfoged Fuglede imod den tillagte Løn at lade iagttage, hvoriblandt findes dette, at en Mand, naar en Bonde er kommen til Byen, ikke er forment at handle med ham for sin Dør, saa kan vi ikke tilstaa, at Hr. Kancelliraad Fuglede, som gjør Politimesters Embede, anderledes maa forklare Ordene om dette Kjøbmandskab for Dørene, end som de af os underdan. ere forestillede og af højstbemeldte hans Exc. naadigst approberede (smst.).

1755 den 12 Dcbr. gaves kgl. Bevilling paa, at Pintsemarkedet herefter skulde begynde anden Onsdag efter Pintse og ikkun holdes i 8 Dage. Magistratens Andragende herom var begrundet paa, at da Markedet hidtil holdtes første Onsdag efter Pintse, maatte de handlende fra Hamborg, Fredericia og andre Steder, som vilde besøge Markedet for der at sælge deres Varer, anvende Helligdagene paa Rejsen og opsætte deres Boder paa tredje Pintsedag, og paa at Markedet, som oprindelig var bevilget at vare i 14 Dage, i den senere Tid kun holdtes i 4 Dage, saa at der næsten ingen Handel var i den øvrige Tid (smst.).

1759 den 9 Febr. fik Aalborg Kjøbmænd kgl. Tilladelse til at fare med Kram til det saakaldte Skive Julemarked den 3 Januar, saaledes som Skik havde været fra gammel Tid, hvilket Byfoged C. P. Rothe i Skive vilde forbyde (smst.).

1765 den 13 Septbr. fik Jens Thagaard, der allerede havde 2 Skibe paa Robbefangst ved Spitzbergen og agtede at udrede 2 til i Forening med nogle Medinteressenter, kgl. Privilegium paa, at der for hver af Skibenes Kommercelæster i 6 Aar maatte udbetales ham 5 Rd. af Commercii Fonden, og at Skibene skulde være fri for Losse- og Havnepenge og for Told dels af de hjembragte Varer og dels af de Materialier, der medgik til deres Udredning (smst.).

1768 den 22 April blev givet kgl. Bevilling paa, at der paa Nytorv maatte holdes 2 Hestemarkeder aarlig, det ene

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

8 Dage før Randers Fastelavns Marked, det andet 8 Dage før Randers Midfaste Marked, og begge vare i 2 Dage, da der ikke holdtes noget Hestemarked i Himmersyssel og enhver derfor maatte søge til de 2 Randers Markeder paa en Aarstid, da baade Veje og Vejrlig falde vanskelige, og da Hestehandlerne sjælden opholde sig søndenfjords for at kjøbe Heste, men søge til Vendsyssel (smst.).

1770 aabnedes Kompagnihuset ifølge Overkjøbmandens Foranstaltning som en »Børs« for de handlende hver Onsdag og Lørdag Kl. 11—12, hvor da en edsvoren Mægler (David Graah) var tilstede til enhver Kjøbmands eller Skippers Betjening med Kjøbmandskab og Befragtning. (Smlgn. Bekjendtgjørelse i J. Efterr. 1770 Nr. 31.) Her blev og samme Aar holdt offentlig Avktion over det aalborgske grønlandske Kompagnis 3 Skibes dette Aar hjembragte Ladning, som udbragtes til 6797 Rd.

1771 den 17 Juli forlangte Finansraad Øder, som skulde gjøre Forslag til Søfartens og Fiskeriernes Forbedring, Svar, som afgaves den 2 Septbr. s. A., paa følgende Spørgsmaal:

1) Hvor mange Skibe pleje om Aaret at lade og udgaa? Svar: Næsten aarlig 380—400 store og smaa Baade paa 1½ til 2 Kommercelæster, dels med hel Ladning, dels med halv Ladning, dels ballastede.

2) Sammes Størrelse efter Læster eller Tønder samt Besætning af Folk. Sv.: De største kan være paa 80, 70, 60, 50, 40, 36, de øvrige fra 30 Læster til Baade paa 1½ Læst. Besætningen af Mandskab kan være paa de største med 80—40 L. fra 20—9 Mand, paa de middel Sorter paa 30—16 L. fra 8—5 Mand, Jagter og Baade paa 16—1½ L. 4—2 Mand.

3) Hvor mange deraf ere indenlandske og hvor mange udenlandske? og 4) fra hvilke Steder især ere de sidste? Sv.: De allerfleste ere indenlandske fra Danmark og Norge undtagen nogle faa Jagter og Baade fra Sverig, som undertiden komme hertil og lade med Viktualier.

5) Hvor mange Skibe pleje om Aaret at indløbe og losse? Sv.: C. 3—400.

6) Størrelsen af disse Skibe samt Besætning. Sv.: Som ved Post 2 anført.

7) Hvor mange indenlandske og hvor mange udenlandske?

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

De allerfleste ere indenlandske undtagen 4—5 engelske Skibe, som komme med Stenkul, og 4—5 svenske Fartøjer med Tjære og 2—3 svenske Jagter med Allun, Potaske, Brædder m. m.

8) Hvor mange her har hjemme? Sv.: 50 store og smaa.

9) Af hvad Bygningsmaade og Takkelage? Store Brigger, Huggert-Gallioter, Gallioter, Galeaser, Jagter og Baade.

10) Hvorhen den meste Fart gaar? Paa Provinserne i Danmark og Norge med Korn og Fedevarer, og fra sidste hjemhentes Tømmer, Brædder, Jærn, Tørfisk, Tran m. m., nogle faa gaa til Portugal efter Salt, 1—2 til Frankrig efter Vin, Svedsker, Terpentinolie etc., 2—3 til Hamborg og Amsterdam efter Kryderi-, Drogeri- og Materialvarer, nogle faa til Sverig med Viktualier og Skind, 5—6 til Lybæk efter Humle, Isenkram- og grove Materialvarer og 7—10 efter Hør, Hamp, Roe- og Linolie, Potaske og Tømmer til Riga, Narva, Petersborg, Danzig, Memel og Königsberg.

11) Hvor mange in loco og hjemmehørende Skibe ere ude paa Kabotage (Kystfarten)? Sv.: Omtrent 50—60 smaa Jagter og Kaage, som hente Tørv og Brænde, saa og Korn, Flæsk, Ost, Smør og andre Landets Produkter fra Herre- og Præstegaarde oppe ved Limfjorden.

12) Om der ligger nogle ved Pælen uden at blive brugte? Sv.: 3 nu sidst fra Robbefangst hjemkomne Huggertgallioter paa 12 Læster.

13) Om der paa Stedet bygges Skibe? Sv.: Ingen Skibe bygges her i Byen, men meget sjælden bygges en liden Jagt paa 3—4 Læster. De smaa Fartøjer repareres her, men de store blive alene kjølhalede, da de, naar stor Reparation skal gjøres eller de skal fortømres, maa rejse til andre Steder i Holsten.

14) Om og hvilke Materialier til denne Skibsbygning er indenlandske eller hentes fra fremmede Steder? Sv.: Tømmeret, saasom Knæer, faas i de omliggende Skove, men Egeplanker fra Lybæk eller Østersøen, fra hvilke sidste Steder Masterne hentes.

15) Om der findes Sejldugsfabrikker? Nej.

16) Hvorledes Havnen og Reden er beskaffen? Sv.: Reden er en i Landet opløbende Fjord $^1/_4$ Mil bred og god for temmelig store Skibe; Havnen nogenledes, dog ikke ret stor,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

men kan modtage de til Byen hørende Skibe, som og der om Vinteren kan ligge temmelig sikre.

17) Hvorledes Lodsvæsenet er beskaffent? Lodsvæsenet er i forsvarlig Stand indrettet efter den kgl. approberede Ordonans for Hals og Aalborg af 18 Marts 1735, hvorefter Lodsvæsenet forrettes af en Lodsoldermand og 6 Underlodser, der alle skulle bo i Hals, hvor Indløbet til Limfjorden er.

18) Om deres Navigations- eller Styrmandsskole. Sv.: Her er en Styrmandsskole, som holdes i et Værelse i Skolegadens Fattighus af en Navigationsmester, der lønnes af Fattighuset og derfor skal informere de Drengebørn, som i Fattighuset opdrages og agte at søge deres Brød ved Søfarten, uden Betaling; men af andre, som søge Skolen, nyder han Betaling. Til den Skole er af de fattiges Inspektører anskaffet foruden adskillige saavel danske som hollandske Styrmandsbøger, Sø- og Landkort, 1 Jord- og 1 Himmelglobus, 1 Hængkompas, 1 Pejlkompas, 1 Gradstok med 4 Krydser, 1 Søkvadrant med 2 Krydser, 1 i England forfærdiget Astrolabium af Messing, 1 tremastet Skib med fuld Takkelage m. m.

19) Hvor meget Matroserne kan faa i Hyre, og hvor højt Skibets Approvisionement kan løbe? Sv.: Paa Portugal og Frankrig akkorderes almindelig maanedlig en Styrmand i Hyre 12—16 Rd., en Tømmermand 9—10 Rd. og Matroser 6—7 Rd. Til Holland og Østersøen nyder i Hyre for Rejsen en Styrmand 10, 12—16 Rd., en Tømmermand 8—10 Rd. og Matroser 6—7 Rd.; paa Bergen og Trondhjem i Hyre for Rejsen en Styrmand 10—12 Rd. og Matroser 7—8 Rd.; østerpaa i Norge og mellem Rigerne nyde Matroser for Rejsen i Proportion af dens Længde 3, 4—5 Rd., og regnes almindelig i Approvisionement paa hver Mand maanedlig 4 Rd.

20) Fragtens Størrelse og Forhold med Udrustningens Bekostning. Sv.: At bestemme Fragternes Størrelse og Forhold mod Udrustningens Bekostning er en vanskelig Sag og næppe til nogen vis Proportion, saaledes at det kan lægges til paalidelig Grund for en vis, derpaa gjørende Slutning; den kan bestemmes endog af de handlende, saasom naar Skibene ere udrustede for at søge en Fragt, maa de tage, hvad Fragter de kan faa, hvilke, ligesom de falde, kunne

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

være undertiden til Tab, og undertiden kalkuleres, at en Rejse, som akkorderes om en vis Fragt, kan gjøres i 1—2 Maaneder, hvorimod den formedelst Vindens Foranderlighed tager 3—4 Maaneder, og saaledes flere Omstændigheder, der gjøre Kalkulen usikker.

21) Hvad der kan fattes i og findes tjenligt til Søfartens Opkomst her? Sv.: Dette saa saare vigtige og for Rigets Vel særdeles interessante Spørgsmaal med Grundighed og til Nytte at besvare kræver en vidtløftig og grundig Kundskab om Kommercen saavel i Almindelighed som hvert Lands og Steds i Særdeleshed med Erfaring og en temmelig Praxis i Negotien for med nogen Vished at kunne udfinde, hvad Fordel et Land eller et Handelssted enten ved Landets Exportvarer at omtuske med de Fornødenheder, som af et andet Lands Produkter behøves, eller ved adskillige Landets Produkter at bringe samme i sit eget Land for at omdele til andre Lande og vice versa. Paa Grund af Mangel paa Kundskab m. m. vil vi kun meddele vor Formening, at til Skibsfartens Opkomst vilde det særdeles kontribuere, at Landets Produkter, Korn, Smør, Ost m. m. kunde forøges til større Udførsel. Særdeles for dette Sted kunde være gavnligt, at de ved Vesterstrand paa nogle Aar til et anseligt Tal forøgede Sandskuder bleve afskaffede, hvis Ejere, som ere Landsbymænd og Selvejere, strax efterat Kornet er kommet i Hus, begynde at kjøbe det af Bonden for at overføre det til Norge, hvor de paa saadan sildig Aarstid, da Norge i Frygt for paakommende Vinter ikke tør udsende sine Skibe, kan faa det vel betalt, hvorved Kornet sættes her i høje Priser, og senere tabes paa det. Ligeledes at al udenrigs Humles Indførsel til Lands, paa hvad Maade det end skete, blev forbudt, saa at de saakaldte Humleførere, som vel er forbudet at indføre Humle paa Kane og i des Henseende ligesaa stærkt som forhen indføre paa store Vogne med Heste og dermed rejse omkring i Landet, ikke maatte komme længere ind i Landet end til Kolding og hverken de eller nogen fra det Sted indføre udenrigs Humle.

Paa de forskjellige Spørgsmaal vedkommende Fiskerierne lød Svaret: Her til Byen er aldeles intet Fiskeri, der kan kaldes Fiskeri, men alene fanges endel Flyndere og Aal, som ikke engang er saa tilstrækkeligt, at Indbyggerne kan blive

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

forsynede med de behøvende ferske; men i Nibe er et anseligt Fiskeri, som dels afhændes ferske, dels vindtørres, røges og nedsaltes; men siden 1750 har Velsignelsen af Sild aarlig formindsket sig, saa der nu ikke gaar til den halve Part mod forhen, siden Silden er falden saa stærk til den svenske Kyst. Ligeledes har og Aalefiskeriet i Nibe forhen været important, men nu delt lige Skæbne med andre Fiskerier her i Landet og i Norge, som alle ere i anseligt Aftagende, der tildels maa have sin Aarsag i Vindens og Vejrligets Foranderlighed. Forøvrigt findes vidtløftig Oplysning i den kgl. Forordn. af 15 Dcbr. 1750 (smst.).

1771 den 27 Novbr. bortsolgtes ved fjerde og sidste Avktion de 3, det grønlandske Kompagni i Aalborg tilhørende Skibe, til Chr. Ryberg og Medinteressenter for 5200 Rd., og har saaledes det forrige og nu ophævede Kompagni taget derved en stor og betydelig Forlis. (J. Eft. 1771 S. 446.)

1772 den 8de April blev det ved offentligt Trommeslag bekjendtgjort, at ingen maa understaa sig enten at kjøbe eller sælge noget uden for Byens Porte eller ved Toldboderne, men alene paa de dertil indrettede Torve, hvor alle Slags Korn-, fede og Fødevarer samt Ildebrand med videre skal henbringes og der offentlig falholdes, undtagen hvad fersk Fisk angaar, som ej andensteds end ved Stranden kan faas. (J. Eft. 1772 Nr. 15.)

1775 den 21 Maj besluttede Magistraten efter Kæmnerens Forslag og Syns Optagelse af dertil udmeldte Mænd, at Pintsemarked flyttes fra Østeraa til Nytorv med Undtagelse af Pottemagerne, som skal staa paa Gammel Torv, dog saa, at Boderne ikke komme for nær til Vagthuset. (Aalb. Raadst. Ark.)

1776 den 21 Dcbr. blev af Magistraten bestemt en Plan for Stadepengene ved Pintsemarked, som fik kgl. Approbation. (smst.).

1778 den 7 Avgust bevilgedes, at da Pintsemarked ved den ved Viborg Omslagstermin skete Udsættelse for det meste indfalder paa samme Tid som bemeldte Viborg Omslag, maa det flyttes, før at de handlende kunne komme baade til Viborg Omslag og Aalborg Marked, til den 25 Maj og holdes i 8 Dage, og om samme Datum enten indfalder paa

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Pintselørdag eller Pintsedagene, da skal Markedet fastsættes til næste Dag efter disse (smst.).

1805 den 11 Januar udkom paa Grund af Andragende fra endel i forskjellige Kjøbstæder bosatte Jøder et kgl. Reskript, at Pintsemarked fra 1806 af og fremdeles skal begynde den 6 Juni og holdes i 8 Dage.

Om Torvedagene haves en Politiplakat af den 12 Juli 1813, approberet af Stiftamtmand Pentz, hvorved anordnes følgende: 1) Til egentlige Torvedage bestemmes Onsdag og Lørdag; 2) de, som ankomme til Byen bemeldte Dage med Levnetsmidler til Udsalg, skulle henstille sig paa Nytorv, saaledes som enhvers Plads af Politiet anvises, og uden at Passagen over Torvet derved spærres; 3) de, som maatte ankomme til Byen med Levnetsmidler en af de andre Dage i Ugen, ere ligeledes forpligtede til samme Sted at falholde deres Varer, og 4) udenfor bemeldte Nytorv maa intet Opkjøb af Fødevarer, som indbringes til Byen, ske, saafremt vedkommende ikke ville vente at blive ansete i Overensstemmelse med Lovene og kgl. Anordninger. — Dog var det efter Forordn. af 25 Avgust 1741 og senere 25 Juli 1815 tilladt enhver, som ikke handler med de Varer, som paa Landet kan kjøbes, at kjøbe hos Bønderne selv (men ikke paa Landevejene), hvad der behøves til eget Husbrug. I Plakaten omtales det, at det tidligere havde været Skik, at Byen hver Morgen var ligesom blokeret af Prangere og Sælgekærlinger, der i Skarer gik halve og hele Mile ud paa Landevejene for at afkjøbe Bønderne deres Varer, og at disse, forlokkede af hine Landevejskræmmere, ved Ankomsten foregav, at deres Varer vare bestilte af en eller anden bosiddende, som enten var Prangeren selv eller en anden, hvis Navn han laante til Dække for sine ulovlige Handlinger.

1814 den 15 Juli fik J. G. Galster i Nørresundby Bevilling paa at drive Bondehandel med at sælge til Landmanden Jærnvarer, Hamp, Hør, Salt, Tjære, Trælast, Stenkul og indenlandske Alenvarer og indkjøbe Skind, Huder, Uld o. s. v. til Forædling ved sine Fabrikker. Herimod nedlagde Borgmesteren i Aalborg Protest som stridende mod Aalborgs Privilegier og androg om, at ingen flere saadanne Bevillinger maatte udstedes i Fremtiden. Desuagtet fik forrige Maanedsløjtnant P. Bech i Hals den 25 Juli 1817 Bevilling paa, at

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

det ham bevilgede Høkeri i Hals maatte udvides til Handel med Hør, Hamp, Jærn, Tjære og Tømmer, mod at han tog disse Varer i Aalborg. (Aalb. Raadst. Ark.)

Omtrent 1830 læstes i »Statstidenden« følgende om Aalborgs Handel: Aalborg var en Gang i sin Tid Jyllands første Handelsstad; men den har lidt saa store og betydelige Tab i kommerciel Henseende, at den absolut maatte synke, i det mindste for en Tid, til et lavere Standpunkt. Et stort Tab led Byens Handel ved Amternes Deling 1794. Hjørring Amts Beboere skulde indtil da i det mindste 4 Gange aarlig til Aalborg med deres Kvartalskatter, hvilket gav Anledning til betydelig Handel og Omsætning. Forhen var Aalborg Stapelstad for alle Kjøbstæder langs Limfjorden; ingen Skipper fra dette hele betydelige Opland vovede sig udenfor Hals Tønder, men nu sejle de direkte paa Kjøbenhavn, Østersøen og flere Steder og hente selv deres Varer fra første Haand. Ved Norges Adskillelse fra Danmark led Aalborgs Handel et uopretteligt Tab; de første Handelshuse i Byen havde deres vigtigste Handel med Norge og Sverig; ved Begivenhederne 1814 standsede samme pludselig, foraarsagede flere Huses Undergang, indjog dem, som overstod Krisen, en panisk Skræk og efterlod hos de fleste et tærende Onde, som mer og mer undergrov Handelsmandens Velstand. De gamle og endnu formuende Handelshuse kunde ikke paa den sædvanlige Handelsvej eller ved deres hidtil bevante Spekulationer gjøre nogen Affære. Den betydelige Kornafsætning til Sverig og Norge var stoppet. Forbavsede saa de Tidens politiske Omvæltning, saa al Tillid og Kredit forsvinde af Handelsverdenen; de inddrog Levningerne af deres fra det almindelige Skibbrud reddede Formue, og hvo kunde fortænke dem deri? Handelen maatte tage en anden Retning, ny Kilder aabnes, ny Forbindelser indledes og knyttes. Vore Kornvarer, Byens vigtigste Udførselsartikkel, vare af den Beskaffenhed, at de ikke kunde udholde Konkurrencen med andres paa fremmede Korntorve. Først nu, efter næsten 20 Aars Forløb, er dette til Dels hævet formedelst Skattekornsleverancen og enkelte Kjøbmænds prisværdige Maade intet Korn at kjøbe uden efter Vægt. Endelig er nu den eneste Kilde udtørret, nemlig Sildesalterierne, som i den sidste Tid dog satte lidt Liv i Handelen. Efter dette saaledes bemærkede har Aalborg i

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

en Række Aar Slag paa Slag lidt overordentligt paa sin Handel, hvilket Aarhus og Randers ikke i den Grad have været udsatte for. Beboerne i Aalborgs saa indskrænkede Opland kunne paa ingen Maade sættes i Ligning med hine hverken med Hensyn til Antal eller Formuesomstændigheder, hvilket sidste især maa komme Handelsmændene til Fordel; thi med Rigdom og Velstand følge altid flere Fornødenheder, virkelige eller indbildte, end hvor det modsatte er Tilfældet.

Da de Kjøbmandsstanden i Aalborg under 24 Marts 1750 forundte Lavsartikler (se ovenfor S. 330) paa Grund af de forandrede Tidsomstændigheder og den nyere Lovgivnings Bestemmelser ej længere kunde anses for aldeles passende, fik Lavet efter Repræsentantskabets Ansøgning nye, under 2 Juni 1830 kgl. konfirmerede Lavsartikler. Disse ere aftrykte i Kolleg. Tid. for 1830 S. 545—62, hvortil derfor henvises. Dog fik de ikke nogen lang Varighed, idet Lavet 1863 under Navn af Handelsforeningen fik ny Vedtægter, hvis første Afsnit bestemmer Foreningens Formaal saaledes, at den 1) skal »virke til Fremme af Handel og Skibsfart samt Industri, saavel i Almindelighed, som hvad Byen og dens Omegn i Særdeleshed angaar«, og 2) »virke i veldædige, hjælpende Øjemed«; men allerede paa Generalforsamlingen den 17de April 1872 vedtoges nye Vedtægter, som fik kgl. Approbation den 8de Juli s. A. Disses første Afsnit bestemmer Foreningens Formaal paa samme Maade som Vedtægterne af 1863, medens de øvrige Afsnit efter deres Overskrifter handle om: Adgang til og Udelukkelse af Foreningen, Foreningens Formue og Delagtighed i denne, Formuens Bestyrelse og Regnskabsføringen, Bestyrelsen, Generalforsamlinger, Medlemmernes Forhold til Foreningen og Bestyrelsen og forskjellige Bestemmelser. — Foreningens Virksomhed er altsaa nu en dobbelt, dels at fremme alle til Handelens og Skibsfartens Opkomst sigtende Foretagender, hvortil det efter § 13 nærmest paahviler Bestyrelsen at fremkomme med Forslag, og i hvilken Henseende der i de senere Aar er truffen forskjellige hensigtsmæssige Foranstaltninger, og dels at bestyre den ikke ubetydelige Formue i veldædig Retning. Denne bestaar for Tiden af: 1) Ejendommen »Kompagnihuset« paa Hjørnet af Østeraagade og Bispensgade, brandforsikret for 64,200 Kroner, der, som tidligere paavist, er en Arv fra

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

det oprindelige »Guds Legems Lav« eller »Papegøjegildet«, og som nu er bortlejet til Klubben Enigheden med Undtagelse af et Par Værelser, hvori Foreningen har sit Lokale, 2) 2 Nationalbankaktier à 200 Kr., 3) og i Aalborg Diskontobank c. 1600 Kr. — Den med Foreningen fra gammel Tid forbundne Ligkasses Formue bestaar af 1) en Obligation paa 800 Kr., 2) i Aalborg Sparekasse 5000 Kr., 3) Ligvogn m. m. — Under Bestyrelsen henhøre endvidere: 1) Den i Juli 1856 oprettede »Aalborg Kjøbmænds Hjælpekasse«, hvis Formue udgjør 30,000 Kr., 2) »det Bernstorffske Legat« paa 2800 Kr. og 3) »De 8 Kjøbmænds Legat« paa 8000 Kr.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK